

STATSBORGERSKAP

En studie av statsborgerskap blant innvandrere i Norge

Carolina Ormazabal
VID vitenskapelige høgskole
Stavanger

Masteroppgave
Master i MIKA

Antall ord: 30094
16.05.2017

“Tro på den som søker sannheten. Tvil på dem som finner den”.

(André Gide)

Forord

Disse ordene skrives i det jeg er *ad portas* i å avslutte prosessen mot en Mika Mastergrad. I et slikt øyeblikk blir man følelsesladd og takknemlig for hva prosessen har betydd. Å skrive oppgaven har i seg selv vært en lang og lærerik prosess. Det har krevd mer av min tid en jeg hadde forestilt meg. Under selve skriveprosessen var det vanskeligste å takle frustrasjoner knyttet til at norsk ikke er mitt morsmål.

I skriveperioden var verden og jeg vitner til den største flyktningkrisen siden andre verdenskrig. Som følge av dette, ble eteren fylt av ytringer fra alle retninger. Jeg erkjenner at dette preget meg som person og som innvandrer i Norge, ettersom krisen ble brukt og i noen tilfeller misbrukt til å ytre meninger om innvandrere generelt, både i Norge og verden. Samtidig motiverte dette meg i de stundene hvor jeg var utslitt og trengte inspirasjon til å skrive videre. Jeg ble bevisst på og takknemlig for den muligheten masteroppgaven gir meg til å bidra til en utdypning av statsborgerskaps forståelse.

Sofia og Leopold har på tross av å være 7 og 5 år vært mine to viktigste støttespillere fordi de viser slik interesse for det jeg gjør. Hver gang jeg leste på noe, spurte de meg: «er det til master din mamma?». Det gjorde at jeg fort la til side det som ikke hadde noe med selve masteroppgaven å gjøre. Slik har de som jeg skriver for – fremtidens verdensborgere – vært med å bære fram produktet. Dette er for dem.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	7
1.1 Tema og problemstilling.....	8
1.2 Min plassering som forsker	8
1.3 Litteratur.....	9
1.4 Utfordringer.....	10
1.5 Oppgavens struktur.....	11
2.0 Kapittel 2: Teori	
2.0 Innledning.....	12
2.1 Politisk teori.....	12
2.1.2 Statsdannelse.....	12
2.1.3 Staten i dag.....	14
2.1.4 Statens befolkning: statsborgerskap blir en annerkjent rett.....	15
2.1.5 Befolkingstilhørighet: Statsborgerskap og medborgerskap.....	16
2.1.6 Nasjonalstaten: Statsborgerskap og medborgerskap.....	17
2.2 Verden er blitt global.....	18
2.2.1 Frakobling.....	19
2.2.2 Mobilitet.....	20
2.2.3 Migrasjon.....	21
2.3 Identitet og tilhørighet.....	23
2.4 Et antropologisk syn på statsborgerskap.....	25
2.5 Tidligere forskning på feltet.....	26
2.6 Kapitteloppsummering.....	28
3.0 Kapittel: Norge som kontekst	
3.0 Innledning.....	29
3.1 Norge og dens befolkning.....	29
3.2 Historisk tilbakeblikk.....	32
3.3 Flere års debatt.....	33
3.4 Norge i Europa	34
3.5 Norge alene i Skandinavia.....	35
3.6 Hvordan blir man norsk statsborger.....	37
3.6.1 Saksbehandling.....	38

3.6.2	Overgangen er et høytidsrituale.....	39
3.6.3	Pass.....	39
3.7	Med norsk pass er man norsk nok?.....	40
3.7.1	Å være norsk: en subjektiv dimensjon.....	41
3.8	Kapitteloppsummering.....	43
4.0	Kapittel: Metode.....	43
4.0	Innledning.....	45
4.1	Metodisk tilnærming.....	45
4.2	Samfunnsvitenskapelige studier.....	45
4.3	Datainnsamling.....	46
4.3.1	Utarbeidelse av intervjuguide.....	47
4.3.2	Utvalg.....	47
4.3.3	Gjennomføring av intervjuene.....	48
4.4	Fortolkning og analyse av data.....	50
4.4.1	Hermeneutisk bevissthet.....	50
4.4.2	Analyse.....	51
4.5	Etikk og refleksjon.....	51
5.0	Kapittel 5.....	53
5.0	Innledning.....	53
5.1	Informantene: Bakgrunn, reise og første tid i Norge.....	54
5.2	Argumenter som veies da man søker om norsk statsborgerskap	57
5.2.1	Språket det vanskeligste, men krav for statsborgerskap.....	57
5.2.2	Langvarig botid blir en viktig faktor.....	58
5.2.3	Statsborgerskap gir formell adgang til samfunnsdeltakelse i nasjonen.....	61
5.2.4	Statsborgerskap blir viktig for likestilling.....	63
5.2.5	Statsborgerskap betyr sikkerhet ved at de blir lettere å reise.....	64
5.2.6	Kan medborgerskap være grunn for å søke statsborgerskap.....	66
5.3	Identitet og tilhørighet med utgangspunkt i ens statsborgerskap.....	68
5.4	Å si opp sitt opprinnelig statsborgerskap kan bety lite.....	70
5.5	Hva indikerer fravær om søknad om norsk statsborgerskap.....	72
5.5.1	Statsborgerskapspolitikken hindre flere i å søke.....	72
5.6	Positiv opplevelse med dobbelt statsborgerskap.....	74
5.7	Kapitels oppsummering.....	75

6.0 Kapittel 6.....	.....
6.0 Innledning.....	77
6.1 Tilhørighet til staten er ikke bare juridisk	77
6.2 Hvorfor noen blir norske og andre ikke.....	78
6.3 Statsborgerskap kobles til identitet og tilhørighet.....	79
6.4 Statsborgerskap kan sette fokus på stemmerett.....	80
6.5 Innvandreres statsborgerskap stiller spørsmål ved nasjonalstaten.....	82
6.6 Statsborgerskap som invitasjon til innflytelse.....	82
6.7 Statsborgerskap blir garanti for likestilling.....	83
6.8 Verdens ubalanse eksemplifiseres i statsborgerskap.....	84
6.9 Statsborgerskap blir devaluert til en døråpner.....	86
7.0 Konklusjoner.....	.....
7.0 Oppgavens Konklusjoner.....	87
8.0 Litteraturliste.....	88

Kapitel 1

1.0 Innledning

Jeg emigrerte fra Chile for 15 år siden og de fem første årene i Europa tilbragte jeg i Tyskland. I utgangspunktet var planen at jeg skulle reise tilbake til Chile, men her er jeg: Fremdeles i Europa, nå i Norge hvor jeg har stiftet familie. Jeg har to norskfødte barn med norske pass. En stund sto jeg selv overfor muligheten for å få norsk statsborgerskap og dermed norsk pass. Da jeg skulle veie argumentene for å søke eller ikke søke, dukket det opp flere spørsmål på hva er statsborgerskap.

Jeg har jobbet med migranter i Norge i mange år. I forbindelse med dette arbeidet og på bakgrunn av egne erfaringer har jeg sett hvordan språklæringen kan arte seg, hvordan innvandrere integrerer eller ikke integrerer seg og hvordan norske verdier tas opp eller avvises av den enkelte. Bli norsk statsborgerskap viktigere dersom man bli boende i Norge? Er det normalt å bygge ens identitet og tilhørighet på statsborgerskap? Er det en pragmatisk bagatell å bestemme seg for å bli norsk for å slippe den lange køen ved grensekontroller i Schengenområdet? Kan disse kriteriene være viktige argumenter i diskusjoner og refleksjoner knyttet til statsborgerskaps betydning? Tematikken i min masteroppgave har springer ut av disse spørsmålene.

Da jeg våren 2015 sendte min søknad om norsk statsborgerskap, opplevde jeg at å be om statsborgerskap ikke var en lett avgjørelse å ta ettersom det ikke bare er noe som kan ha en juridisk betydning. En søndagsmorgen i mars 2016 kom svaret: Etter 9 måneders saksbehandling hos UDI ble jeg norske. Pr. e-post fikk jeg vite at:

Hei

Du har fått norsk statsborgerskap

Vi har registrert at fødselsdatoen din er 24.12.74.

Bruk referansenummeret ditt xxxxxxxxxx (DUF-nummer) hvis du skal kontakte Utlendingsdirektoratet (UDI) eller politiet.

Vi har behandlet søknaden din, og du har fått norsk statsborgerskap. Du vil få et brev i posten innen 14 dager. I brevet står det mer om hva du må gjøre før du kan søke om norsk pass.

(Hvis du eller fullmektigen din har digital postkasse, ligger brevet der.)

Du kan ikke svare på denne e-posten. Ønsker du mer informasjon, se: www.udi.no.

Vennlig hilsen UDI

”Du har fått norsk statsborgerskap” står det tydelig i e-posten. To uker etter fikk jeg brev med en frist på ett år til å legge frem dokumentasjon fra myndighetene i mitt land som viser at jeg er løst fra dette statsborgerskapet. Jeg har jeg ikke gjort dette.

1.1 Tema og problemstilling

Formelt sett er statsborgerskap primært et juridisk forhold mellom en person og stat. Forholdet utløser både rettigheter og plikter. Denne mest formelle betydning knyttes hovedsakelig til juridiske argumenter med opphav i politisk teori. Der finner vi retten til statsborgerskap som lovfest rettighet i f.eks. Statsborgerskapslovgivninger. Oppgaven tar utgangspunkt i teorier om statsborgerskapets betydning for det juridiske individet, men ser også statsborgerskapet i lys av samtidens globalisering. Oppgaven vil også undersøke flere av begrepets dimensjoner, bl.a. de tanker og erfaringer innvandrere som oppfyller vilkårene for norske statsborgerskap har. Oppgavens problemstilling er: På hvilken måte kan teoretiske perspektiver på statsborgerskap belyse innvandreres valg om å bli norske statsborger?

I et forskningsprosjekt gjennomført i Norge og publisert i 2010 kom det frem at “statsborgerskap synes ikke å ha stor bevisst betydning for informanter uten innvandrerbakgrunn” (Viblemo et al., 2010:23). Ved hjelp av teoretiske perspektiver og med sideblikk til denne bevisstheten knyttet til statsborgerskapets symbolske eller juridiske betydning innvandrere i større grad enn innfødte synes å ha, vil jeg forsøke å svare på oppgavens problemstilling.

1.2 Min lassering som forsker

Jeg tar utgangspunkt i utsagnet om at “selv om det ville være galt å betrakte følgende av disse som absolutte eller bestemte, vil trekk som kjønn, alder, “rase” og etnisk tilhørighet være av stor betydning for forholdet til portvaktene, sponsorene og deltakerne” (Hammersley og Atkinson 2010: 121). Jeg har reflektert rundt hvordan disse kriterier har kunnet påvirke oppgavens valg av teori, dokumenter og informantene ut fra f. eks. min egen mening om og

erfaringer med statsborgerskap. Denne bevissheten har resultert i en konstant refleksjon som manifesterer seg som en hermeneutisk øvelse hvor tverkulturell kommunikasjon, fortolkning og min rolle som forsker er stemmer og faktorer som gjensidig påvirker hverandre i møte med oppgavens utvalgte. Denne bevissheten, mener jeg, vil styrke målet om å levere ny kunnskap om statsborgerskapets betydning for innvandrere som er basert på vitenskapelig fakta og empiri og derfor valid.

1.3 Litteratur

Som sagt før: Utgangspunktet for denne oppgaven var teoretiske betraktninger knyttet til begrepet statsborgerskap og egen erfaring. Jeg innhentet informasjon om regelverk knyttet til min avgjørelse, om å ha søkt norsk statsborgerskap. De dokumentene jeg anvender er blant annet *Lov om statsborgerskap* (LOV – 2005-06-10 -51); NOU 2000:32 *Lov om erverv og tap av norsk statsborgerskap*; rapporten *Rettigheter og tilhørighet (2010)*; dokumenter fra Utlendingsdirektorat (UDI) og dokumenter fra Statistisk Sentralbyrå (SSB). Litteratur fra en studie utført ved Universitetet i Bergen: “Norge som innvandringsland. Det nye Norge: asyl og mottakssystemet”. Jeg ser også til litteratur om migrasjonsprosesser og innvandring *per se* samt litteratur om Norge fra et immigrasjonsperspektiv. Både norsk og internasjonal litteratur danner grunnlaget for den teoretiske behandlingen min av betydningen av statsborgerskap, og for min behandling av globalisering, stat, innvandrere, mobilitet og følelse av tilhørighet og forholdet mellom disse. Mange av artiklene jeg bruker, er tilgjengelige i fulltekstversjoner eller kapittelvis på internett. Faglitteraturen er både av nyere og eldre dato. Jeg har i størst mulig grad benyttet meg av primærkilder, men også av kildehenvisninger i litteraturen som jeg kom i kontakt via MIKA og min veileders anbefalinger. Litteraturen jeg har lagt vekt på i gjennomføring av studien, opplever jeg har styrket oppgavens vitenskapelige formål da oppgavens kilder henviser til gjeldende kunnskap om tematikken som kan “bidra til å generere konsepter gjennom hele forskningsprosessen” (Hammerley og Atkinson 2010: 188). Litteraturen bidrar til å sette forskningsspørsmålet inn i både en nasjonal og internasjonal kontekst. Det styrker prosjektet at jeg har kunnet se teori og innvandreres rapporter fra virkeligheten på bakgrunn av hverandre. Denne delen av prosessen forklares mer inngående i metodekapittelet.

1.4 utfordringer

En av de største utfordringene jeg støtte på i arbeidet med denne oppgaven, var da jeg oppdaget at begrepet *citizenship*, slik det er brukt i internasjonal litteratur om statsborgerskap og tilhørighet og som jeg har oversatt til *statsborgerskap*, ikke kunne brukes med samme betydning som den engelske. *Statsborgerskap* er et begrep som først og fremst beskriver det juridiske forholdet mellom et individ og en stat da det “formelt sett [er] en status som består av de rettighetene og pliktene man har som borger av et land” (Midtbøen 2009: 526). I Norge henviser begrepet *statsborgerskap* nettopp til dette formaliserte forholdet stat-individ. I internasjonal litteratur er derimot *citizenship* et flertydig begrep da det i tillegg til å overlape med den norske betydningen av *statsborgerskap* også omfatter forholdene mellom borgere. På norsk må brukes begrepet *medborgerskap* for å beskrive individets sosiale tilhørighet i samfunnet. I Norge har samfunnsforskeren Grete Brochmann (Brochmann 2002), lansert begrepet *samfunnsborgerskap* som oversettelse av *citizenship*. I kontakt med migrantene i gjennomføringen av mitt feltarbeid brukte jeg begrepet *statsborgerskap*, selv om både informantene og jeg iblant brukte begrepet i samtaler om dimensjoner ved statsborgerskapet utover de juridiske. I fremlegging av empiri bruker jeg begrepene introdusert av Grethe Brochmann, nemlig *medborgerskap* og *samfunnsborgerskap* for å klargjøre hvordan den sosiale tilhørighet og den juridiske tilhørighet trekkes inn i informantens beretninger.

En annen utfordring jeg opplevde i dette studiet, var kravene jeg valgte i å rekruttere informantene. Kriterier for utvalget var at de måtte være personer bosatt i Norge og som var født i et annet land av to utenlandskfødte foreldre. Da jeg foretok mine valg, var jeg ikke opptatt av kriterier som fødeland eller migrasjonsgrunn. Jeg visste heller ikke om de hadde eller ikke hadde norsk statsborgerskap. Det gjennomgående holdepunktet var at “noen ganger er det ikke bestemte miljøer som skal studeres, men problemstillingen gjelder bestemte emner eller spørsmål som er relevante for flere miljøer” (Repstad 2007:81). Det viste seg likevel at opphavsland og migrasjonsgrunner kan være viktige faktorer som kan belyse innvandreres dilemmaer og valg når det gjelder å bli norsk statsborger, samt at opphavsland og grunnen til å dra også kan være faktorer som påvirker valget å søke eller ikke søke norsk statsborgerskap. Denne svakhet ved min forskning kan styrke påstander fra forskningsinstitusjoner som viser at det trengs mer forskning på feltet, (Viblemo et al. 2010). Feltarbeidet mitt er foretatt under noen av de premisser som andre arbeid innenfor feltet valgte.

1.5 Oppgavens struktur

Oppgaven er strukturert på en oversiktlig måte. Innholdet består av følgende hovedkapitler: innledning, teori, kontekst, metode, resultater, drøfting og konklusjoner. Hvert kapittel er innledet med en introduksjon om kapittelets innhold. I slutten av hvert kapittel er det en kort konklusjon om det forutgående kapittelet.

I dette kapittelet har jeg gjort rede for oppgavens problemstilling, gitt en kort presentasjon av oppgavens bakgrunn og utfordringer knyttet til forskningsdesign og selve forskningsprosessen. I neste kapittel legger jeg frem de teoretiske perspektiver som jeg benytter meg av og som bidrar til å danne en forståelsesramme rundt begrepet *statsborgerskap* i samtidens globaliserte kontekst. I dette teorikapittelet presenterer jeg perspektivene som kan anvendes dersom man vil undersøke forskjellige nyanser ved statsborgerskapet (juridiske, sosiale, praktiske osv). Teorier som presenteres her, er utgangspunkt for å belyse funnene i feltarbeidet. Kapittel 3 handler om kontekst. Hensikten er å gi en innføring i relevansen av være det juridiske rammeverket og omgivelsene individet lever i og ytrer sitt forhold til statsborgerskap og medborgerskap innenfor, nemlig Norge. I kapittel 4 presenteres forskningsmetodene og hvilket design denne studien har hatt. I kapittel 5 legges funnene hentet fra studiens informanter frem. De to siste kapitlene er kapittel 6, drøftingskapittel, og kapittel 7, konkluderende kapittel. I drøftingskapittelet vil jeg diskutere mine funn i lys av teori jeg har benyttet meg av. I kapittel 7 redegjør jeg for avslutningsrefleksjoner rundt de presenterte teorier, funnene og drøftingen.

Kapittel 2: Teori

2.0 Innledning

I dette kapitlet legger jeg frem den teori som danner bakteppet for min kunnskap om statsborgerskap samt min forståelse og bruk av begrepet statsborgerskap. Her introduseres begrepet som står sentralt i oppgaven, nemlig stat, befolkning, statsborgerskap, medborgerskap, samfunnsborgerskap, globalisering, mobilitet, migrasjon, tilhørighet og identitet. Jeg begynner teorigjennomgangen med politisk teori om stat og statsborgerskap. Deretter gjør jeg rede for globalisering og nye innfallsvinkler på individets tilhørighet i felleskapet.

2.1 Politisk teori

Statsborgerskap er et begrep som formelt sett omhandler forholdet mellom individet og staten. Dette juridiske forholdet muliggjøres av statens eksistens. Det var tidligere filosofien som reflektere over dette forholdet; mer eksakt: innenfor disiplinen politisk filosofi. Jørgen Pedersen, i boken *Moderne politisk teori* (2010), gjør oss oppmerksom på at politisk filosofi har gått mer enn 2500 år tilbake. Både politisk filosofi og politisk teori, sier Pedersen, er disiplinene som “overlapper hverandre i så stor grad at det er ikke fruktbart med et strengt skille mellom dem” (Pedersen 2010: 9). Jeg trekker inn politisk teori som teoretisk verktøy for å forklare stat og deres borger.

2.1.2 Statsdannelse

Når vi hører ordet *stat*, forbinder vi det nærmest automatisk med et bestemt land og dets folk. Denne assosiasjonen finner vi allerede i antikken hos Aristoteles (384 f. Kr.). *Stat* i aristoteliske termer er et politisk felleskap og dets folk er dets borgere. For Aristoteles forholder det seg slik at “Staten hører til de ting som er naturskapt, og at mennesket etter sin natur er et samfunnsvesen” (Aristoteles 2007: 31). Han hevder at det er i dette felleskapet som kalles stat at det *gode liv* skapes med lov og rett som midler. “Det er staten som skaper rettssamfunnet, for det er felleskapet av borgere som innfører lov og rett, og et rettssamfunn innebærer at loven håndheves rettferdig” (Aristoteles 2007:32). Men hvem var borgerne?

Allerede i antikken gjør Aristoteles, i sitt verk *Politikk*, oss oppmerksomme på at begrepet *borger* er omdiskutert fordi – og kanskje i likhet i dag – ikke alle var enige om hva det er som

utgjør en borger. I hans tenkning kunne en borger beskrives best ut ifra et demokratisk system, ettersom en borger, sier Aristoteles, var en “som har anledning til å delta i politisk rådslagning og har dømmende myndighet” (Aristoteles 2007:113). Her viser Aristoteles oss at en kvalitet ved å være borger og del av sin stat var retten til politisk deltagelse. Videre hevder Aristoteles at “en stat er en tilstrekkelig mengde slike personer til at den kan eksistere uavhengig, for å si det enkelt” (Aristoteles 2007: 113). I hans politiske tenkning er han av den oppfatning at staten er summen av mennesker i felleskap, og at statsborgerne er enkeltdelene som gjør disse felleskapene mulige. Felleskapet skapes som et naturfenomen, tilhørigheten i fellesskapet gir mennesker som oppfattes som borgere adgang til å delta i politisk rådslagning og har dømmende myndighet, (Aristoteles 2007). På denne tiden var det som kjent bare menn og frie borgere som hadde adgang til borgerstatus gjennom sin stemmerett, altså var ikke kvinner eller slaver for borgere å regne.

Aristoteles’ politiske oppfatning kan i alle fall forstås som en sped start på utvikling av statsoppfatning og statsborgerskap og problemstillinger knyttet til disse. Bidragene på dette feltet i historiens løp er flere og det er ikke hensiktsmessig å gjøre rede for samtlige, men noen av disse bidragene har hatt påvirkningskraft på lik linje med Aristoteles’ innflytelse hva gjelder vestlig tenkning i dag om staten og dens borger. En av dem er f. eks. Thomas Aquinas (1225-1274), hvis tenkning var forankret i den kristne tro og lære. I hans verk snakker han om «den sanne Gud» og «Gudsstaten». I hans tenkning er det ikke bare naturloven og gudsloven som råder i menneskenes liv, da menneskene bidrar til å skape lover ved hjelp av sin fornuft og for å regulere statens og menneskenes liv og samliv. Menneskehetens kraft for å drive livet på jorden er fornuften, som de fikk ved skapelsen: “Loven for mennesket, innstiftet av Gud i samsvar med menneskets kår og utrusting, er derfor at det skal handle i samsvar med fornuften” (Aquinas i Raino & Midgaard 1993: 89). Staten styres av mennesker, deres maktutøvelse ut fra normer styrer menneskeliv. Disse normene skapes ut fra universelle prinsipper utledet av ideer om guds vilje.

Et par hundre år senere, i det 17. århundre, stiller Thomas Hobbes, John Locke og Jean Jacques Rousseau oss foran prinsippet om at enkeltindividet faktisk inngår en kontrakt med felleskapet idet individet trer inn i dette fellesskapet. Staten er resultatet av denne kontrakten, og ved inngåelse av disse kontraktsforhold overgir menneskene seg til fellesskapet og lar seg styre av de regler og lover de selv forpliktet seg til. Sosialkontrakten, ifølge disse tre tenkerne og på

tross av forskjellene deres påstander i mellom, er nevnt som et element med sterkest påvirkningskraft i moderne vestlig tankegang. “Alle rettferdiggjør statens eksistens med utgangspunkt i overveielser om “naturlstanden”, dvs, den tilstand man ville få uten noen overordnet myndighet” (Malnes og Midgaard 1993: 119). Vi mennesker har skapt staten og staten har skapt oss som dens statsborgere. Staten skal sikre individenes rett til å forfølge egne interesser, og den skal være nøytral i forhold til hva som utgjør det gode liv” (Pedersen 2010: 15).

2.1.3 Staten i dag

En forenklet definisjon, som trekker på statsvitenskap, finner vi følgende hovedprinsipper og avgjørende kriterier for den moderne forståelsen av begrepet *stat*: Territorialitet, funksjonsdeling, suverenitet og befolkning. Det var i den søramerikanske by Montevideo i Uruguay i 1933 da Conevention on Righth an Duties of States fant sted at kriteriene ble befestet i art. 1 slik:

The state as person of international law should possess the following qualifications: a) permanent population; b) a defined territory; c) government; and d) capacity to enter into relations with other states (Ruud & Ulfstein: 1998:96).

Alle land må ha et landterritorium. Territorialitet innebærer at statens politiske autoritet er befestet innenfor entydige geografiske grenser. Funksjonsdeling innebærer et spesialisert politisk og administrativt apparat som utøver statens oppgaver. Suverenitet referer til statens adgang til å utøve lover og regler over dens territorium og styre over befolkningen der. Innebærer også “at konflikter blir løst og rettsendringer gjennomført etter formelle prosedyrer, der sentralmakten har allmenn lovgivningsmyndighet (Østerud 1997: 102). Statens suverenitet valideres, kan man si, gjennom sosialkontrakten som altså krever at borgerne oppgir deler av sin frihet for å la seg styre av regler og lovgivning de selv har forpliktet seg til. Hva begrepet *befolkning* angår, er dette mer fleksibelt. Selv om det ikke stilles noen krav i forhold til hvor stort gruppen bør være for å kalles en befolkning, må den likevel “*være stor nok til at det går an å holde en økonomi og et samfunn i gang og staten må kunne overholde internasjonale forpliktelser*” (FN- sambandet 2017). Når det refereres til statens befolkning, er det ikke kun snakk om de som har statens statsborgerskap, men om alle de som er bosatt i en stats territorium, statsborgerskap eller ei. I denne oppgaven brukes begrepet *statens befolkning* i denne betydning.

“Folkeretten har ikke klarer regler om statsborgerskap, men overlater i stor grad til statene selv å avgjøre hvem som skal ha rett til borgerskap i den enkelte stat” (*Ruud & Ulfstein: 1998: 113*). Dette er et aspekt som forklares med at statsborgerrett er ett av de feltet som i størst grad er underlagt “nasjonalstatens autonomi, i det lovgivning er et institusjonelt uttrykk for staters rett til å inkludere og ekskludere potensielt nye medlemmer i det nasjonale statsfelleskapet” (*Hansen & Weill 2001, i Midtbøen 2009: 524*). Statsborgerskapslovgivning regulerer hvem og hvordan medlemmer inkluderes og ekskluderes.

2.1.4 Statens befolkning: statsborgerskap bli et internasjonal anerkjent rett.

Statens befolkning, slik jeg bruker begrepet, henviser altså til borgerne av en stat, enten de har eller ikke har statsborgerskap i denne staten, hvilket vil være tilfellet for en del innvandrere. Når vi forstår statsborgerskap først og fremst som noe som regulerer forholdet mellom rettigheter og plikter for både et individ og dens stat, er vi altså over i et terreng der det normative står som bakgrunn. Det er ikke slik at innvandrerbefolkningen ikke har rettigheter og plikter der de bosetter seg. Det har de nemlig, men disse er ikke like som majoritetsbefolkningen.

Ved hjelp av folkeretten, som er “det mest formaliserte sett av regler for internasjonale forhold” (*Østerud 1997:256*), er individet og statsborgerskapet gitt en internasjonal anerkjennelse. På tross av at Folkerettens definisjon at “rettssubjektene er først og fremst stater, men også internasjonale organisasjoner, grupper og individer” (*Østerud 1997:256*), er det viktig å trekke den inn fordi vi, når vi snakker om innvandrere, forholder oss til mennesker som befinner seg på en internasjonal arena. Dette ettersom de er del av én stats befolkning, men samtidig har forpliktelser og rettigheter i en annen stat, og dette på tvers av grenser.

Folkeretten er det grundigste forsøket på felles forståelse rundt forholdene mellom statene, og det var på denne grunnmuren at menneskerettighetserklæringen ble utformet og vedtatt etter andre verdenskrig. Det ble med sistnevnte erklært at “Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd” (FN- sambandet 2016). I tillegg ble det også erklært i art. 15 at:

1. Enhver har rett til et statsborgerskap.

2. Ingen skal vilkårlig berøves sitt statsborgerskap eller nektes retten til å forandre det.

Art. 15 vitner om en forståelse for det normative og rettslige ved statsborgerskap. Samtidig vitner den om vilje til en internasjonal og overnasjonal anerkjennelse av statsborgerskapet og retten til statsborgerskap. Statsborgerskap beskrives her juridisk, og som en rettighet ethvert individ har.

Som sagt tidligere: Folkeretten stiller ingen krav angående hvem som skal gjøres til statsborgere. Men det vanligste er at en kan inneha den på grunn av: den plass man er født (*ius solis*, territorialitetsprinsippet), på grunn av den man er født som (*ius sanguinus*, nedstammingsprinsippet) eller på grunn av bosted (*ius domicilium*). Retten til statsborgerskap er i noen land en iboende rettighet. Der har man ikke rett til å si opp dette båndet med følgende rettigheter og plikter, og dette er hjemlet i grunnloven. Et slikt eksempel er Argentina, hvor staten ikke tillater en statsborger å gi fra seg sitt argentinske statsborgerskap frivillig. En kan aldri slutte å være argentinere fordi statsborgerskap er en rettspolitikk tilstand tildelt gjennom og forankret i argentinsk grunnlovgivning. I argentinske høyesterett ble en slik sak omtalt på følgende måte: "Å frivillig godta at det gis avkall på en utøvelse av politiske rettigheter ville vært i strid med prinsippet om stemmeplikt nedfelt i første ledd i artikkel 37 i Grunnloven" (Du kan ikke gi avkall på statsborgerskap 2009).

2.1.5 Befolkningens tilhørighet i staten: statsborger og medborger

Statsborgerskap "er formelt sett en status som består av de rettighetene og pliktene man har som borger av et land" (Midtbøen 2009: 526). I internasjonal litteratur finner vi det at den engelske begrepet for statsborgerskap, *citizenship*, ikke bare bringer frem denne juridiske dimensjonen, ettersom "[c]itizenship refers to the relationship between the state and the citizen (vertical) and the relationship between the citizens (horizontal). Citizenship is constituted by mutually overlapping spheres: rights, duties, participation and membership" (Erdal & Talleras 2015). *Citizenship* favner den politiske og juridiske dimensjonen ved statsborgerskap, men favner også deltakelse i samfunnet i felleskap med andre: "Citizenship rommer både ideer om individuelle rettigheter og om sosiale bånd, identitet og deltakelse" (Brochmann 2002: 57). Vil man ivareta begge disse dimensjonene kan man på norsk ikke bare bruke *statsborgerskap*; det er nødvendige trekker inn begrepet *medborgerskap*. Dette fordi begrepet *medborgerskap* trenges for å beskrive individets sosiale tilhørighet i samfunnet. Grete Brochmanns begrep

inkluderer på den ene side det formelle forholdet mellom individ og stat (vertikalt forhold), altså den juridiske dimensjon mellom stat og et individ, dvs. *statsborgerskap*. På den annen side favner medborgerskap (horisontalt forhold) forholdet mellom statens medlemmer. Denne dimensjonen knyttes opp mot identitet og tilhørighet i forholdet til andre borgere.

Ved århundreskiftet er *citizenship*-begrepet knyttet til den viktige diskusjonen i velferdsstater, hvor “skillet mellom statsborger og medborger har fått stigende relevans” (Brochmann 2002: 57). Medborgerskap, den sosiale dimensjon ved *citizenship*-begrepet inneholder dimensjoner som identitet, tilhørighet, tillit og deltakelse. I den senere tid, hevder Brochmann, har *citizenship*, nemlig samfunnsborgerskap, blitt utvidet til også å omhandle “identitet og tilhørighetsspørsmål” (Brochman 2002: 57). De siste dimensjoner er mer subjektive og vanskelig å stadfeste som kriterier for inngangen i det felleskapet kalt stat.

2.1.6 Nasjonalstat: Statsborger og medborger

Statsborgerskap, den juridiske dimensjon, i sammenheng med medborgerskap, som taler for den sosiale dimensjon, favnes som sagt av begrepet *samfunnsborgerskap*, dvs. *citizenship*. Dette kan virke forvirrende, men det viser seg å være nødvendig og viktig dersom man vil forstå forholdet mellom befolkning og staten.

Felleskapet som dannes i befolkning under samme staten utformes ikke bare av det juridiske. Begreper som *nasjon*, *nasjonalstat* og *nasjonalitet* vitner om dette. Selv om de kan føre til forvirring, viser de til dimensjoner ved *citizenship* som identitet, tilhørighet, tillit og deltakelse, som alle er kriterier for en befolknings samfunnsborgerskap. Disse kriterier er viktige om en vil forstå moderne nasjoner, ettersom “en nasjonalstat er en stat som uttrykker et nasjonalfelleskap. (...) nasjonalstaten har dermed to sider. Den er en ramme om kollektiv identitet, og den er samtidig en politisk beslutningsenhet” (Østerud 1994: 103). Befolkningens tilhørighet i nasjonalstaten har sin rettslige, objektive dimensjon, men også en mer subjektiv dimensjon, slik jeg ser det, som er basert på kollektiv identitet. Jeg er enig med Østerud i hans påstand om at enten utgangspunktet er staten eller nasjonen, betegner

begrepet (...) nasjonalstaten en sammensmelting av to ulike fenomener – den ene politisk og territorielt, og den andre historisk og kulturelt. Tvetydigheten i utgangspunktet er bygd inn i begrepet, og har dannet grunnlag for sterkere nasjonale stridigheter mellom statsbærende kulturbegreper og kulturelle minoriteter (Østerud 1997:173)

Østerud støttes av Ernest Gellners påstander om at hvis vi relaterer nasjoner og nasjonalisme med kultur og prinsippet “hver nasjon, sin stat”, hadde dette betydd en endring på verdenskartet som vi ser den dag i dag. Dette fordi Gellner har kalkulert at det finnes mellom fem eller seks tusen kulturgrupper (Østerud 1997). Idet det internasjonalt finnes over 200 stater, kan vi anta at det er blitt praksis at innenfor en stat kan en befolkning bestå av flere kulturgrupper. Denne praksisen har formet samfunnsutviklingen de siste 200-250 årene, hvor begrepene *nasjonen*, *stat* og *nasjonalitet* er blitt knyttet til følelsen av fellesskap. Den enhetlige og territorielle stat, altså nasjonalstaten har vært den dominerende form for politisk organisering i Europa og internasjonalt, hvor nasjonalstatsideen har ledet til nasjonsbyggingsprosjekter basert på en fellesskapsidé knyttet til f.eks. felles språk, kultur, religion eller av en felles historie.

2.2 Verden er blitt global

Dersom noen i dag blir spurt om de har kjennskap til begrepet *globalisering*, er det sannsynlig at de fleste svarer ja. Likevel er begrepet forholdsvis nytt: Ordet ble knapt brukt på 60-tallet eller på 80-tallet. På den tiden tilhørte bruken en mer akademisk diskurs. I dag er det ikke uvanlig at det brukes på alle nivåer og på alle kanter for å beskrive konteksten for vårt moderne liv. Som Zygmunt Bauman sier i boken “Globalisering og dens menneskelige konsekvenser”, er globalisering “verdens ubønhørlige skjebne, en irreversibel prosess; det er dessuten en prosess som angår oss alle i samme grad og på samme måte” (Bauman 1998:23). Disse prosessene viser oss allikevel at «verdens ubønhørlige skjebne» mangler “den antatt enhetlige virkningen som man vanligvis mener at de har” (Bauman 1998:22). Scholte (2005:54) legger til:

Globalisation refers to a growth of transactions and interdependence between countries. From this perspective, a more global world is one where more messages, ideas, merchandise, money, investments, pollutants and people cross borders between national-state-territorial units.

På tross av slike definisjoner og en viss enighet om at globalisering blir en prosess med egne drivkrefter, er dens konsekvenser omdiskuterte. Den gjensidig avhengighet mellom landene har skapt både fordeler, men også ulemper. Alt veves i større grad sammen i det globaliserte verdenssamfunn, og i forsøk på å analysere globaliseringens påvirkningskraft på sosialt liv og samfunnets organisering har teoretikerne prøvd å skille mellom hvilket område de snakker om ut fra konteksten prosessen skjer i: “Vanligvis skilles det mellom tre former: politisk, økonomisk og kulturell globalisering” (Jørgensen 2001: 81). Det som interesserer meg er at det viser seg at uavhengig om den er økonomiske, politiske eller kulturelle formen, har

globaliseringsprosessene en del *fellestrekk* (Eriksen 2010: 21), som påvirker hverandre. De to trekkene jeg er interessert i, er blant annet frakobling og mobilitet (Eriksen 2010:21). Med frakobling menes at det ikke lenger spiller noen rolle hvor noe ble laget eller gjort (Eriksen 2010: 32), og mobilitet viser til et verdenssamfunn i bevegelse. Jeg tolker disse som krefter som noe som sveiser det hele, sosialt liv og samfunnets organisering, sammen på tvers av grenser og avstand. Samfunnsforsker Thomas Hylland Eriksen gjør oss oppmerksom på at for noen blir globalisering en kraft hvor en av ofrene antas å være det “nasjonalstater”, (Eriksen 2010). Dette offeret utelukker ikke at det kan virke som “nasjonalstater av og til tjener på globalisering ved å deterritorialisere og outsource en del av sine aktiviteter” (Eriksen 2010: 122), f.eks ved globale handelsmarkedet. Statens suverenitet kan stå overfor prøver ettersom statens statsborgere kan befinne seg på tvers av nasjonens grenser. Det siste har påvirket nasjonalstatens fellesskap, som ikke lenger kun innbefatter de innfødte med felles fortid og nåtid innenfor landegrenser.

2.2.1 Frakobling

I sitt verk *Consequences of Modernity* hevder Anthony Giddens at frakobling er "å løfte sosiale relasjoner ut av lokale samhandlingskontekster, og å rekruttere dem i potensielt uendelig spenn av tid og rom" (Giddens 1990:21). Slik jeg forstår Giddens ord, betyr frakoblingen at “nasjoner blir rent faktisk deterritorialisert på en rekke måter gjennom migrasjon, økonomiske investeringer og en rekke andre prosesser” (Eriksen 2010:31).

Nasjonalstatens deterritorialisering forklarer Hylland Eriksen med “Chiles fjortende provins”. Dette er en region som kom i tillegg til Chiles geografiske trettende provins. Den refererer til «provinsen» chilenerne i diaspora bor i, og denne provinsen er spredt over hele verden. Her virker deterritorialisering som et reterritorialisering, denne gang på tvers av grenser og hvor samhandlingskontekst er på tvers at tid og rom. Denne gruppen chilenerne er blitt omtalt i offisielle og uoffisielle sammenhenger i Chile. Det er blant annet vært organisert valg for at chilenerne i diaspora kunne si sin mening i forhold til å få stemmerett på tross av eksiltilværelse. Rodrigo Olavarría hevder i sin artikkel med overskriften “En la vía de la recuperación de los derechos políticos y cívicos” («På sporet av gjenvinning av politiske og sivile rettigheter»), at retten til og erkjennelsen av denne rettigheten til å stemme i opprinnelseslandet på tross av bosetting i andre land er “krav av den globale borger” (Olavarría 2013:13, oversatt av u.t.).

Valget hadde konsekvenser, fra 2017 kan chilenerne bosatt i utland, stemme ved alle demokratiske prosesser i Chile.

I forlengelsen av det chilenske eksempelet ser vi det tosidige aspektet ved frakobling, hvor avstand fører til økende følelser av det motsatte, nemlig en følelse av nærhet mellom eksilerte borgere av et land. Samtidig viser Chiles fjortende region at citizenship kan eies av transnasjonale borger som utfordrer statens suverenitet fordi de krever rettighetene på grunnlag av sitt statsborgerskap tross fysiske grenser. Stor deler av chilenerne bosatt i utlandet emigrerte på grunn av flukt under Pinochets diktatur, og deres politiske tilhørighet kan ha store konsekvenser ved deltakelse i de chilenske demokratiske prosessene. Den konsekvensen som følge av frakobling ved globalisering minner meg om Eriksens påstand at: "Fremfor alt er økonomi og kommunikasjon i stigende grad blitt globalisert, eller deterritorialisert, uten en tilsvarende utvikling i politikken" (Eriksen 2010:49). Frakobling øker spenningen i forholdet mellom borgere og deres respektive stater, mellom deres rettigheter og forpliktelser i den globale verden. Ønsket innflytelse ved deltakelse gjennom stemmerett på tvers av grenser blir en utfordring. Borgere er mobile og mens de beveger seg kan ta de med seg deres tilhørighet både politisk (vertikal med stat) og sosialt (horisontal med andre borgere).

2.2.2 Mobilitet

Som jeg forstår mobilitetsbegrepet, beskriver det ikke bare bevegelse, men også muligheten og utfordringen ved globaliseringsprosessen. Mobilitet som fenomen ved globalisering gir oss en innfallsvinkel på utfordringer den mobile verden representerer. Fokus på mobilitet øker ikke bare bevisstheten rundt økt migrasjon, forretningsreiser, internasjonal konferansevirksomhet og turisme. Den setter også fokus på at mobilitet innebærer konsekvensen for lokalsamfunn, økonomi og politikk. Mobilitet har visst også "en tendens til å reprodusere, globale maktforskjeller" (Eriksen 2010: 116- 132). Statens suverenitet kan stå på spill i den globale verden med følgende globale borger. Samfunnsforsker John Urry er en som gjør rede for noen av disse konsekvenser:

The facts of distance raise massive problems for the sovereignty of modern states that from the eighteenth century onwards seek to effect "governmentality" over their populations. [...] [The Sovereignty of the government is] from the early nineteenth century onwards governmentality involves not just a territory with fixed populations but mobile populations moving in, across and beyond "territory" (Urry 2007:49)

Statsborgerskap, antar jeg, er ikke upåvirket av mobile mennesker. Utfordringen kan være kompleks ettersom mobilitet kan berøre ideen om nasjonalstaten. “Many citizenships and identities proliferate, competing with and in cases undermining a national identity and citizenship” hevder Urry i sin bok *Mobilities* (2007). Dette speiler spenningen mellom lukket, patriotisk og nasjonalistisk nasjonalidentitet og de som kan bygge på mer åpne grenser og en mangfoldig nasjonalidentitet; hvor det også kan åpnes for muligheten til oppbygning av et samfunnsborgerskap som favner den globale borger. “The idea of national citizenship loses some ground to more universal models of membership located within a de-territorialized notion of a person’s universal rights” (Soysal, Bauböck, Wallby i Urry 2007: 90).

Den integreringspolitikk debatt, de fleste land har i forhold til migrasjon, er et eksempel på utfordringen statene står overfor hva gjelder mobilitet, ettersom kulturell likhet som statens viktigste normative grunnlag blir urealistisk. Slik “blir sterk sosialt samhold på nasjonalt nivå mindre sannsynlig, og statens normative og kulturelle grunnlag må omdefineres” (Eriksen 2010:120). Det er komplisert å fastslå grenser mellom abstrakte fenomener som nasjonalidentitet og tilhørighet. Verken på kollektiv- og individnivå er selvoppfattelse et fenomen som bare kan eksistere innenfor fysiske lansgrenser. Territorialiteten er ikke borte, men i en globalisert verden er de “territorier som er forbundet med, og responderer på, prosesser som finner sted langt utenfor deres grenser” (Eriksen 2010:116). Chiles fjortende region er et eksempel på dette, altså på hvordan nasjonalt felleskap kan bygges på globalt vis dersom nasjonalstatene legitimerer ideen og bistår i arbeidet.

2.2.3 Migrasjon

Mennesker har alltid beveget seg, altså migrert, også før globaliseringen tok til. Vi kan plukke opp en hvilken som helst historiebok og få innsikt i grunnene til hvorfor mennesker har vandret i mange hundre år og om veiene de valgte. Dette hjelper å sette mennesker mobilitet i perspektiv. Knut Kjeldstadli tilbyr begrepet «Homo migrant» for å påpeke at “migrasjon har vært en like sjølsagt del av menneskenes historie som det å være bofast” (Kjeldstadli 2008:21). På spørsmål om hvorfor mennesker har migrert, finner vi forskjellige svar, men generelt handler flytting fra et område og til et annet om et ønske om bedre økonomi, bedre klima, bedre arbeid, relasjoner, eller flukt fra krig og konflikt. Mennesker bryter “opp fra sitt grunnleggende og støttende nettverk og kutte båndene til kjente steder og mennesker og flytter sitt hjem og sitt livsverk, sine drømmer og sine gjenferd” (Sluzki 1979:1). Fram til 1925 «gikk bevegelsen fra

Europa; hele 85 prosent av verdens flyttere kom herfra. Nå er retningen snudd, bevegelsen går mot verdens økonomiske sentra» (Kjeldstadli 2008:38). Altså har det globale migrasjonsmønsteret endret seg.

Flukt fra krigen i Syria kan f.eks. gi oss et svar på hvorfor og hvordan det i 2015 kom mer enn 1 million flyktninger til Europa. En av konsekvenser var at utsagnet «det er nødvending med en innvandringsregulering og forsterkning av grensekontroll» preget innvandringsdiskursen på den politiske arenaen i Europa. Men det er ikke slik at alle er på flyttefot. International Organization for Migrations (IOM) setter perspektiv i rapporten “The World Migration Report 2015: Migrants and Cities, New Partnerships to Manage Mobility”. Der gir de et bilde over hvor mennesker flytter til. “Migration is essentially an urban affair” hevder IOM. Den største migrasjon skjer altså internt i landene, og bevegelsen går mot de urbaniserte områdene, (IOM 2015)

I denne oppgaven er det migrasjon over nasjonalgrenser som er i fokus. Disse fysiske grenser kan i utgangspunktet i den globale verden kun krysses ved hjelp av et pass. Dette gjelder enten er man turist eller om man reiser med ønsker om å bosette seg i et annet land. Her gjelder utsagnet om at jo bedre diplomatiske forbindelser hjemlandet har med andre land, jo lettere blir det å krysse grensene. Her er statsborgerskap av stor betydning og kan påvirke innvandreres valg av statsborgerskap i mottakerland. Schengen-avtalen, som ble underskrevet av EUs medlemsland i 1995, viser oss hvordan grenser kan fungere ved migrasjon. Etter traktatens iverksettelse ble territoriet visumfritt for statsborgere fra medlemslandene. Hvor tilgjengelig verden kan være for noen, avhengig av statsborgerskap, kan eksemplifiseres i den internasjonale rangering av pass gjort av det globale finansselskapet Arton Capitol. Rangeringen er målt ut fra antall land man kan reise visumfritt til. I rapporten fra april i 2017 er Tyskland, Singapore og Sverige på toppen av listen (Passportindex 2017).

Det kan virke som at grensekontroll, overvåking av nasjonale grenser og migrasjonslovgivning har blitt en begrensning på selve mobiliteten i den globale verden. Grensekontroll er sentralt i statens suverenitetsprinsippet: “Komprimeringen av verden, i alle sine former, bringer oss nærmere hverandre på godt og vondt. Bevisstheten, eller erkjennelsen, om forbindelsen gir en opplevelse av både mulighet og sårbarhet” (Eriksen 2010: 17). Jeg er av den oppfatning at den nåværende overvåkingskontroll av grensene har preget og vil fortsette å prege synet på hva det

betyr å migrere, både fra individ- og statsperspektiv. Hvor du er født, hvilket statsborgerskap og hvilket pass en har, om et overhode har et pass, vil legge føringer og inklusiv avgjøre hvor du senere vil kunne bevege deg.

2.3 Identitet og tilhørighet

Statsfellesskapet er både politisk og sosialt. Nasjonalstatens fellesskap knyttes både til kollektivt åndsliv eller kultur og til statens politiske arbeid om felles beslutninger. Statsborgerskap i seg selv sier lite om medborgerskap eller om opplevelse av tilhørighet og identitet blant innvandrere befolkning. Samfunnsborgerskap trekker inn identitets- og tilhørighetsspørsmålet. Jeg bemerker at i denne forstand kan citizenship relateres med “the complicated interactions of citizenship with questions about national identity and sosial cohesion in diverse societal contexts” (Erdal & Talleras 2015). Hva blir i denne sammenheng nasjonens normative grunnlag for bygging av nasjonal identitet og tilhørighet?

Jeg er nødt til å erkjenne at både identitet og tilhørighet er omdiskuterte begreper, ikke minst om de skal sees gjennom globaliseringsprismet og innenfor grenser, enten disse er på et individnivå eller nasjonalt nivå. Det er ikke uvanlig å snakke om ens identitet og tilhørighet som definert av ens nasjonalitet, ens kultur, kjønn, etnisitet eller migrasjonsløp. Teoretiske påstander viser oss at “de ulike gruppene og sosiale kategorier vi tilhører gjør oss til dem vi er” (Eriksen 2014 b:36). På bakgrunn av oppgavens problemstilling har jeg valgt å skissere hva identitet og tilhørighet kan bety når den brukes for å beskrive hvem individet er ut fra dens kultur. Kultur som begrep brukes daglig og ofte i forskjellige sammenhenger. Edward Burnett Tylor sa at “kultur er det komplekse hele som inkluderer kunnskap, tro, kunst, lover, moral, skikker og alle ferdigheter og vaner som folk har lært i egenskap av å være samfunnsmedlemmer” (Tylor i Skirbekk 1999). I denne tilnærmingen til begrepet kultur har vi et aspekt som omtaler kultur som det en tilegner seg ved å være en del av et fellesskap. Dette fellesskapet kan bli avgjørende for å kunne beskrive hvilken kultur en tilhører. Kulturen er altså den helheten som en blir sosialisert innenfor.

Jeg foreslår også at mitt prosjekt ses i lys av sosiologien, da sosiologisk teori hevder at kultur er tillært og at det er kultur det som kan brukes for å beskrive ens livsform. “En livsform er vanligvis noe tillært, noe kollektivt og noe som karakteriserer ett kollektiv eller én sosial

kategori i kontrast til andre” (Skirbekk 1999). Dette perspektivet på kultur, dens dannelse og funksjon, liker jeg fordi den tillater at man ser kulturell identitet og tilhørighet som noe som er skapt i et sosialt og kollektivt rom. Dette sosiologisk forankrede blikket åpner for meg muligheten for å behandle kulturell identitet og tilhørighet i samsvar med påstanden at “moderne samfunn [ikke uten videre] er (...) “helheter” med et sett av normer som gjelder på alle livsområder” (Skirbekk 1999). Nasjonen som kollektiv gir altså rom for at identitet og tilhørighet formes. Selv om vi snakker om «en privat identitet», vil den skapes i det sosiale rom: “Den minste enheten i samfunnet er ikke enkeltpersonen eller den enkelte aktør: det er relasjonen mellom to (...). Selv forestillingen om person – den personlige, private identitet – er sosial skapt” (Eriksen 2014b:37).

Identitet er ikke bare et personlig og privat anliggende; en identitet kan også bli kollektiv og transnasjonal. “Med hensyn til sosial identifikasjon innebærer globaliseringen en reforhandling av identitet, dens grenser og dens symbolske innhold” (Eriksen 2010:131). Nasjonalstatens utfordring blir hvordan deres kollektive folkesjel eller kultur utformes og reforhandles ved globalisering, ettersom “kulturen er kontinuerlig mens gruppeidentiteter er diskontinuerlig” (Eriksen 2010: 135); “[i]dentitet er således ikke noe fastlagt, men mye mer en prosess der selvbildet stadig justeres i et felt hvor nye betydninger dannes i interaksjon med andre” (Varvin 2003:176). Dermed kan individer ha flere identiteter og tilhørighet til forskjellige fellesskaper. De “ulike identitetene blir aktivisert i forskjellige situasjoner” (Eriksen 1997a:39). Utfordringen blir da for nasjonalstaten å finne ut hvordan man bygger en kollektiv folkesjel som vil kunne favne om alle disse ulike identiteter, dersom dette er målet. Mye taler for at det vil være positivt for nasjonalstaten å ha nettopp dette som mål.

Ved å ikke omfavne flere kulturelle identiteter innenfor en og samme nasjonalstatlige kontekst, risikerer staten å sette grenser som vanligvis ender med befolkning som skiller mellom et *vi* (den nasjonale majoritet som representant for et fellesskap) og *dem* (forskjellige minoriteter, ofte representert av innvandrerne, som representanter for det fremmede eller annerledes). Et slik splittet vi–dem–samfunn strider mot nasjonalstatens ideologi om en felles nasjonalidentitet.

2.4 Et antropologisk syn på statsborgerskap

Statsborgerskap bør i dag ikke lenger bare brukes til å beskrive forholdet mellom individet og én eller flere stater. Derimot bør det inngå i en utvidet bruk der det juridiske forholdet bare er én (av mange) sider ved et statsborgerskap. Antropologien har bistått i en slik utvidelse av begrepsbruken: “One important consequence of this is that anthropologists denaturalize liberal citizenship and ask questions about the actual constitution of political membership and subjectivity in a given context” (Lazar 2013: 2). En antropologisk innfallsvinkel på statsborgerskapsbegrepet lar oss inkludere andre aspekter fremfor de utelukkende politiske og juridiske. Antropologiens fagbriller hevder å gjenkjenne det T. H. Marshall bragte oss i 1945 med sin definisjon av citizenship som “a status bestowed on those who are full members of a community. All who possess the status are equal with respect to the rights and duties with which this status is endowed” (Marshall 1983 (1950): 253). Man åpner for å utvide forståelsen av begrepet med utgangspunkt i forskjellige fenomener som kan danne et felleskap mellom mennesker.

Lazar presenterer i sin bok “The anthropological of the citizenship” (2013) Renato Rosaldos studie som utvidet rammene for statens tilhørighet. I etterkant av et feltarbeid gjennomført i San José California, kommer Renato med påstander om at lokal kultur er viktig for dannelse av statsborgerskap som tilhørighet. Denne type felleskap gir oss muligheten til å beskrive borgere som en del av den nasjonale befolkning som deltar i nasjonale prosesser for felles interesser. Samtidig vil de sørge for rettigheter og plikter ut fra et felleskap bygget på for eksempel statens minoritetsbefolkning som deler en egen kultur. Dette kalles et kulturelt citizenship, som;

refers to the right to be different (in term of race, ethnicity, or native language) with respect to the norms of the dominant national community, without compromising one’s right to belong, in the sense of participating in the nation-states’ democratic process. (Rosaldo, R i Lazar 2013: 75-78).

Et annet blikk på statsborgerskap i antropologien er det som Nina Glick Schiller trekker inn i beskrivelsen av sitt perspektiv på det hun kaller “transmigrantborder *citizenship*”, som er “people who not only live their lives across the border of two or more nation states, participating in the daily life of various states, but also bring to bear a citizenship in these states” (Schiller, N. i Lazar 2013:204). Disse borgene utfordrer statene fordi det å leve deres liv over grensene kan “become a social force in reshaping the workings of legal domains in more than one state” (Schiller, N. i Lazar 2013: 196). The transborder citizen er borgere som lever deres liv over de

rigide nasjonale landegrensar. Deres rettigheter og plikter er på tvers av grensar. Som Schiller ser jeg på disse gruppene som innehavere av sosial kraft og innflytelse. Chiles fjortende region er igjen et eksempel på dette. “Transmigrants live their lives across borders making daily decisions in relationship to actors and institutions that are not only within the new nation state but are also within other states” (Basch, Schiller & Blanc-Szanton 1994:7). Utfordringen ved anerkjennelse av slike samfunnsborgerskap er at det gjelder individer på flyttefot, og at deres respektive stater anerkjenner dem og forholder seg til dem gjennom rettigheter og plikter på tvers av grensar. En utfordring, ser jeg, som kan bidra til en mer fleksibel nasjonal identitet, fordi transborder citizen har ”the potencial to play an important role in reshaping the workings of several systems of law and governance” (Schiller i Lazar 2013:198).

2.5 Tidligere forskning på feltet

Det har blitt forsket på området både internasjonalt og i Norge. I boken «The Anthropology of Citizenship» (2013) fremlegges fordelene ved å ta i bruk antropologien som innfallsvinkel over statsborgerskap. Det foreslås bl.a. feltarbeid der en forsker på hvordan statsborgerskap skapes i møte mellom stat og borger gjennom for eksempel felles utviklingsprosjekter og utdanning. Deres forskningsarbeid i Bolivia viser at gjennom utviklingsprosjekter og utdanning, hvor befolkning i El Alto i Andesfjellene fikk adgang til mikro-kreditt, skapte en mulighet for myndiggjøring av befolkning og bevissthet rundt sosiale rettigheter foran staten. I den norske studien “Rettigheter og tilhørighet. Evaluering av statsborgerregelverket” (Viblemo et al. 2010), ble det forsket på det norske statsborgerregelverket. Kvantitative og kvalitative tilnærmingar ble tatt i bruk. Studien gransket bl.a. grunner til å søke eller ikke søke om norsk statsborgerskap, kunnskaper og oppfatningar om statsborgerskapsregelverket, statsborgerseremoni, internasjonale utviklingstrekk, betydning av statsborgerskap og utfordringer i tilknytning til statsborgerskap. Det var en omfattende studie som konkluderte med blant annet at statsborgerskap har betydning og verdi for de fleste. Dette varierer likevel med hvilken innvandringsbakgrunn man har. Forskerne konkluderte bl.a. med at “det er behov for mer kunnskap om hvilke prosessar som driver og forklarar resultatene av statsborgerskap på integrering og deltakelse” (Viblemo et al. 2010:24). Forskning viser at norsk statsborgerskap for enkelte “synes å være kun ervervelse av rettigheter og sikkerhet”, med økte muligheter til mobilitet. Angående regelverket konkluderte de at “prinsippet om ett statsborgerskap med høy sannsynlighet hindrer en del personer som bor permanent i Norge i å søke norsk statsborgerskap” (Viblemo et al. 2010). Studien indikerer også at “statsborgerskapet har

betydning for tilhørighet og identitet. Dette er tydelig i intervjuene med informantene i denne studien, der flere vektla symbolske aspekter. Det er verdt å merke seg at det er det opprinnelige statsborgerskapet som har størst betydning for tilhørighet og identitet” (Viblemo et al. 2010:25). Til sist; et av hovedfunnene i studien, ledet av Harald Furre, var at det er mange ulike grunner til å søke om norsk statsborgerskap. En “viktig forskjell er mellom informanter som ser statsborgerskap som et middel til å oppnå rettigheter og fordeler, og dem som ser statsborgerskapet som et mål som har betydning utover rettigheter” (Viblemo et al. 2010). Studien fant at det var forskjell mellom innvandrere med asyl-/flyktningbakgrunn og de uten, ettersom den første gruppe vektlegger beskyttelse og stabilitet i livet som grunn til å søke norsk statsborgerskap. Studien viser at avgjørelse om å søke eller ikke søke om statsborgerskap er en beslutning som preges av veiing av ulemper og fordeler. Forskerne konkluderte med at beslutningen om å søke eller ikke søke om norsk statsborgerskap er ikke kun “en individuell beslutning, men en sosial avgjørelse som inkluderer familie” (Viblemo et al. 2010:27).

I 2011 ble den første rapporten hvor Statistisk Sentralbyrå (SSB) særskilt undersøkte overgangen til norsk statsborgerskap og omfanget av norsk statsborgerskap blant innvandrere bosatt i Norge publisert. Rapporten viste at overgangen til norsk statsborgerskap økte kraftig i perioden 1977 til 2011, med flere toppe i løpet av perioden. Rapporten viser at det “er hovedsakelig flyktninger og familieinnvandrede fra land i Asia, Afrika og Øst-Europa som bytter til norsk statsborgerskap. I tillegg kommer tidligere arbeidsinnvandrere som har bodd lenge i Norge, slik som personer fra Pakistan og Tyrkia”. Rapporten viser at overgangen og den årlige utviklingen i antallet kan relateres med det generelle botidskravet som gjelder ved søknad om norsk statsborgerskap. Sånn kan for eksempel økning i overgangen på midten av 90 tallet knyttes til økning av innvandring til Norge i perioden 7 til 10 år tidligere, da de kom mange flyktninger fra blant annet Iran, Sri Lanka og Chile, (Pettersen 2012).

Forskerne Marta Bivand Erdal, Arnfinn H. Midtbøen, Grete Brochmann, Pieter Bevelander og Per Mouritsen deltar i et pågående prosjekt under navnet *Governing and Experiencing Citizenship in Multicultural Scandinavia*. I prosjektet, med Norges forskningsråd som oppdragsgiver, blir det forsket på sammenhenger mellom statsborgerskapslovgivning og menneskers opplevelse av tilhørighet og fellesskap. Prosjektet *Governing and Experiencing Citizenship in Multicultural Scandinavia* (GOVCIT) utforsker sammenhenger mellom statsborgerskap og integrering. Beskrivelsen at prosjektet forteller at “på individnivå er vårt

utgangspunkt at identitet ikke kan styres juridisk. Menneskers liv og erfaringer påvirkes mer av praksis, fortolkning og forhandlinger, enn av lovens bokstav”. Prosjektet vil bidra med kunnskapsbaserte innspill med fokus på grensesnittet mellom statsborgerskap og integrering, (Erdal 2015).

2.6 Kapitteloppsummering

Teorien bringer frem viktige elementer på veien mot å kunne svare på oppgavens problemstilling. De blir verktøy i tilnærmingen til norsk lovgivning rundt statsborgerskap, som presenteres i neste kapittel. Teorier hjelper oss å se oppgavens problemstilling i et større perspektiv. Antropologiske syn på statsborgerskap i en kontekst preget av globalisering og endring tar opp i seg tilhørighet på tvers av grenser. Teorier presentert her blir midler for å drøfte data innhentet av informanter.

3.0 Kapittel. Norge som kontekst

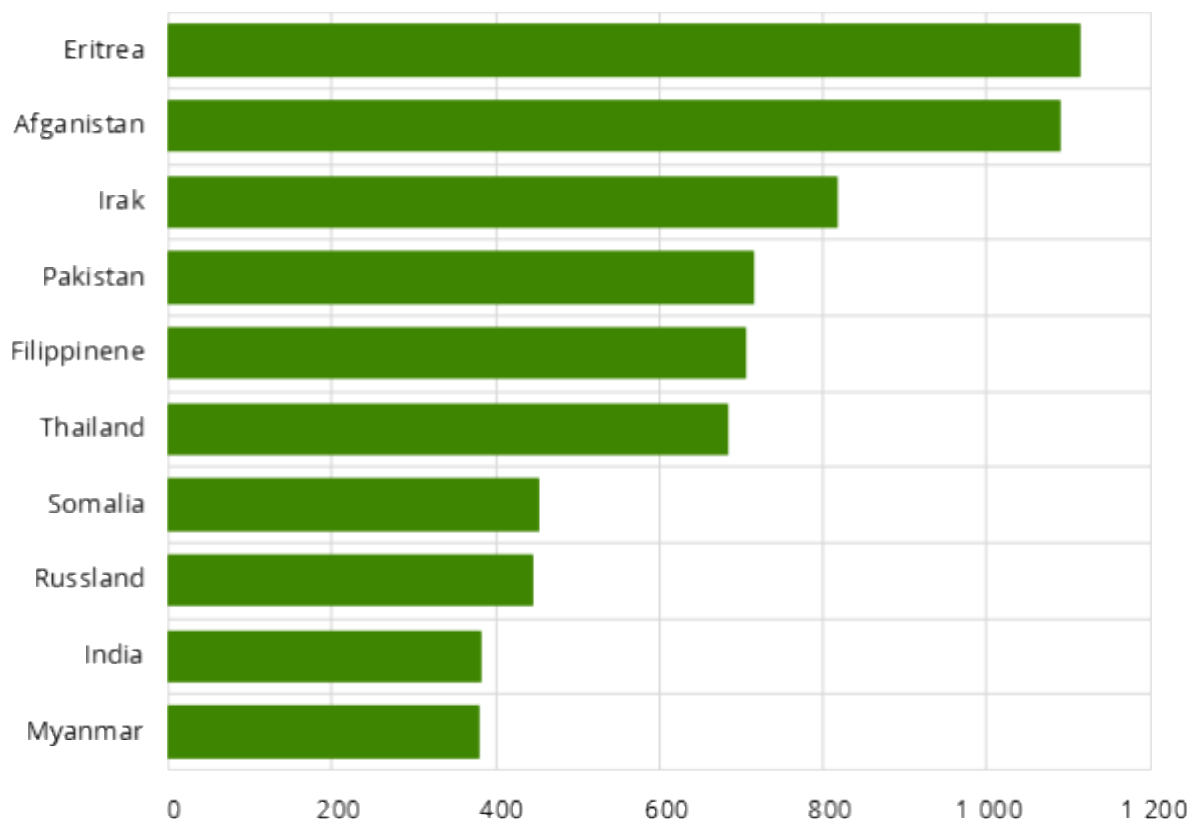
3.0 Innledning

Konteksten er viktig. Den kan fremme en kraft i forbindelse med hvordan vi tolker en hendelse eller tilstand. Den kan også operere som en vekt som vil påvirke hvordan forståelsesprosessen rundt hendelsen forløper. Derfor blir det viktig for meg å kontekstualisere den problemstilling denne oppgaven er opptatt av. Det kan bli en uoverkommelige arbeid å fatte omfanget av hva konteksten omkring en hendelse, prosess eller en person kan være. Allikevel synes jeg er det nødvendig å gi rammer til oppgavens problemstilling. For å muliggjøre dette har jeg avgrenset konteksten til to sfærer: Den ene er den juridiske og normative rundt det å erverve norsk statsborgerskap i statsborgerskapslovgivning. Den andre er den offentlige-akademiske debatt om det å være og å bli norsk statsborger. I dette kapitlet vil jeg først gjøre rede regelverket som tillater ervervelse at norsk statsborgerskap. Deretter gjør jeg rede for det å bli norsk i et samfunnsperspektiv.

3.1 Norge og dens befolkning

Folketallet i Norge var nådd 5 223 300 personer per 1. april 2016 i følge Statistisk Sentralbyrå (SSB 2016 a). Hva gjelder tematikken som er relevant for denne oppgaven, benytter jeg meg av SSBs rapport publisert 11. mai i 2016. Her fremkommer det at 12.400 personer fikk norsk statsborgerskap i 2015. I SSB-rapporten vises en nedgang på 19 prosent fra året før, 2014, som ble kåret til et rekordår med hele 15.300 personer som fikk innvilget norsk statsborgerskap, (SSB 2016a)

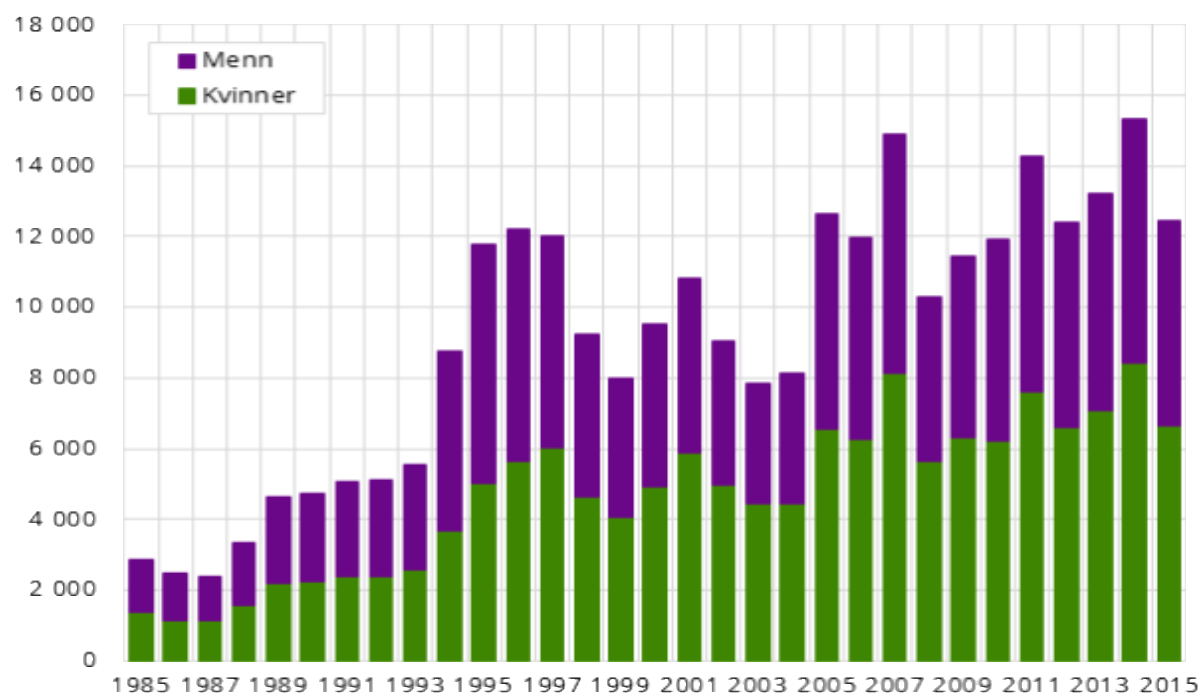
Figur 1. De ti største gruppene med overgang til norsk statsborgerskap, etter tidligere statsborgerskap. 2015

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

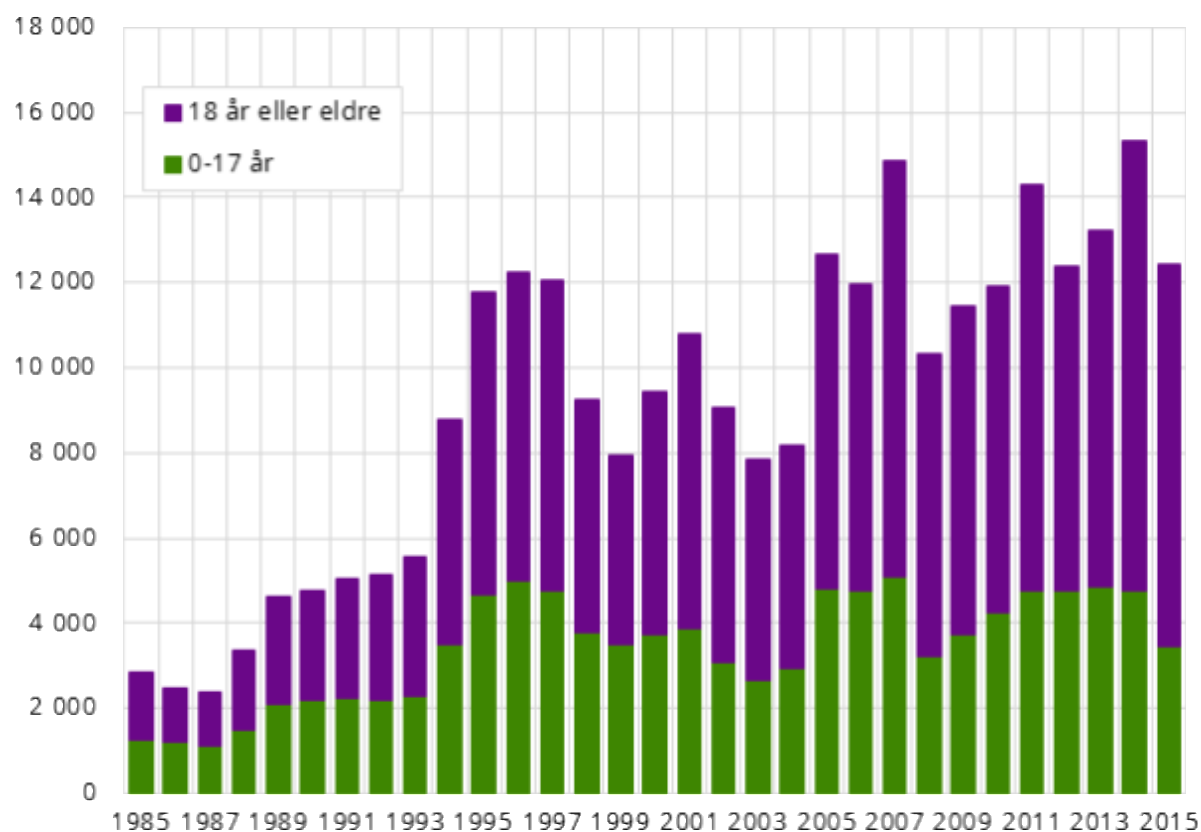
Statistisk materiale fra SSB viser også at det finnes en liten forskjell mellom menn og kvinner blant dem som fikk norsk statsborgerskap. 54 prosent var kvinner. Blant enkelte grupper viser statistikken at kvinneandelen var enda større. Dette gjelder blant thailendere, filippinere, vietnamesere, brasilianere og ukrainere – her var minst tre av fire kvinner. Oversikten viser også at åtte av ti personer var 40 år eller yngre (SSB 2016 b)

Figur 2. Overgang til norsk statsborgerskap, etter kjønn

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Overgang til norsk statsborgerskap, etter alder

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.2 Historisk tilbakeblikk

Det norske ordet *statsborgerskap* henviser til en persons juridisk tilhørighet. Dermed knytter vi personens tilhørighet til et bestemt land, avhengig av personens statsborgerskap. Tilhørigheten til staten Norge fås p.g.a. prinsippene om *ius sanguinus*, *ius solis* og *ius domicilii*. Historisk sett har i Norge prinsippet *ius sanguinis* blitt tillagt vekt.

Den norske statsborger omtales allerede i Norges spede start da landet ble samlet til én nasjon i 1814. Det var i riksforsamlingen i Eidsvoll at Norge fikk egen grunnlov og Norge fikk status som suveren stat med egen befolkning. Konstitusjonskomiteen foreslo i 1814 en definisjon av *norsk borger* i Grunnlovsutkastet § 53, uten at noen tilsvarende bestemmelse ble inntatt i Grunnloven. Forslaget lød slik: “Norsk borger er, efterat have svoret Constitutionen Troskab, enhver der har fyldt sit 18de Aar, taler Landets Sprog, enten er indfødt af norske Forældre eller har været bosatt i Riget i fem Aar” (NOU 2000:32:8). Grunnloven skulle gjelde ikke bare territoriet Norge men også dets befolkning. Selv om begrepet *borger* ble nevnt, er det ikke gitt en avklaring om selve statsborgerskapets betydning i grunnloven av 1814. På den tiden var det slik at de som hadde bopel i Norge, var Norges borgere. Her gjør prinsippet om *ius solis* seg gjeldende i tillegg til nedstammingsprinsippet. Grunnloven inneholder imidlertid spredte bestemmelser om at enkelte rettigheter og plikter er forbeholdt “norske borgere” og “statens borgere”. Da Grunnloven ble til, var alle som hadde fast bopel i Norge “norske borgere”, (NOU 2000: 32: 16). Det var der og da “de offentlige institusjoner – rettsvesen, styringsverk, militærvesen og skole – og offentlig symbolbruk – [som] bidro til utvikling av norsk identitet” (Østerud 1994:45). Norge og den norske befolkning var født. Her trekkes inn faktorer knyttet til identitet som favnes av begrepet *medborgerskap*, til tross for at *statsborgerskap* bare gjør rede for det juridisk forhold. Selv om vi vil finne igjen noen av vilkårene for å kunne bli omtalt som norsk borger i denne perioden av Norges historie, var den juridiske lovgivningen som klargjorde statsborgerskap ennå ikke stadfestet. Den kom ved den første statsborgerskapslovgivning datert 21. april 1888. Denne statsborgerskapsloven bygger på nedstammingsprinsippet, det såkalte *ius sanguinus*, og på erverv ved bevilling (NOU 2000: 32: 9).

Dagens statsborgerskapslov er datert i 2005 og den ble satt i kraft 1. juni 2006. På tross av endringer gjennom årene har statsborgerskap hovedsakelig blitt sett som rettighet, og vi finner nedstammings-, territorialitets- og bostedsprinsippene igjen i Statsborgerloven av 2005. Retten

til og reguleringen av overgang til norsk statsborgerskap kan illustreres videre ved å se på den tilnærmingen den norske stat har hatt og har hva gjelder dens innvandrerbefolkning. Denne lovgivningen har de siste årene hatt fokus på et ønske om å fremme integrasjon av innvandrere i Norge, innvandreres lojalitet mot staten og likestilling mellom innvandrere og mottaksborgere. Arbeidsutvalget for Statsborgerloven av 2005 skrev at “ønsket om å bedre innvandrernes mulighet til deltakelse i samfunnet ligger også bak departementets forslag om gjennomført pliktig norskopplæring som vilkår for bosettingstillatelse” (Ot.prp. nr. 41:25). Innstramming preget endringen i lovgivning, botid ble utvidet til 7 år, i dag tillates ikke dobbelt statsborgerskap og det stilles krav om språkopplæring. Fra 1.1.2017 må det kunne dokumenteres bestått norskprøve på nivå A2 samt bestått prøve i samfunnskunnskap for å få norsk statsborgerskap.

3.3 Flere års debatt

Innstramminger kommer ikke uten debatt, noe som vitner om kompleksiteten i tematikken. Dette kan eksemplifisere ved at den nåværende norske Statsborgerloven kom på bordet etter flere års ordskifte og meningsutveksling. Mandatet som satt rammene for diskusjonen og som oppnevnte statsborgerlovutvalget går tilbake til 1999, mens selve loven er datert i 2005. Målet var å komme frem til et regelverk som kunne ta utgangspunkt i den eksisterende lovgivning og erfaringer gjort i løpet av årene med det forutgående regelverket, samt et lovverk som kunne bidra til *integrering og samfunnsdeltakelse* (NOU 2000: 32: 3) av innvandrerbefolkningen.

Statsborgerskapsutvalget kom frem til at det å erverve norsk statsborgerskap er en naturlig konsekvens av det å være innvandrer i Norge. I kapittel 12 av nevnte lovforslag, der det gjøres rede for informasjon om betydningen av norsk statsborgerskap, sies det at selv om man som myndighet bør stille seg nøytral hva gjelder innvandreres beslutning om å bli norsk statsborger *bør det å erverve norsk statsborgerskap ansees som noe positiv*. Dette fordi

Statsborgerskapet kan bidra til en positiv utvikling både for innvandrerens og lokalsamfunnet. Virkningen er selvsagt avhengig av de holdninger innvandrerens møter i det norske samfunn. Innvandrerens bør imidlertid oppfordres til på sin side til å legge vekt på å utvikle sine språkkunnskaper, og sin forståelse av de samfunn han eller hun lever i. (NOU 2000: 32: 263)

Selv om innvandrere etter 3 års botid i Norge kan stemme ved fylkes- og kommunevalg, er det å stemme ved stortingsvalg en rettighet som er forbeholdt norske statsborgere. “Norsk

statsborgerskap er derfor avgjørende for muligheten til å delta i og påvirke sentrale demokratiske beslutningsprosesser i samfunnet” (NOU 2000: 32: 17).

Forventingen belyser at Norges offentlige utredninger knytter en juridisk og formell dimensjonen ved statsborgerskap med andre dimensjoner og sier dermed at det som kan bidra til en positiv utvikling for felleskapet, er om både innvandrere og innfødte drar lasset sammen. Utredningen forventer at innvandrere skal forstå de samfunn de lever i. Og ha innflytelse ved deltakelse i politiske prosesser. Noe som statistisk fra SSB viser skjer i liten grad. I takt med økende innvandring har tallet på stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn økt. Sist valg viste at deres deltakelse har dobbelt seg siden 2005. Dette til tross: Ved stortingsvalget valget i 2013 utgjorde innvandrere rundt 6 prosent av alle med stemmerett (Bergh et al. 2014:26).

Nevnte forventinger til innvandrere og statsborgerskaplov synes å tale mest for innlemmelse av innvandrere i det norske samfunnet, de taler for medborgerskap. Dette ser jeg som av betydning, ettersom selve utvalget forberedte grunnen for å nå målet om samfunnsborgerskap.

3.4 Norge i Europa

I en europeisk kontekst har det norske synet på naturalisering fulgt trenden i Europa. De siste to tiår har det rast en diskusjon rundt statsborgerskapsregelverket som virkemiddel for å fremme sosial kohesjon og samhørighet mellom både innvandrere og innfødte. Trenden i Europa og i Norge viser oss hvordan diskusjonen om statsborgerskap ikke bare er en diskusjon om en rettighet, men også en diskusjon om medborgerskap, ettersom det knyttes til sosial kohesjon. Generelt betyr dette at statsborgerskapslovgivningen både i Norge og Europa forholder seg på en side til å gjelde det formelt vertikale forholdet et individ har til en stat, men samtidig forventes den horisontale dimensjonen, hvor innvandrere blir borgere i en stat og samhørighet med de andre borgerne som tilhører staten oppstår. Dette oppsummerer Brochmanns forsvar for samfunnsborgerskap.

Den vertikale kontrakten viser til den formelle og objektive ved statsborgerskap, den som favner de konkrete rettigheter og plikter en person har i forhold til det å tilhøre staten. Den andre, den horisontale, handler om det mer subjektive ved å ha statsborgerskap, i dette tilfellet ved overgangen fra et statsborgerskap til et annet. Denne subjektiviteten vil stå for det et individ

kan føle, oppleve, forstå og tolke hva gjelder tilhørigheten til det å være en del av Norge og det Norge representerer som nasjon (Erdal & Talleraas 2015). Både den vertikale og horisontale dimensjonen omfatter individet og henviser oss til felleskapet i staten, der hvor det skapes samhørighet og der hvor det forventes sosial kohesjon.

Norge har, på lik linje og samtidig med Europa for øvrig etablert en rekke praksiser i lovgivningen som hovedsakelig i de siste tre tiår har fremskyndet en overgang som markeres med at de nye borgerne først må gå gjennom en språkstest. Noen land stiller også som vilkår kunnskap om kultur og historie i de respektive landene. Trokapsløfter og høytidelig seremonier har etablert seg som ritualer ved overgangen til et nytt statsborgerskap. Norge og “[s]tates in Europe are reinvigorating citizenship as part of efforts to increase sosial cohesion” (Erdal & Talleraas 2015). Statsborgerskap i det moderne Europa fører oss til den Europeiske Statsborgerkonvensjonen om statsborgerskap datert 06.11.1997, som ble iverksatt den 01.10.2009 og som har blitt ratifisert i det norske Stortinget. I den forbindelse er Norge med å skape en felles forståelse og respekt for naturalisering med henblikk på det å regulere statsborgerskap. Diskusjonen internt i Norge har korrespondert med diskusjonen i andre europeiske land, blant annet med hensyn til spørsmål som vedrører nasjonal identitet: hvem er *vi* og hvem er *de* –innvandrerne? Hovedforskjellen mellom Norge og Europa er at den norske statsborgerskapslovgivning ikke tillater dobbelt statsborgerskap.

3.5 Norge ble alene i Skandinavia

Norge er blitt et av de 6 europeiske landene som ikke tillater dobbelt tilhørighet, og har siden sommeren 2015 blitt enestående også i de nordiske landene. Sverige godkjente dobbelt statsborgerskap i 2001, Finland og Island i 2003. Danmark gjorde det i sommeren 2015.

Norsk lov gir forholdsvis sjeldent rett til dobbelt statsborgerskap. Hvem som ikke tillates dette og hvorfor er ikke kun avhengig av norske lover, men også av andres lands regelverk og konvensjoner. Dette gjør at noen personer i Norge kan ha dobbelt statsborgerskap fordi de kan bevise at de av ulike grunner ikke kan løse seg fra det tidligere statsborgerskapet sitt, hvor en fikk ett statsborgerskap fra hver av foreldrene sine ved fødsel, eller når man har norsk statsborgerskap, men senere får statsborgerskap i et annet land uten selv å ha bedt om det, (UDI 2015). Hovedargumentene for å stå ved prinsippet om kun ett statsborgerskap er at dette

fremmer lojalitet mot staten Norge. Det argumenteres med at de som er statsborger i to land står i et lojalitetsforhold til begge (NOU 2000: 32:107). Dette argumentet er blitt og blir fremdeles diskutert. Det er i § 10 i Statsborgerloven at Norge har blitt enestående i Skandinavia. Der presiseres kravet om ett statsborgerskap ved følgende: “Dersom søkeren ikke automatisk taper annet statsborgerskap som følge av innvilgelse av norsk statsborgerskap, må søkeren være løst fra annet statsborgerskap før søknaden innvilges” (LOV-2005-06-10-51). En anerkjennelse av at et individ kan evne og ønske å inneha mer enn ett statsborgerskap, ville gått hånd i hånd med forståelsen av en globalisert verden og dens *transnasjonale borger* som er en av konsekvenser av økt mobilitet (Schiller, N. i Lazar 2013). At Norge ikke gir mulighet til dobbelt statsborgerskap har frembragt diskusjoner om hva nasjonal identitet betyr for Norge. Følgende forklaring peker på juridiske utfordringer ved forpliktelse til to land:

This stance on citizenship policy has some clear implications both for the framework within which immigrants in Norway relate to Norwegian citizenship, and for the complicated interactions of citizenship with questions about national identity and social cohesion in diverse societal contexts (Erdal & Talleraas 2015)

I forkant av den Statsborgerloven av 2005 var flertallet i statsborgerskapsutvalget positive til å tillate dobbelt statsborgerskap i Norge: “Til tross for flertallet og det faktum at også høringsinstansene var positive til forslaget om dobbelt statsborgerskap, sluttet den norske regjeringen seg til mindretallets synspunkter” (Midtbøen 2009: 535). Det finnes en rapport om dobbelt statsborgerskap skrevet av medlemmer i den partipolitisk uavhengige interessegruppen “Ja til dobbelt statsborgerskap”. Den ble levert til kommunal- og forvaltningskomitéen som bakgrunnsmateriale for internhøringen i Stortinget 12. januar 2016. Rapporten fremhever at dobbelt statsborgerskap “bør være valgfritt for hvert enkelt individ og at et individ ikke skal tvinges til å velge det ene eller andre statsborgerskap” (Myre, C. et al. 2016:3). Videre framkommer det i høringsnotatet at forfatterne “mener at dagens krav om å si fra seg sitt opprinnelige statsborgerskap er hovedårsaken til den forsvinnende lille andelen av søknader fra statsborgere i vestlige land” (Myre, C. et al. 2016:8). Denne påstanden kan støttes av en av SSBs rapporter om overgang til norsk statsborgerskap de siste 37 år. Rapporten, av Silje Vatne Pettersen og publisert i januar 2015, hevder at “selv om antallet overganger til norsk statsborgerskap har økt i perioden 1977-2013, er det en stadig lavere andel blant dem som kan skifte statstilhørighet, som faktisk gjør det” (Pettersen 2015). Forskning har også vist at et “ja” til dobbelt statsborgerskap har hatt positive ringvirkninger i andre europeiske land. Det “bidrar til en sterkere tilhørighet til begge land. Slik man i norsk integreringspolitikk ikke ser det

motstridende i det å være norsk og det å ha tilknytning og tilhørighet til andre land” (NOU 2015:4:103). Dobbel statsborgerskap er ikke en problemstilling kun knyttet til innvandrere. Hvis en nordmann som er bosatt i USA skulle søke og få innvilget amerikansk statsborgerskap, ville vedkommende automatisk miste sitt norske. Det er derfor et krevende valg å ta, fortalte UDIs direktør Frode Forfang til norsk presse. Videre hevder Forfang at prinsippet om ett statsborgerskap “er sterkt uthulet, og derfor knapt er et ordentlig prinsipp, men snarere en regel med mange tilfeldige utfall” (Forfang 2013). Resultatet er at det finnes flere med dobbelt statsborgerskap. Altså opererer vi med en statsborgerskapslovgivning som slår uheldig ut både for norsk innfødte og innvandrere.

3.6 Hvordan blir man norsk statsborger

Rettigheten til å bli norsk statsborger er regulert i Statsborgerloven, LOV-2005-06-10-51. I kapittel 3 settes rammene angående erverv av statsborgerskap etter søknad (§§ 7-19): “I Norge er erverv av statsborgerskap gjennom naturalisering gjort til en generell rettighet dersom vilkårene er oppfylt” (Midtbøen 2009: 536). Overgangen kalles også naturalisering i § 7, og enhver har etter søknad rett til norsk statsborgerskap dersom søkeren på vedtakstidspunktet oppfyller vilkårene (LOV 2005-06-10-51). Er man innvandrere og vil bli norsk statsborger må man for at søknaden skal resultere i et positivt utfall oppfylle visse krav. Vilkaene fastsatt av §§ 7-19 lyder slik: Søkeren må:

- *ha klarlagt sin identitet.*
- *være over 12 år.*
- *være, og ha til hensikt å forbli i Norge.*
- *ha eller fylle vilkårene for permanent oppholdstillatelse etter utlendingsloven.*
- *ha hatt opphold i landet i minst sju av de siste ti årene.*
- *fylle kravene til deltakelse i norskopplæring.*
- *ikke ha fått straff eller en annen reaksjon for et straffbart forhold, eller i så fall ha ventet til karenstiden er over.*
- *være løst fra annet statsborgerskap. Det kan i visse tilfeller gjøres unntak fra løsningskravet.*

Det er lagt vekt på botid i riket. I denne loven gjøres unntak fra ett eller flere av de overnevnte hovedvilkårene for en rekke søkergrupper. Dette gjelder til eksempel ektefelle, registrert

partner eller samboer med norsk statsborger. For disse gruppene av mennesker må oppholdstid i Norge til sammen utgjøre tre år i løpet av de siste ti årene. I tillegg må oppholdstiden i Norge og tiden som gift med norsk borger til sammen utgjøre minst syv år.

Norsk lovgivning gir også mulighet til å erverve statsborgerskap ved melding. Dette er et resultat av og et klart eksempel på hvordan internasjonale avtaler mellom landene kan forstås og samarbeides rundt for å gi sine borgere visse rettigheter. Nordiske borgere kan i Norge melde statsborgerskap i stedet for å søke. Prosessen ved melding for å erverve statsborgerskap fremstår i praksis enklere og mindre byråkratisk. I disse tilfellene blir vedkommende norsk fra det tidspunktet meldingen kommer frem og er mottatt av politiet i Norge, selvsagt så fremt vilkårene for meldingen som er å være nordisk borger, over 18 år og har bodd her i riket sju år er oppfylt.

3.6.1 Saksbehandling

Hvis en person fatter en beslutning om å erverve norsk statsborgerskap, begynner prosessen slik praksis er pr. i dag på www.udi.no. Der får man tilgang til søknaden som må fylles ut og informasjon om prosessen videre. I søknaden kartlegger myndighetene personopplysningene samt alle reiser til utlandet de siste ti årene. Essensielt ved utfylling av reiser til utlandet er at myndighetene får bevis og fakta i det de er pliktige å kartlegge, som hvorvidt søkeren oppfyller kravet om 7 års botid i Norge. Alle opphold i utlandet trekker ned total botidskalkulering av samlet og gjeldende botid. Når søknaden er utfylt, sendes den til saksbehandling. Ventetid for svaret varierer, men i utgangspunktet er det slik at man blir forespeilet et svar i løpet av 10 måneder. Hvis man har søkt ved melding, kan svaret forventes etter kun åtte ukers saksbehandling.

Søknader og meldinger om statsborgerskap i Norge behandles i første instans ved Utlendingsdirektoratet. Dersom saken blir avslått, kan den påklages til Utlendingsnemnda. Myndighetene gjør på sine informasjonssider søkerne oppmerksomme på at selv om det er normalt å få svaret i løpet av 10 måneder eller 8 uker, er dette en prosess hvor saksbehandlingstiden kan endre seg. Etter beskjeden er mottatt, har man 1 år på seg til å bevise for myndighetene at man har løst seg fra sitt tidligere statsborgerskap.

3.6.2 Overgangen er et høytidsrituale

Tildeling av norsk statsborgerskap markeres med en frivillig deltakelse i en statsborgerseremoni og avleggelse av troskapsløftet. Den høytidelige seremonien er noe ny i Norge. Før, fra og med Statsborgerloven av 1888 og til og med Statsborgerloven av 1976, var edsavleggelse til den norske konstitusjon et krav ved innvilgelse av statsborgerskap. Kravet ble opphevet i 1976 (Midtbøen 2009: 523-550), men ennå er synet på seremonien at «[e]t troskapsløfte kan imidlertid få frem gjensidighetsforholdet mellom staten og borgeren som får statsborgerskap etter søknad. Staten gir statsborgerskap, den nye borgeren lover til gjengjeld å være lojal. Dermed vil også høytideligheten under seremonien bli styrket (ot.prp. nr. 41: 51).

At overgangen til norsk statsborgerskap er blitt en høytidelig seremoni samsvarer med det som en anser som en internasjonal trend. Per dags dato praktiseres dette i flere land; f.eks. i Storbritannia og i Australia, men i Storbritannia er deltakelse i seremonien er en obligatorisk del av prosessen for de som erverver britisk statsborgerskap: “The citizenship ceremonies exemplify a European trend where citizens-to-be must demonstrate their support for particular values, defined by the state” (Erdal & Talleraas 2015). Tanken bak seremonien er å vise at overgangen til norsk statsborgerskap er det høytidelige momentet hvor “det også stadfestes at den nye borgeren tilslutter seg de grunnleggende verdiene det norske samfunnet bygget på” (Fafo-rapport 2009:18:11). Troskapsløftet lyder: «Som norsk statsborger lover jeg troskap til mitt land Norge og det norske samfunnet, og jeg støtter demokratiet og menneskerettighetene og vil respektere landets lover» (Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2006)

Religionssosiolog Olaf Aagedal var med på å utforme norske seremonien. Aagedal hevder at statsborgerskapsseremonien er en *ny konstruert overgangsrite*. I rapporten om “Rettigheter og tilhørighet”, sees denne konstruerte overgangsriten som en europeisk trend mot å ville se statsborgerskap ikke kun ut fra juridiske prinsipper, men også “fylle det med moralsk og emosjonelt innhold” (Viblemo et al. 2010:102).

3.6.3 Pass

Hva gjelder lovgivning, er det viktig å bemerke seg at statsborgerskap som abstrakt juridisk prinsipp gjør seg fysisk gjeldende ved tildeling av pass. Dette fordi et pass står som et konkret internasjonalt dokument som bringer med anerkjennelse og bekreftelse på den du er ut fra din

nasjonale tilhørighet. Pass og dens tildeling er lovfestet i LOV-1997-06-19-82. Vilkår for retten til norsk pass etter denne lov er at de som søker må kunne gjøre rede for sin identitet og sitt norske statsborgerskap.

Et pass er ikke bare et dokument. I praksis kan et pass fungere som er døråpner i den globaliserte verden. Dette har jeg gjort rede for i forrige kapittel, men kort sagt kan et pass bli tillagt verdi i det at ved eierskap noen blir mer mobile enn andre. Reisefrihet kan måles. Som nevnt tidligere, finnes det en internasjonal rangering av pass på grunn av visumfrie områder i verden en kan reise i uavhengig av ens pass. Verdien av et norsk pass viser seg ikke bare i bevegelsesfrihet i visumsfrie områder, men også ved diplomatiske beskyttelse.

3.7. Med norsk pass er man norsk nok?

Når er man norsk? Svaret varierer. Et svar kan være at du er norsk ved fødsel når du har innfødsrett. Et annet svar kan være at du er norsk når du får norsk tilhørighet formelt tildelt etter bevilling av statsborgerskap, hvilket du kan bevise med ditt norske pass. Men hva med medborgerskap? Blir man automatisk medborger når man blir statsborger? Når oppnås samfunnsborgerskap i Norge? En løs konklusjon på dette spørsmålet er at svarene kan variere så mye som antallet spurte. Jeg vil trekke inn noe jeg leste i en norsk avis, hvor en person reflekterer over spørsmålet: Når er man norsk?

Vi har lyst til å intervju deg om hvordan det er å være innvandrere i Norge», sto det i et brev jeg fikk i posten fra Statistisk sentralbyrå. Dette reagerte jeg sterkt på. Kjære SSB, er ikke jeg norsk nok? Jeg er født og oppvokst her, og har hatt norsk pass hele livet. Likevel har dere lyst til å intervju meg om hvordan det er å være innvandrere i Norge. Jeg feirer jul, påske, og har tacomidag hver fredagskveld. Jeg spiser ribbe og pinnekjøtt på julaften, og ser på julefilmer sammen med familien. Det forbinder vi med å være norsk. (Navaratnam 2016).

Leserinnlegget ovenfor stiller oss foran en problemstilling som preget diskusjonen rundt spørsmålet: Når er man norsk? I innlegget ovenfor er spørsmålet rettet mot en person som er født i Norge og har norsk pass, men som fra et statlig organ ses som innvandrere. Hva må da til for at innvandrere kan anses som norske? Ved overgang fra et hvilket som helst statsborgerskap til det norske blir en innvandrere formelt og juridisk norsk. På spørsmålet når er man norsk? kan svarene avhenge kriterier som det nasjonale felleskapet er bygget på, både i et nasjonsperspektiv og i et samfunnsperspektiv; og fra selve innvandrere og hva de anser som norsk.

Nasjonalt kan felleskapet i Norge hvile på felles kultur, språk, fortid, avstamming eller felles politiske verdier. Dette oppleves både på felleskaps- og individnivå. En anser seg selv som norsk og er sett av andre som norsk ut av en av disse eller flere av disse kriterier. “Helt frem til i dag har Norge og norsk politikk vært i splid mellom et politisk og et kulturelt nasjonsbegrep” (Østerud 1994:45). Dette reflekteres i Navaratnam’s ord og viser oss utfordringer knyttet til hva som gjør en norsk: statsborgerskap, medborgerskap eller begge. Å objektivt kunne definere hva Norges nasjonale identitet er bygget på, er et utopisk arbeid. Hvis vi hadde avstamming som én objektiv faktor for at en nasjon bygger sitt felleskap og bygget sin identitet, blir faktoren (som kan kalles en objektiv en) ikke tilstrekkelig. Den er rent mytisk, ettersom de vil være ekstremt vanskelige å kontrollere, om man kunne kontrollere dem, vil det viser seg at de er direkte uholdbar ettersom menneskene har bare i svært liten grad holdt seg sammen i så eksklusive grupper ned gjennom hundreårene, (Sørensen 1998). Etnisitet er en faktor som har tapt mye av sin styrke hva gjelder forståelse av hva nasjonal identitet og tilhørighet innebærer. Til tross for dette er det i mange innvandremiljøer nevnt som en faktor for å kunne bli definert eller definere andre som helt norske. Den er “en fortsatt sterk vektlegging av etnisk opphav for hav de opplever som nødvendig for å kunne bli helt norske” (Lynnebakke & Fangen 2011: 133).

Når er man norsk? Spørsmålet blir preget av miljøet der spørsmålet stilles. “Juridisk er du norsk hvis du har statsborgerskap. Ifølge SSB er du helt norsk hvis dine foreldre er født i Norge. Kulturelt kommer det an på hvem man spør” (Eriksen i Elnan, Egeland 2012). Den offentlige debatten i Norge reflekterte mye rundt dette spørsmålet, som f.eks. her:

Først og fremst dreier det å være norsk seg om det juridiske, og om statsborgerskapet. Er man norsk statsborger, har man en rekke rettigheter og plikter i landet, og deltar i de samme politiske valgene som andre nordmenn. Men holdningene til det å være norsk er noe annet, og diskusjonen dreier seg ofte om mer uklare begreper som «tilhørighet», «nasjon» og «felles kultur (Elnan, Egeland 2012)

Det å oppnå samfunnsborgerskap dreier seg ikke bare om å oppfylle vise lovfestede vilkår, den innebærer også å oppfylle vise holdninger, selv om disse holdninger er ikke lovfestede eller klare.

3.7.1 Å være norsk: en subjektiv dimensjon

Det finnes et subjektivt kriterium ved overgangen til norsk statsborgerskap i tilknytning til det å være norsk. Denne subjektiviteten springer ut fra innvandrere som erverver statsborgerskap,

men også fra individets holdninger i mottakssamfunnet. Denne dimensjon ved ervervelse av norsk statsborgerskap “dreier seg om å oppleve seg selv som en nasjon, om det vi kan kalle nasjonal bevissthet eller nasjonal identitet” (Sørensen 1998: 13). «Det norske», «norskheten» og «nordmann» er ord og kategorier som brukes for å omtale seg eller andre som antas å tilhøre Norge og dens majoritetsbefolkning. Hvordan opplever innvandrerbefolkningen deres tilhørighet til majoriteten? Hvilke faktorer påvirker tilhørighet i majoriteten? Hvordan er den felles nasjonale identitet? I en tilnærming der vi vil forstå den subjektive dimensjon ved overgangen, gir den objektive kriteriet, nemlig det å ha norsk statsborgerskap, ikke rom for det sosiale, nemlig å være medborger.

I regjeringsdokumentet “*Et inkluderende språk*” defineres nordmenn som folk som er bosatt i Norge med plikter og rettigheter etter norsk lov, og som har en tilknytning til landet. Videre sies det at i et mangfoldig samfunn har folk flere identiteter. Hvorvidt man føler seg norsk er en subjektiv vurdering. Det er mange måter å være norsk på, og mange begreper brukes om ulike former for “norskhet”. “Etnisk norsk”, “mørkhudet nordmann” eller “norskvietnameser” brukes for å presisere nærmere hvem man snakker om. Enkelte bruker “etnisk norsk” som en måte å rangere “norskhet” på, der de “etnisk norske” er de “ultimate norske”. I andre sammenhenger kan “etnisk norsk” være en presis måte å omtale enkelte nordmenn på i relasjon til andre, (Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2007:11).

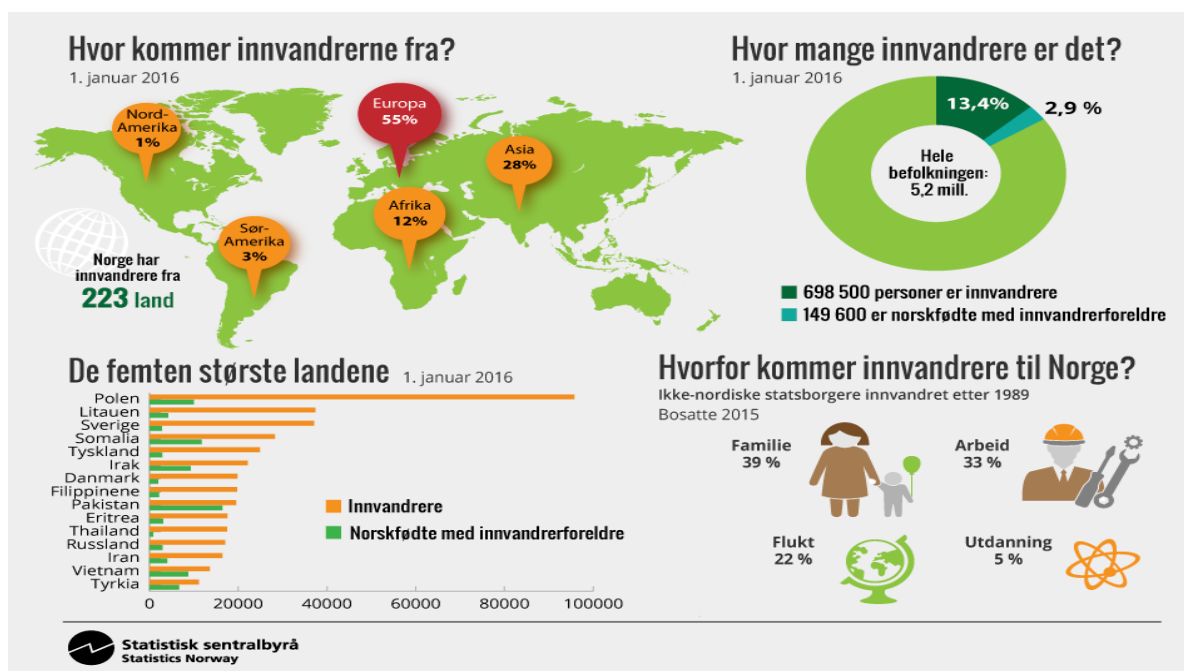
Å beskrive seg som noe er en subjektiv vurdering i seg selv. I konklusjonen fra et feltarbeid kalt “Tre oppfatninger av norskhet: opphav, kulturell praksis og statsborgerskap” kom det fram, basert på informantenes refleksjoner, at det mest slående i samtlige intervjuer med unge innvandrere og etterkommer av innvandrere fra land i Asia og Afrika “er hvor utilgjengelig følelsen av tilhørighet til det norske er, også for de som er født i Norge, så lenge man ser ikke “ser norsk ut”. Her har vi etnisitet nevnt som faktor for å bygge på selvantakelsen om felles tilhørighet og identitet med ens nasjon. Etnisitet er ikke et kriterium som ene og alene utløser tilhørighet og identitet. Kulturell praksis er også nevnt som en faktor av antakelse om hvor norsk man er. “Jeg feirer jul, påske, og har tacomiddag hver fredagskveld. Jeg spiser ribbe og pinnekjøtt på julaften, og ser på julefilmer sammen med familien. Det forbinder vi med å være norsk” (Navaratnam 2016). Det er snakk om de kulturelle praksiser vedkommende har og som i seg selv reflekterer et bilde av norskhet. Altså dreier det seg i bunn og grunn om holdninger. “Ved å gjøre kulturelle praksiser som skigåing, festing, julefeiring eller annet til sine, er det

enkelte som føler at de er “mer norske” (Lynnebakke & Fangen 2011:135-155). Norskheten er en kompleks og mangetydig størrelse som også påpeker på at “den er mindre omskiftelig og åpen for forhandling enn det mange samfunnsforskere har gitt uttrykk for i sin analyse (Vassenden 2011: 156-182). Blikkene på norsk kultur varierer. Et jeg har hatt med meg var en som kom i en meningsartikkel i et norske avis og som brukte et “*fruktsalat- perspektivet*”. Norsk kultur i denne vinklingen var sett “på som en stadig skiftende mosaikk. Det er en kreativ spenning mellom delene, slik at hver enkelt beriker den andre” (Stephens 2013).

3.9 Kapitteloppsummering

Per 1 januar 2016 var det 698.500 innvandrere i Norge ifølge SSB. Alle disse menneskene lever innenfor norske territoriale grenser. De står totalt for 13% av den norske befolkningen. Hver og én av de 5,2 millioner i den norske befolkning er likeverdige individer. Likevel er innvandrere uten samme rettigheter som majoriteten, og denne forskjellen ligger i statsborgerskapet, objektivt sett.

Figur 4.

Statistikk fra SSB viser at overgangen til norsk statsborgerskap mellom 1977 - 2011 “er særlig personer fra land i krig eller land som er politisk ustabile, og de uten statsborgerskap, som bytter til norsk statsborgerskap” (Pettersen 2012: 46). Videre er det kommet frem at antall overganger kan ha sammenheng med en generell økning i innvandringen til Norge de siste tiår (Pettersen

2012). Statsborgerskapslovgivning utvikling viser til innstramminger og samtidig til ønsker om at de fleste innvandrere bli norske. Loven taler for det juridiske forholdet og samtidig appellerer indirekte til medborgerskap. Jeg ser at det er en kompleks debatt som foregår i samfunnet hva som bygges den norske nasjonale identitet. I kapittel 5 skal jeg legger frem innvandreres beretning om innvandreres forhold til norsk statsborgerskap.

4.0 Kapitel: Metode

4.0 Innledning

Etymologisk sett er metode ”veien mot et mål”. I dette kapitlet legger jeg frem hvordan bruken av vitenskapelige metode er blitt midler for innhenting, tolkning og fremlegging av data. Her skal jeg gjøre rede for den metodisk tilnærming som ligger til grunn for feltarbeidet.

4.1 Metodisk tilnærming

Denne oppgaven er blitt konstruert både fra teoretiske påstander og empiri. Oppgavens problemstilling er som følger: På hvilken måte kan teoretiske perspektiver på statsborgerskap belyse innvandreres valg hva angår det å bli norsk statsborger? Problemstillingen krevde fremlegging av hvilken teoretiske påstander jeg benytter av for å besvare oppgaven. Dette er blitt gjort i kapittel 2. Samtidig er jeg av den oppfatning av konteksten, nemlig hvor en hendelse befinner seg i tid og rom, vil påvirke forståelse av kunnskapet som legges frem. Derfor gjorde jeg i kapittel 3 rede for det juridiske rammeverket i Norge rundt statsborgerskap og diskusjonen i samfunnet Norge rundt tematikken jeg forsker på. Med dette som bakteppe vil jeg i dette kapitlet gjør rede for hvordan innhenting av informasjon foregikk samt presentere de metodiske verktøy som jeg benyttet meg av for å legge frem innhentete data i neste kapittel.

4.2 Samfunnsvitenskapelig studie

Det finnes forskjellige verktøy en forsker kan bruke med det formål å levere ny kunnskap. Målet med valget og beskrivelse av oppgavens metodiske tilnærming er å skape troverdighet til arbeidet. Dette er en samfunnsvitenskapelig studie ettersom oppgavens studieobjekte er mennesker, i dette tilfelle innvandrere i Norge. Fokus er deres meninger, antakelser og oppfatninger foran valget om norske statsborgerskap. Forankring i samfunnsvitenskapelig metodikk har dreiet seg om hvordan data blir samlet, analysert og tolket.

Oppgavens metodisk kjennetegn er ”systematikk, grundighet og åpenhet” (Johannesen, Tufte & Christoffersen 2010:29). Den kvalitative metode er valgt som verktøy. Dette fordi teorier viser at ”the qualitative researcher is in a better position to view the linkages between events and activities and to explore people’s interpretations of the factors which produce such connections” (Bryman 1999:43). For å belyse innvandreres valg hva gjelder valget om å bli

norsk statsborger bruker jeg et induktiv tilnærming og analyse. Ved dette vil jeg legge frem data som kan bidra til styrkning av teoretiske påstander samt videreutvikle teori ettersom “testingen av teoretiske ideer ikke er siste trinn i vitenskapelig forskning, men vanligvis bare et trinn som fører til videre utvikling av og finpussing på teorier” (Hammerley og Atkinson 2004: 264).

Forventingen er at prosjektets analyse av funnene vil kunne knyttest til både mikro- og makrodimensjoner. Mikrodimensjoner fordi projektet er opptatt av å analysere mer lokale former for sosial organisering, både institusjoner og type samkvem, informantene er få og fordi problemstilling kontekstualiseres i Norge. Makrodimensjoner fordi den “viser til teorien som gjelder overordnede systemer av sosiale relasjoner”. Dette projektet vil kunne koble ny kunnskap ”på tvers av et nasjonalt samfunns struktur, eller til og med relasjoner mellom nasjonalstater” (Hammersley og Atkinson 2004: 265). Dette ettersom problemstillingen gjelder et begrep med global betydning.

4.3 Datainnsamling

Det har blitt innhentet data gjennom kvalitative intervjuer. For at intervjuet ikke skulle bli regnet som en vanlig hverdagssamtale, men som en empirisk kilde for innhenting av data, ble det blant annet utarbeidet en intervjuguide, og det ble foretatt etiske refleksjoner og gjennomgang av rutiner ved selve gjennomføring av intervjuene. Ved valget av intervjuet som metode for innhenting av data tok jeg for meg ordene fra innledningen i *Det kvalitative forskningsintervju*: ”hvis du vil vite hvordan folk betrakter verden og livet sitt, hvorfor ikke tale med dem?” (Kvale 1997). Det var klart at det kvantitative intervjuet ikke var et alternativ ettersom det ofte er «for snevert til å kunne absorbere et levende menneskes nyanserte erfaringer og holdinger” (Repstad 2007: 64). Målet var å få tilgang til innvandreres beretninger om egne erfaringer og opplevelser vedrørende oppgavens tematikk. Jeg har vært bevisst på at valgt metode er blitt kritisert for å “være idealistisk og individualiserende, altså for å fokusere for mye på enkeltmenneskers meninger og dermed neglisjere sosiale og materielle strukturer og rammevilkår” (Repstad 2007: 76). Men det er akkurat individets mening jeg ønsker å belyse ved hjelp av teoretiske påstander.

4.3.1 Utarbeidelse av intervjuguide

Hva jeg burde spørre om for å innhente data som kunne hjelpe å besvare på oppgavens problestilling var i bunnen for utarbeidelse av intervjuguide. I denne fasen erfarte jeg at enkelte spørsmål av typen: «Er det nødvendig å ha statsborgerskap?», eller: «Synes du det trengs statsborgerskap for å inneha rettigheter?» risikerte jeg å få et enkelt *ja* eller *nei* til svar eller at informantene kunne bli motivert til taushet og stoppe samtalen. Lukkede spørsmål innebærer er fare for at passive svarpersoner som svarer kort ”vil bli ytterligere passivisert, for når de ferdigprogrammerte spørsmålene kommer tett som hagl, virker det i seg selv passiviserende” (Repstad 2007:78). Med denne bevissheten og i samarbeid med veilederen ble det etterhvert utarbeidet en intervjuguide som jeg kunne bruke til å lede informantene inn i en intervjusituasjon hvor det kunne settes fokus på historie og migrasjonsprosess, for sånn å komme inn i uttesting av problemstilling . I denne mer fleksible intervjuguiden hadde jeg noen hovedspørsmål, noen oppfølgingsspørsmål og en liste nøkkelord. Den kvalitative intervjuguiden hjalp meg i å være bevisst på de kunnskaper og erfaringer jeg alt har rundt tematikken, for å ikke farge samtalene med egne meninger. Det er jo informantene som er eksperter på det jeg forsker på. Denne bevissheten hjalp meg også til å “ unngå å drukne i irrelevant snakk” og til å være “helhetsorientert, men samtidig saksorientert” (Repstad 2007:79). Den semistrukturerte intervjuguiden fungerte som en slags veiviser, hvor temaet var “klart, og informanten styres nennsomt [til] å utdype og begrunne sine svar” (Repstad 2007: 78). Intervjuene er jo “aldri rene samtaler, siden forskeren jo har en forskningsplan og må ha en viss kontroll over situasjonen” (Hammerlys og Atkinson 2010: 177).

4.3.2 Utvalg

Utvalgest kriterie var at de møte være innvandrere, det betyr mennesker født i utlandet av to utenlandske foreldre. Selve problemstilling styrte utvalges kriterier. Informantene jeg valgte, kjente jeg enten gjennom jobb eller mine venners nettverk. Samtidig valgte jeg personer som jeg ikke hadde noen spesiell forkunnskap om hva gjaldt deres liv, tanker, migrasjonsløp og aktuelle livsituasjon. Informantene utpekte seg som aktuelle kandidater hovedsakelig fordi i løpet av den korte introduksjonen jeg hadde hatt med dem, enten gjennom jobb eller i en eller annen sosial samling, selv valgte å presentere seg som innvandrere. De refererte gjerne til en tilhørighet og identitet ved å selv å ha sagt det eller fordi jeg ble fortalt av en tredjepart at de ikke var norske.

Innvandrere i Norge utgjør per i dag ca. 13 prosent av befolkningen. Oppgavens antall informanter er 8, hvilket ikke er tilstrekkelig nok til å kunne generalisere deres meninger til å gjelde blant hele innvandrerbefolkningen i Norge. Til tross for dette er intensjonen å presentere troverdige data knyttet til min problemstilling. Dette skal jeg gjøre ved å relatere informantene svar til påstander som har blitt presentert i forutgående kapitler.

I selve intervjuene kom det frem at det i utvalget var noen som kom som flyktning, noen kom som voksne på grunn av familiemigrasjon og andre som student. I enhver forskning vil man finne svakheter. Jeg oppfattet på en side at ikke å ha inkludert andre kriterier i utvelgelsen betyr svakheter på den ene side, men på den andre side en styrkning av noen av resultatene. Svakheter fordi jeg kunne ha lagt til kriterier som f.eks. kjønn, alder eller migrasjonsgrunn og dermed ha relatert betydning for en bestemt gruppe innvandrere til betydning og valg av statsborgerskap. Samtidig understreket min svakheter behovet for mer forskning om tematikken, noe som også har kommet frem i tidligere forskning på feltet. Utvalget består av voksne innvandrere. Av de 10 planlagte intervjuer gjennomførte jeg 9. Én av informantene avlyste avtalene 3 ganger, og da valgte jeg å ikke fullføre intervjuet med den 10. informant. Tidsrommet var fra november og til desember 2015. Informantene kom fra land som Spania, Thailand, Mexico, Chile, Bosnia-Hercegovina, Sri Lanka, Syria og Australia. De var alle myndige og hadde kommet til Norge i forskjellig alder og av ulike grunner.

Den informasjonen jeg har innhentet fra informantene har vært av stor betydning. Dessverre opplevde jeg i april et innbrudd i hjemmet mitt. Alle datamaskiner og alle USB og eksterne lagringsenheter ble stjålet. Jeg mistet blant annet ett av intervjuene før jeg kunne transkribere det. Informant nr. 9 er derfor ikke tatt inn i oppgaven. Derfor er kun 8 informanters stemme inkludert i denne studie. Innbrudd og det jeg mistet har ikke tillatt meg en gjennomgang av båndopptaker. Dette opplever jeg som et svakheter, ettersom jeg ikke fikk sjansen til gjenhør av intervjuene; kanskje kunne jeg ha fått med meg ting som ble overhørt eller ikke fikk min oppmerksomhet i første omgang.

4.3.3 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført i tre ulike lokaliteter og former, bestemt av informantene. Fremmøteintervjuer fant sted hjemme hos informantene og noen på kafé. I disse ble samtalene

tatt opp ved bruk båndopptaker. Intervjuer over telefon ble tatt opp via telefonprogrammer installert på min smarttelefon. Etter innledende ”small-talk” startet jeg med a) samtykke og b) generelle retningslinjer knyttet til personvern. Med interjueguide i hånd og samtykkeerklæringer opplevde jeg et forsterking av min plassering som forsker, altså en som vil teste ut en problemstilling og som ikke er berørt av den. Jeg la temaet frem med følgende ordlyd: ”En studie rundt statsborgerskap blant innvandrere i Norge”.

Diktafonen hjalp meg til bedre konsentrasjon i samtalsituasjonen ved å tillate meg å være ”frigjort blyanten”. Ved fremmøteintervjuene kunne jeg holde øyekontakt og følge med på informanten gjennom hele samtalen. Ved dette unngikk jeg å havne i den situasjonen at intervjuobjektet kunne begynne å lure på hva som bli skrevet (Hammersley og Atkinson 2010). I intervjuet gjennomført over telefon savnet jeg å kunne føle kontakten som en oppnår via øyekontakt, men samtidig var det frigjørende å kunne konsentrere meg om stemmen og tonefallet i svarene. Der hadde jeg muligheten til å ta notater mens samtalen foregikk, uten at informante merket det. Jeg brukte en liten lydopptaker, som ser ut som en telefon, slik at intervjuobjekter muligvis kunne snakke mer åpent i situasjoner hvor de kanskje følte på motstand mot lydopptak. I telefonintervjuene satt jeg i mitt arbeidsrom mens intervjuet foregikk. Jeg ringte informantene på de tidspunkt de selv foretrakk. Jeg opplevde at de var avslappede da de svarte på mine spørsmål. I etterkant av intervjuene noterte jeg ned stikkord og reflekterte over det informantene sa (verbal kommunikasjon) og hvordan de sa det, f.eks. tonefall eller nøling (non-verbal kommunikasjon).

Alle intervjuene, med unntak av det som ble utsatt og deretter kansellert, ble gjennomført som planlagt. Varigheten var i gjennomsnitt én time. Mitt inntrykk var at samtalene fikk frem informantens meningsinnhold hva gjaldt min problemstilling. På tross av at intervjusituasjonen fungerte som planlagt, innså jeg (etterhvert) språkets begrensinger. Alle intervjuene foregikk på norsk. For tre av informantene var deres morsmål også mitt, altså spansk. De ble kontaktet av meg og jeg brukte norsk som arbeidsspråk. I selve intervjusituasjonen spurte jeg om de hadde lyst å svare på deres morsmål, alle svarte nei. I løpet av samtalene ble det for meg tydelig at noen ikke hadde tilstrekkelig ordforråd til å kunne ordlegge seg presist nok. Når jeg sier dette, er jeg klar over mine egne språklige begrensinger på norsk. I etterkant av gjennomførelsen og transkriberingen innser jeg at jeg selv ble ledet til

mitt utvalg gjennom min egen antakelse om at innvandrere som er i arbeid og har bodd i flere år i Norge, selvsagt behersker norsk.

Jeg tok meg tid i transkriberingen av intervjuene. Det var i denne delen av feltforskningen at dybdeintervjuene ble oversatt til et skriftlig strukturert dokument. I transkriberingsarbeidet fikk jeg muligheten til å utheve det som jeg så som viktige utsagn fra informantene og som kunne relateres til denne oppgaven. Sitatene brukt i denne oppgaven har jeg valgt å beholde ord for ord, basert på et bevisst valg om at transkriberingen er pålitelig i forhold til mine informanter og med dette øker oppgavens troverdighet. Ved å gjengi sitater vil jeg med informantenes egne ord gjenfortelle deres opplevelser som innvandrere i Norge og løfte frem informantenes stemme hva gjelder min problemstilling knyttet til migranters perspektiv på erverver norsk statsborgerskap.

4.4 Fortolkning og analyse av data

”Data som er samlet inn, må analyseres og tolkes” (Johannesen, Tufte, Christoffersen 2010: 33). I dette avsnittet gjør jeg rede på hvordan analysering og fortolkning av data vil bli gjort. En hermeneutisk bevisshet ved fortolkning av innhentet data ved det transkriberte intervjuet er grunnlaget for analysearbeidet.

4.4.1 Hermeneutisk bevisshet

Kvalitative metoder forholder seg til data, som i denne oppgaven ble hentet gjennom intervjuer, og valget av den hermeneutiske metode ligger i muligheten denne metoden gir for å fortolke, utlegge, oversette. I besvaringen av prosjektes problemstilling har jeg vært bevisst på at ”det ikke finnes en egentlig sannhet, men at fenomener kan tolkes på flere nivåer” (Thagaard 1999:39). Jeg er innvandrer og har selv ervervet norsk statsborgerskap. Jeg mener meg derfor meningsberettiget når jeg fremholder at en (skolert) bevisshet rundt hermeneutikk fortøner seg som et av de bedre egnede teoretiske verktøy i styrkingen av min rolle som forsker. Hermeneutikken stiller krav til min egen bevisshet i fortolkningsarbeidet ved f.eks. intervjutranskribering. Jeg har vært bevisst på egne meninger og fordømmer slik at jeg skulle kunne styrke min rolle som forsker og fokusere på informantens mening og slik sørge for at de ”selv kan fremstå i sin annerledeshet og dermed får muligheten til å spille sin saklige sannhet ut mot en egne foroppfatninger” (Gadamer 2010: 306).

Ved å anvende den hermeneutiske sirkelen som fremgangsmåte for fortolkning har jeg fått en bevissthet rundt arbeidet med innhentet data. Når jeg sier jeg fortolker, mener jeg å si at jeg har hatt et tolkende lesing av innhentet data. De muntlige intervjuene ble til skriftlig form. Den kodifiserte informasjonen er blitt satt sammen i avsnitt og setninger som settes sammen i forhold til oppgavens problemstillingen. ”Når forskeren leser en utskrift tolkende, er han ikke så opptatt av det som bokstavelig sies, men av det som ligger bak det som sies” (Johannessen, Tufte, Christoffersen 2010:168). Jeg er opptatt av det som kan ligge bak informantens beretninger. Kodifisering og kategorisering gjør det mulig for meg å knytte deler sammen til et helt bilde. Kunsten vil ligge i “at man må forstå helheten ut fra delen og delen ut fra helheten” (Gadamer 2010: 329). Fortolkning vil innebære i denne oppgaven å se på data i lys av relevant teori og dermed forsøke å forklare funnene i et helhetlig perspektiv (Johannessen, Tufte, Christoffersen 2010).

4.4.2 Analyse

Som sagt før, jeg er ikke så opptatt av det som utvalget sier bokstavelig, men mer interessert i det som ligger bak det som sies. I analysene av datamaterialet har jeg sett på innvandreres valg rundt ervervelse av norsk statsborgerskap i lys av ulike teoretiske perspektiver på forholdet mellom et individ og stat; og individenes fellesskap i staten og samfunnet. Teori er viktig for forskningsarbeidet. Jeg leste teori før og under hele forskningsprosessen. Det har hjulpet med å gi forskningsarbeidet retning og perspektiver. ”Valget av perspektiver får avgjørende betydning for hvilke sider av virkeligheten man avdekker” (Johannessen, Tufte, Christoffersen 2010: 48). I min studie er teori brukt til å drøfte det som kan ligge bak innvandreres utsagn om det å erverve seg norsk statsborgerskap. Data vil presenteres og analyseres ved hjelp av teoretiske påstander, jf. kapittel 2. Teorier blir også brukt for å støtte analysene mine av utvalgets ytringer. Teorien danner her grunnlaget for å kunne drøfte funnene. For bedre å forstå det jeg forsker på, er konteksten presentert i kapittel 3 viktig.

4.5 Etikk og refleksjon

Denne studien følger forskningsetiske retningslinjer. Den har tillatelse fra NSD (Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste) og informantene har gitt samtykke. Samtlige informanter er anonymisert. I dette arbeidet er de gitt fiktive navn. I gjennomføring av denne studien har jeg tatt flere valg og i hver av disse vurderingene har etiske problemstillinger blitt reflektert rundt. De har vært etiske vurderinger relatert til min rolle som forsker i tråd med etiske

retningslinjer i vitenskapelig arbeid og forskning. I hvert valg har jeg tenkt ikke bare ut fra den jeg er, men også rundt konsekvensene valgene i denne studien kan få for meg, for mine informanter og ikke minst for forskningsarbeid generelt. Det er alt i alt jeg som har valgt hvilke sitat og hvordan disse sitatene er blitt presentert. For å sikre at arbeidet er etisk forsvarlig, tar jeg utgangspunkt i at “forskning er av stor betydning – for enkeltmennesker, for samfunnet, og for global utvikling. Forskning er også en betydelig maktfaktor på alle disse nivåene” (De nasjonale forskningsetiske komiteene 2014). Jeg er bevisst og har kontinuerlig reflektert over faktorer som kan ha påvirket meg i seleksjon av informanter og utvalg av de sitater som inngår i denne oppgaven. Som Hammersley og Atkinson hevder:

Feltforskere må altså vurdere forskningsbetydning og bidrag opp mot sjansene for at den kan være skadelig (for dem som er involvert, for andre, eller for fremtidig tilgang), mot verdier som ærlighet og rettferdighet, mot eventuelle krenkelse av privatlivet, og mot antatte konsekvenser for feltforskeren selv og for andre forskere (Hammersley og Atkinson 2010: 314).

5.0 Kapittel: Presentasjon av data

5.0 Innledning

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for og presentere mine funn, som er innhentet i feltarbeid gjennom intervjuer. Valgte teori har vist meg at de å være borger henviser oss til rettigheten et individ kan ha for å delta i prosesser i en demokratisk stat. Antakelsen om at det er under statens paraply at det “gode livet” kan skapes, løper tilbake til antikkens Hellas. Politisk teori sier at sosialkontrakten hviler på prinsippet om at mennesker overgir seg og la seg styre av regler og lovgivning de selv forplikter seg til. De siste 250 år har vi sett en utvikling hvor den enhetlige og territoriale stat er blitt preget av nasjonsbyggingsprosjekter med utvikling av felleskap basert f.eks. på felles språk, kultur, religion og en felles historie. Denne prosessen har resultert i et internasjonalt anerkjent syn på statsborgerskap som en menneskerett. Globalisering har vist seg bl.a. gjennom en ofte ekstrem mobilitet og transnasjonale citizenship å utfordre statens territoriale grenser. Et mer mangfoldig samfunn stiller spørsmål til nasjonal identitet og hvem som definerer og representerer en slik identitet. Norge er ikke upåvirket av denne utviklingen og kompleksiteten. Statsborgerskapslovgivning og samfunnets diskusjon om hva det betyr å være norsk viser dette. Med denne teoretiske innsikten og med Norge som kontekst legger jeg i dette kapitlet frem informasjon innhentet gjennom intervjuet med innvandrere i Norge.

Datamaterialet er delt kategorier for å gi en dyptgående forståelse av avhandlingens tema og problemstilling. Problemstillingen er altså: «På hvilken måte kan teoretiske perspektiver på statsborgerskap belyse innvandreres valg om å bli norske statsborger norsk statsborger?» Jeg er opptatt av å løfte frem informantens stemme. Kapitlets inngang er presentasjonen av oppgavens informanter. Videre legger jeg frem informantens beretninger med det mål for øyet å se statsborgerskap i forhold til språk og botid; i forhold til deltakelse i demokratiske prosesser og likestilling, og i forhold til identitet og tilhørighet. I den siste delen av kapitlet legger jeg frem en beretning fra innvandrere som har ikke ervervet statsborgerskap, ettersom deres avgjørelse om å beholde sitt opprinnelige statsborgerskap kan utvide vår forståelse av innvandreres indre prosesser når avgjørelsen om statsborgerskap skal tas.

5.1 Informantene. Bakgrunn, reise og første tid i Norge

Informantenes bakgrunn og alder er forskjellige. De er innvandrere som kommer fra forskjellige deler av verden, og de fleste migrerte til Norge i voksen alder. Bakgrunnen for deres beslutning om å migrere varierer.

Tabell 1

Navn	Kjønn	Alder	Botid i Norge	Oppholdsgrunnlag	Statsborgerskap	Opprinnelse	Barn	Arbeid i Norge	Utdanning
Olatz	K	40/50	22	Familie	Norsk	Spania	2	Fast	VGS
Rosa	K	30/40	12	Familie	Norsk- mexikansk Dobbelt	Mexico	2	Fast	Universitet
Frida*	K	30/40	0,5+4	Familie	Mexikansk	Mexico	2	Fast	Universitet
Summar	M	40/50	27	Student	Norsk	Sri Lanka	1	Fast	Universitet
Chariat	K	50/60	13	Familie	Thailandsk	Thailand	1	Vikar	Universitet
Juan	M	20/30	11	Familie	Norsk – chilensk Dobbelt	Chile	0	Fast	VGS
Taylor*	K	30/40	2+5	Familie	Australsk	Australia	2	Vikar	Universitet
Abdo	M	40/50	13	Asyl	Norsk – Syrisk Dobbelt	Syria	2	Fast	Universitet

*Frida og Taylor er i sin andre oppholdstid i Norge.

Unntatt én har alle informantene barn, noen er født i Norge og andre er født før ankomst til Norge. Taylors, Fridas og Chariats barn er født i deres respektive hjemland. Fridas barn er norske, Taylor og Chariats barn kom på grunn av familiegjenforening med mor. Summan er den som har bodd lengst i landet, over 27 år. I løpet av disse årene har han vært på besøk to ganger i hjemlandet. Politikk og krig gjorde det umulig å ta turen oftere. Olatz, med 22 år i

Norge, har vært på besøk seks ganger i hjemlandet, økonomien har ikke tillatt ham å reise oftere. Alle andre reiser jevnlig til hjemlandet, fra annet hvert år til én gang i året.

Olatz (40-50) er fra Spania. Hun jobbet i en klesbutikk i hjemlandet da hun ble kjent med en norsk mann som var på ferie i hennes hjemby. Hun arbeidet parallelt som hjemmehjelpeler. De giftet seg og flyttet til Norge. Det var kjærlighet, sier hun. Hun har to barn og er i dag skilt.

Rosa (30-40) er mexicansk. Hun studerte på universitet da hun ble kjæreste med en norsk mann som var utvekslingsstudent ved samme universitet. Da de var ferdig med utdannelsen, bestemte paret seg for å ta 3 måneders ferie i Norge. Da de var på ferie bestemte de seg for å gifte seg og blir i Norge. Paret fikk to barn. Hun er skilt.

Frida (30-40) er fra México. Hun kom til Norge etter at hun giftet seg i sitt hjemland med sin norske kjæreste. Sammen har de to barn, begge født i México. I sitt første opphold i Norge likte ikke hun seg i Norge, etter noen mnd. familie på 3 flyttet tilbake til México. Da var Frida gravid i sitt sjette mnd. av barn nr. to. Etter 3 års opphold i Mexico kom familie på 4 tilbake i Norge.

Summan (40-50) er fra Sri Lanka og tilhører Tamil-minoriteten. Han flyttet til Norge da han var 23 år gammel. Han fikk visum for å studere i Norge mens han var flyktning i nabolandet til Sri Lanka. Han fikk universitetsutdannelse i Norge. Han er skilt og i dag i et nytt forhold. Fra sitt første forhold har han ett barn.

Chariat (40-50) er fra Thailand. Hun giftet seg i sitt hjemland med en norsk mann og deretter, i 2002, flyttet hun og hennes barn fra et tidligere forhold til Norge. Hun er nylig separert og har bestemte seg for å bli i Norge sammen med sønnen sin.

Juan (20-30) er fra Chile. Han er født og oppvokst i en chilensk kystby. Hans far jobbet i mer enn 40 år i Norge, og det var i denne perioden at faren ble norsk statsborger. Juan fikk også norsk statsborgerskap ved begynnelsen av 2000 tallet. Han var 15 år da faren spurte om han ville flytte til Norge. Det gjorde han.

Taylor (40-50) er født i Australia. I tillegg til sitt australske statsborgerskap er hun statsborger i et europeisk land. Dette statsborgerskapet fikk hun gjennom sin far. Hennes ektefelle var norsk

statsborger. Etter at paret fikk barn, bestemte de seg for å flytte til Norge. Familien på fire fikk opphold i Norge på bakgrunn av Taylors europeiske statsborgerskap, ettersom ektefellen mistet sitt norsk statsborgerskap da han ble australsk statsborger.

Abdo (40-50) er født i Aleppo. Der gikk han på universitet, hadde arbeid og et aktivt politisk liv. Han kom til Norge i 2003 etter flere måneders reise gjennom Europa. Han forlot familie og barn i Syria. Han visste ikke at sjåføren han betalte skulle kjøre ham til Norge. I Norge har han giftet seg på nytt og fått barn.

Informantene migrerte av forskjellige årsaker. Abdo flyktet fra hjemlandet: “Jeg flyktet i 2002 og kom til Norge i 2003. Jeg hadde ingen anelse om Norge. Han som kjørte meg, sa at det var lettere for ham å kjøre hit”. Tilfeldigheter førte altså Abdo til Norge. Reisen var flukten. Migrasjonsteorier viser oss at opp gjennom historien er flukt fra krig og nød en av de viktigste årsakene til at folk migrerer, og Abdos historie aktualiserer dette fenomenet innenfor vår kontekst: ennå tvinges folk til å migrere. Også Summans historie bringer fortidens og nåtidens migrasjonstrender sammen: “Jeg hørte at Norge var det et fredelig samfunn. Det til som tiltrakk meg mest var det at her var det et fritt land i motsetning til mitt land som hadde stort konfliktnivå”. Summan hadde vært på flukt siden han var 17 år.

Andre traff en beslutning på bakgrunn av mellommenneskelige faktorer som kjærlighet og familie. Frida, som var gift med en nordmann, er et eksempel på en slik historie, selv om hennes avgjørelse var basert på mer enn en enkeltfaktor: “Vi har veldig lange arbeidsdager i mitt land”, forteller Frida. “Der jobber du fra kl. 8 om morgenen til kl. 8 om kvelden. Vi jobbet alt for mye i mitt land”, forteller Frida. Hun forteller videre at hun flyttet og trodde at hun skulle få jobb lett ettersom hun er flytende i spansk, engelsk og fransk. Hun hadde hørt at i Norge var det *mye* arbeid. “Jeg tenkte også at vi skulle få mer tid som familie”. Hun viser oss altså at avgjørelsen om å dra ofte er mangefasettert.

Ønsket om et bedre liv og flere muligheter ligger for mange til grunn hva gjelder beslutningen om å dra. Hva som anses som et bedre liv, er veldig individuelt. Juan var 15 år da han bestemte seg om å forlate Sør-Amerika. Han tenkte også på en bedre fremtid:

“Jeg tenkte at i Norge kunne jeg få flere og bedre muligheter det jeg kunne få i Sør-Amerika. Jeg tenkte på det å kunne lære flere språk. Jeg forlot alt: venner, min mor, min søster. Men jeg tenkte på muligheter, nye venner, bli kjent med en ny kultur. En bedre fremtid”, sier Juan.

Sett under ett kan det synes som at informantene forteller at deres migrasjonsbeslutning ble tatt i håp om “en bedre fremtid”. Selvfølgelig er forskjeller mellom en som har måttet flykte og en som frivillig bestemte seg for å reise. “Dette var mitt valg. Ingen hadde tvunget meg å dra. Jeg visste at jeg kunne reise tilbake om jeg hadde ønsket det”, forteller Oltaz. “Jeg måtte flykte. Jeg hadde ikke et annet valg”, sier Abdo. Han flyktet på grunn av politisk forfølgelse. “Jeg kunne ikke drømme om fremtiden i mitt land, jeg tilhørte en minoritet uten rettigheter”, forteller Summan.

5.2 Argumenter som veies da man søker om norsk statsborgerskap

Av de innvandrerne presentert her, har fem norsk statsborgerskap. Informantene oppgir forskjellige grunner vedrørende hvorfor de besluttet å søke om norsk statsborgerskap. Beslutningen om å naturalisere seg som norsk kan oppsummeres som en prosess med veiing av grunner som kan knyttes til reisemuligheter, rettigheter, trygghet og deltakelse i demokratiet. Argumenter som dukker opp i informantenes stemmer henviser oss til både statsborgerskap og medborgerskap, og viser at begge kan være viktige faktorer i oppnåelse av en tilhørighet som både handler om politiske rettigheter og om samhørighet i majoritetsbefolkningen.

5.2.1 Språk det vanskeligste, men krav for statsborgerskap

På tross av at migrantenes indre forventninger er rettet mot ønsket om en bedre fremtid, er dette ikke en opplevelse som er alle migranter forunt. Både teorier og tidligere forskning på dette og ikke minst deres egne erfaringer viser oss at innvandrere har flere utfordringer i mottakerland i form av f.eks. tilpasning i en ny hverdag, kultur og språk. “Jeg likte meg godt her, men kulturkodene var utfordrende. Jeg opplevde en del ting som gjorde at jeg tenkte at nordmenn var f.eks. veldig uhøflige og at de ikke likte meg. F.eks. i mitt land hilser vi alltid når vi kommer inn og når vi går ut. Her er det ikke slik. Det var vanskelig. Folk her hiver posene til deg på supermarkedet, i mitt land får du den i din hånd”, forteller Rosa.

Å forstå kulturkodene i mottakerland kan ta tid. Opplæring av språket er et viktig verktøy og nevnt som en av de vanskeligste utfordringen etter ankomst. “Den første tiden var det veldig vanskelig på grunn av språket. Jeg kom fra det å ha det bra til en situasjon hvor jeg rett og slett følte meg som en idiot”, husker Olatz fra den første tiden. Opplæring av språket bli et verktøy som ikke bare kan påvirke innvandreres oppfatning av seg selv, språket kan forandret alt ifølge en av informantene: “Min første tid var så dårlig at jeg likte ikke å være her i det hele tatt. Jeg klarte å være her i 5 mnd. Jeg dro tilbake, men nå er jeg her igjen. Denne gang har jeg lært meg norsk og det har endret alt. Jeg fikk jobb og det har forandret alt. Språket åpner døren, ikke sant”, forteller Frida. Myndighetene har forstått viktigheten av språkopplæring. Trenden i Europa og Norge viser til at innstrammingen i statsborgerskapslovgivning i praksis betyr “høyere krav” til innvandreres norskkunnskaper. Jeg opplevde at informanter var bevisst og bekreftet viktigheten av språkopplæring. “I min tid [da hun søkte] var det lettere. Jeg leste ingenting og gikk heller gjennom ingen eksamen. Jeg vet at i Nederland må du vise kunnskap i språket og samfunnskunnskap for å ha statsborgerskap der. Synes det er bra at nå kreves norsk for å ha statsborgerskap”, sier Rosa. Dette utsagnet reflekterer statsborgerlovgivningens utvikling i Norge. Vilåarene har endret seg de siste årene fra krav om fullført norsk undervisning til bestått norskprøve på A2 nivå (f.o.m. 2017) for å kvalifisere til statsborgerskap. Språk blir et av verktøy i lovgivers ønsker om å fremme bl.a. integrering av innvandrere i majoritetsbefolkningen. Fordi språket etter min erfaring med informanter er den faktoren som øker muligheten til en bedre forståelse og mestring av kulturkodene, samt deltakelse ved sysselsetting. Dette er etter mitt syn viktige faktorer for politisk, sosial og økonomisk integrering av innvandrere.

5.2.2 Langvarig botid blir en viktig faktor

Botidsvilkår i statsborgerskapslovgivning viser at det ikke bare handler om å bosette seg i et land for å bli en del av det. Langvarig opphold som vilkår for å innhente statsborgerskap vitner om behovet staten har for å sikre at innvandrere er kommet for å bli og at de vil være lojale mot landet. “Jeg valgte å bli her i Norge. Jeg har hold på valget jeg tok da jeg kom til Norge. Jeg kom frivillig og her har jeg skaffet meg et liv, jobb, venner og familie”, sier Olatz. Livet blir her sevl om man alltid kan få tanker om en dag å reise tilbake til hjemlandet. Dette er en tanke som Abdo mener “alltid [er] i bakhodet. Men tiden går, ungene bli større, går på skole. Tiden går og sånn bli du boende her; og da gjør du ditt beste her”. En annen informant forteller at han “en gang leste jeg en statistikk som sa at etter 21 år man slutter å lengte hjem, til

opprinnelsesland”, Summan. Til tross for Summans og Abdos beretninger om hjemlengsel, er det slik at etter syv år i riket kan man som innvandrere bli norsk. Informantene forklarer at botiden deres i Norge har betydd en (hel del). Olatz forteller at “da jeg søkte (statsborgerskap) visste jeg at jeg skulle bo hele livet her. Her var mitt liv. Her bor jeg og her kommer jeg til å bli. Jeg hadde ikke gjort dette etter 5–6 år i Norge. Jeg har skaffet meg et liv, jobb, venner, familie. Jeg har to halvnorske barn”. Olatz søkte om statsborgerskap etter 17 år i Norge. Som fortalt tidligere: Langvarig botid i riket er et kriterium for å søke statsborgerskap. Olatz’ ord viser at hun trengte å godta sin egen avgjørelse om å bli her i Norge. “Her komme jeg til å bli”, bekreftet Olatz. Dette sier hun var ikke noe som skjedde” automatisk”. Olatz økonomi har ikke tillat at hun kunne reise oftere til Spania som hun hadde ønsket seg. “Jeg har mistet mye av min spanke temperament. Har mistet masse”, forteller hun. Hun mener at dette har gjort at hun har tatt avstand fra sitt land og kultur, altså en de-terreterritorialisering av hennes forhold med opprinnelseslandet. “Ingen har besøkt meg heller”, forteller hun. Hun har kontakt med familie, men økonomien ser jeg blir faktor for Olatz for avstand fra opprinnelseslandet og dets kultur. Dette ser jeg kan ha forsterket hennes tilhørighet til Norge og bekreftet ønsket om å bli. “Da distanserer du deg. Jeg treffe familie på Face og Skype, men det er ikke det samme. Du distanserer deg fra språket ditt. F.eks. mine barn; hadde vi reist hvert år kunne de snakke mer spansk. De forstå, men de klarer ikke å snakke så mye. Dette er blitt påvirket at vi ikke kunne reiser mer”, forklarer hun. “Hadde jeg vært litt i gran i tvil om jeg skal bli boende her hadde jeg ikke gjort det (bli norsk statsborger)”, legger til Olatz.

Langvarig botid viser i Olatz’ fortelling at botiden i kombinasjon med få muligheter for å besøke hjemlandet har hatt en dobbelt effekt på henne: Aksepten for at livet hennes er her styrker avgjørelsen hennes om å bli, men forsterker og øker også avstanden til hjemland og kultur. Hun har mistet mye av hennes spanske temperament. Jeg opplevde at hun hadde en slags skyldfølelse for at barna hennes ikke kan beherske hennes morsmål. «De forstå, men de klarer ikke å snakke så mye», sier hun. Jeg ser det slik at valget om å søke statsborgerskap etter 17 år i Norge, betød å godta at livet var her, og at dette har vært en faktor av betydning for å utvikle en identitet som norsk. Hun forteller at distanse fra familie og hjemlandet har opplevdes kortere de siste årene på grunn av teknologi. Dette har gitt henne muligheten til å reetablere kontakten med sine nærmeste. “Jeg treffer familie på face og skype. Det er ikke det samme, men det hjelpe å holde kontakter”, forteller Olatz. Dette ser jeg som en re-territorialisering, hjemlandet er kommet nærmere.

Muligheten teknologiutviklingen har ført til de siste årene, synes å bidra til at innvandreres opplevelse av avstand mellom opphavsland og Norge ble mindre. Slik kan innvandrere fremdeles oppleve eller innhente tilhørighet, ikke bare til familie og venner i opprinnelseslandet, men til opprinnelseslandet selv. Slik skjer en de-re-reterritorialisering på tvers av grenser. Alle informanter bruker daglig internett for både å snakke med familie, venner og leser aviser. “Dagene begynner med en kopp kaffe. Så leser jeg norske aviser og etterpå chilenske aviser”, forteller Juan. Samtlige informanter rapporterte om den samme praksisen.

Migrasjon sier Thomas Hylland Eriksen er ikke en prosess som har en tydelig begynnelse og slutt. Samtidens globalisering viser oss at migrasjon kan i sterkere grad være start av “varig transnasjonale bånd” (Eriksen 2008: 132). Nasjonale identiteter og forholdet til opprinnelsesland fortsetter og eksisterer, inklusiv kan disse forhold styrkes på tross av avstand. Samtidig kan opprettes tilhørighet til Norge. Botiden kan bli en faktor som gir muligheter for en bedre kunnskap om Norge, hva det betyr å leve her og adgang til det norske samfunnet. “Med tiden har jeg kunne tilpasset meg bedre her. Jeg er fra mitt hjemland, men bor her”, sier Rosa. Hennes ord viser både til aksept av at Norge er blitt hjemme og at hun med tiden har tilpasset seg *bedre her*. Dette utsagnet vitner om at bevisstheten rundt at tiden – for noen – kan være en faktor som påvirker prosessen om å ønske juridisk innlemmelse i det norske samfunnet. Når Rosa sier *tilpasset meg så bra her*, viser dette at ved botid har hun som innvandrer innordnet seg sine nye omgivelser og utviklet en følelse av samhørighet med det norske samfunnet og kulturkodene her. Botid er altså en faktor som åpner for muligheten til bedre innlemmelse i det norske samfunnet; noe som skaper grunnlag for medborgerskap.

“Jeg har lært å bo her. Har lært meg språket, har skaffet meg venner og jeg deltar i arbeidslivet”, forteller en annen informant, Chariat. Ved å si *lært meg og skaffet meg*, kan det synes som at dette har vært en prosess som krevde en stor innsats fra hennes selv. Hun har vært mer en 12 i Norge og er en som vil søke om å bli norsk i fremtiden. Botiden vitner i dette tilfellet om at tid trengs for læring av språk og utvikling av et ønske om å bo i mottakerlandet. Tiden har gitt Chariat muligheten til å skaffe seg nettverk og arbeid. For en annen informant, Frida, stiller det seg foreløpig annerledes: Selv om hun nevner hvor viktig det har blitt for henne at hun har lært seg *språket* og fått *arbeid for* å etablere seg her, er tiden ikke kommet ennå. Dette kan påvirke hennes avgjørelse om statsborgerskap: «Jeg vil ikke ha norsk statsborgerskap. Jeg vil bare være en resident her. Kanskje det endrer seg over tid?», undrer Frida. Hun vil bare være beboer her.

Hun har den korteste botid i Norge av alle informantene. Selv om det er *blitt bedre*, er Norge kun *stedet jeg bor og jobber*. «Hjemme» er fremdeles México. “Jeg føler at jeg ikke kommer til å bli her hele mitt liv”, sier Frida. Til tross for nåværende beslutning om å ikke søke norsk statsborgerskap, åpner hun for at dette kanskje endrer seg over tid. Da blir tiden kriteriet som anerkjennes som mulig faktor som kan påvirke vurderingen om å bli norsk

Gjennom informantenes beretninger opplevde jeg at botiden kan øke sjansen for ens opplevelse av medborgerskap, ettersom man kan lykkes i å skaffe seg nettverk, arbeid og familierelasjoner i mottakerlandet. Det sies i et odelstingsforslag at “det er først og fremst de som tar sikte på varig opphold i Norge som bør inviteres til å bli norske statsborgere” (ot.pr.nr. 41: 25). Basert på dette utsagnets oppfatter jeg at botid både fra innvandrers og statens perspektiv er et kriterium som spiller inn på beslutningen om å søke statsborgerskap. På en side er den blitt et statlig vilkår og på den andre side er en personlig faktor som spiller inn på følelsen av tilhørighet. Nevnte odelsting hevder at ved å gi innvandrere som bli boende statsborgerskap, gir man dem invitasjonen til å på den «måten få innflytelse på viktige demokratiske beslutningsprosesser som er forbeholdt norske statsborgere» (ot.pr.nr. 41: 25). Å ha innflytelse i demokratiet kan bli en viktig faktor for avgjørelsen om å bli norsk. Samtidig forutsetter demokratiet deltakelse av statens befolkning.

5.2.3 Statsborgerskap gir formell adgang til samfunnsdeltakelse i nasjonen

Vil man delta politisk i landets samfunnsliv, er det innhenting av statsborgerskap ved søknad som gir adgang til slik deltakelse. Statsborgerskap bli den formelle døråpneren. Bevisstheten om denne formelle siden vil trolig variere i forhold til selve statsborgerskapets betydning for hver enkelte av innvandrere. Noen av informantenes beretning bekrefter forskning som sier at statsborgerskap er et viktig verktøy i deltakelse i demokratiske prosesser og at den kan ha betydning ved avgjørelse om å erverve den (Viblemo et al. 2010). Faktisk er dette det eneste verktøy for slik deltakelse, ettersom det er bare personer med norske statsborgerskap som kan delta i stortingsvalget. I statsborgerskapslovgivningen legges ønsket om at flest mulig som bor i Norge blir norske statsborger frem. Kan denne formelle siden ha betydning for naturalisering av innvandrere? Informantenes ord viser at, ja, dette kan være av betydning for noen.

Olatz hevder at “en av de grunnene til hvorfor jeg bestemte meg for å søke norsk statsborgerskap var for å kunne stemme. Det har betydd mye for meg”. For Olatz betydde statsborgerskap en inngang til full deltakelse i demokratiet: “Jeg mener kan man ikke stemme ved stortingsvalg er du litt utenfor samfunnet, du deltar ikke fullt. Og jeg føler meg vel integrert”, sier Olatz. Hennes ord vitner om ønsket om en opplevelse og samtidig en bekreftelse for at man som innvandrere er blitt en del av samfunnet. Det å kunne stemme ved stortingsvalg og delta i denne politiske prosessen i landet betyr opplevelse av tilhørigheten og bidragets til demokratiet. Med hennes ord er det å delta noe som vitner om at hun er vel integrert og er blitt en del av det norske samfunnet.

For annen av informantene, Taylor, er det slik at “hvis man erverver statsborgerskap i et land viser man lojalitet til regler, lovverket og til demokrati i det landet”. Med Taylors ord bli selve valget av statsborgerskap noe som vitner om en innvandrers troskap til staten. Dette ser jeg av betydning for styrkning av nasjonalstatsideen og selve demokratiet. Generelt betyr demokrati at befolkningen har mulighet til deltakelse i politiske beslutningsprosesser. I Norge forutsetter slik deltakelse norsk statsborgerskap. For både Olatz og Taylor, selv om det var mulig å delta i lokalvalg på grunn av bosetting i mer enn tre år i Norge, er det å delta i det nasjonale valget så viktig at de søker om å få endret statsborgerskap for å få adgang til deltakelse i alle demokratiske prosesser i landet. Verken for Olatz eller for Taylor er det nok å delta i deres respektive fylkesvalg. “Selv om jeg mener at en også uten statsborgerskap kan bidra, men du deltar aldri fullt og helt i demokratiet. Du deltar og gjør alt det du kan for å få Norge til å bli et bedre land”, legger til Taylor. De forstår at demokratiet ikke bare er noe man lever i fordi staten man er bosatt har dette som politisk system, men at demokratiet er noe en må å delta i for å opprettholde det. Denne deltakelsen viser seg å ha en verdi som for begge av mine informanter er noe man trenger å oppleve å være fullstendig deltaker av. Det er vanskelig å forstå hva det er som legges i utsagnet *full deltakelse* i demokratiet, men det er tydelig at dette oppnås for begge som innvandrere i Norge kun ved å innhente norsk statsborgerskap og følgelig å kunne delta ved stortingvalget. “Hvis du skal engasjere deg i politikk, trenger du norsk statsborgerskap”, bekrefter Abdo, noe som også vitner om bevissthet om hvor nødvendig blir statsborgerskap dersom man vil delta politisk i landet.

5.2.4 Statsborgerskap blir viktig for likestilling

I tillegg til adgang til *full deltakelse* i demokratiet viser det seg at statsborgerskap for noen av de innvandrere jeg intervjuet og som hadde ervervet seg statsborgerskap, var at det å ha søkt betydde å selv ta et steg mot sikkerhet for likestilling og oppnåelse av samme rettigheter og fordeler som majoritetsbefolkningen, de norske. Rosa oppnådde formelt sett samme rettigheter som alle andre i Norge ved å erverve seg norsk statsborgerskap. Dette var noe hun gjorde med en gang hun oppfylte vilkårene for å gjøre det. Siden hun var gift med en nordmann, kunne hun gjøre det etter å ha vært gift i fire år og bosatt i Norge i tre år, og Rosa søkte etter fire års bosetting i Norge. “Jeg ville ha samme rettigheter som alle de andre her. Du kan bli en del av fellesskapet både med og uten statsborgerskap. Men så kommer formalitetene og alle de godene som er viktige, og de kan du kun ha ved å ha statsborgerskap”, sier Rosa.

Interessant finner jeg det at på veien mot likestilling for to av informanter, Rosa og Olatz, var det å ha endret etternavnet sitt, til en norsk manns etternavn, et første steg. Dette var noe begge gjorde før de hadde ervervet norsk statsborgerskap. Begge tok etternavnet til sin norske ektefelle og etter skilsmissen har begge beholdt dette etternavnet. Det viser seg i deres erfaring og avgjørelse at dette var et slags trinn til full deltakelse i samfunnet ettersom det var noe de gjorde for å garantere for seg selv at de kunne bli mer likestillt de norske. Olatz overtok ektemannens etternavn da hun kom til landet: “Jeg syntes det komme til å bli enklere for å få meg en jobb det å ha et norsk navn”. Etter 22 år i landet mener fremdeles Olatz at det er lettere å få tilgang til det norske arbeidsmarkedet med norsk navn. Rosas erfaring bekrefter også dette. Da hun giftet seg mens hun var på ferie i Norge, anbefalte en god venn av hennes eksmann, vennen var norsk advokat, henne å endre etternavnet sitt. “Han sa til meg: ‘Om du vil finner deg en jobb raskt, blir det lettere for deg hvis du endrer navnet ditt’. Jeg tenkte at det var en god ide”, forteller Rosa. Jeg er av den oppfatning at deres antakelser om at de utenlandske navnene deres ville sette begge utenfor arbeidsmarkedet kan ha forsterket behovet de hadde for å gjøre seg likere og likestillt med majoritetsbefolkningen. Dermed tolker jeg det slik at statsborgerskap kan virke som et byråkratisk trinn en må ta hvis man har behovet for juridisk garanti for likestilling med majoritetsbefolkningen. Utfra Rosas og Olatz erfaring vedrørende navneendring og ervervelse av statsborgerskap finner jeg erfaring som viser to forskjellige arenaer hvor innvandrere selv prøver å delta og hvor det også forventes at de skal delta. Staten har lagt frem vilkårene for å delta i den politiske arenaen ved å kreve statsborgerskap for å tilby mulighet til å delta i demokratiske prosesser, samtidig som den inviterer innvandreren inn i

disse prosessene ved å gjøre dem tilgjengelige for befolkningen. Arbeidsmarkedet stiller formelt sett ingen krav om fornavn. Å endre navnet er noe alle kan gjøre ved visse vilkår. Disse to innvandrerne bestemte selv å gjøre dette for å få rask tilgang til deltakelse.

Gjennom informantens beretninger om deres erfaringer opplever jeg at statsborgerskapet blir en garanti for sikkerheten til å kunne formelt sett å kunne stå juridisk likestilt med majoritetssamfunnets. Deltakelse i demokratiske prosesser og arbeidsmarked er begge formelle arenaer hvor en kan delta eller ikke delta. P.t. hviler retten til deltakelse ved alle demokratiske prosesser på norsk statsborgerskap. Arbeidsmarkedet er kompleks, selv om det gjennom Rosa´s og Olatz´s ord og erfaring, kom opp et syn på at for å likestille seg i majoritetssamfunnet var det viktig at navne deres var likt majoritetens. I tillegg er det andre faktorer som kan bidra til sysselsetting, men dette er ikke tema i denne oppgaven. Det kan likevel noteres at viktige faktorer for sysselsetting av innvandrere er utdannelsesnivå, språkmestring og landbakgrunn. I tilknytning til denne oppgaven blir statsborgerskap, innhentet ved søknad, et virkemiddel for å innhente rettigheter og øke opplevelsen av likestilling i samfunnet. Deltakelse på arbeidsmarkedet er viktig og inngangen til dette kan åpnes med et norsk klingende navn. Hvor mye det å få norsk statsborgerskap kan hjelpe i deltakelse i arbeidsmarkedet, kunne vært tema for videre forskning. Viktig for meg var det at utfra informantens beretninger synes som de selv ser den juridiske tilhørighet til staten, for det som kan garantere for både *full deltakelse* og de samme rettigheter som majoritetsbefolkningen. Her er deltakelse ikke bare i politiske prosesser, å delta betyr også å være en del av arbeidsmarkedet.

5.2.5 Statsborgerskap kan gi en opplevelse av sikkerhet ved at det bli lettere å reise

Et annet argument som nevnes av noen av informanter om deres vurdering om å søke om norsk statsborgerskap er den betydning norsk statsborgerskap kan ha for lett mobilitet ved å reise. Dette argumentet er nevnt blant innvandrere som kommer fra land utenfor Europa og EØS-avtalen og bekreftes i en norsk odelstingsproposisjon, som slår fast at “for disse [lands individer] gir norsk statsborgerskap en trygg forankring, et pass som innebærer visumfrihet til mange land, og en garanti om diplomatisk beskyttelse ved reise til andre land” (ot.pr.nr. 41: 24). Det å bestemme seg for å erverve norsk statsborgerskap, sier Abdo, har kanskje “*med sikkerhet å gjøre*”. I dette tilfellet referer han til sikkerheten som oppleves når han reiser med norsk pass i stedet for passet utstedt av hans opprinnelsesland. Med norsk statsborgerskap kunne innvandrerne jeg intervjuet fortelle om betydning av den norsk statsborgerskap for

mobilitet. Denne gang med en norsk pass: “Det har gjort en del ting lett for meg, spesielt reiser. Ikke bare at du kan stå i samme kø som familien din. Du blir heller ikke stilt mange spørsmål som før. Når du ikke har norsk pass, kan det være problematisk å reise”, forteller Abdo. Det viser seg at statsborgerskap og norsk pas for innvandrere til Norge også innebærer en verdi som knyttes til bevegelsesfrihet i den globale verden. Denne verdien pass har, kom som bekreftelse på hvor tilgjengelig verden kan bli med norsk pass. P.t. blant de 10 verdens mektigste i følge rangeringen av Arton Capital's Passport Index. (Passportindex 2017)

“I Bergen hadde jeg en jobb hvor jeg reiste en del. Mine norske kollegaer stilte seg alltid i én kø og jeg måtte stille alene i en andre. Den for ikke-europeere”, husker Rosa fra tiden hun reiste med sitt meksikanske pass i Europa. “Da vi reiste til hjemlandet mitt, sto eksmannen min og barna våre i én kø, som i tillegg var raskere enn den jeg måtte sto i. Vi måtte alltid skille lag. Det var så mye styr”, legger hun til. Men “nå som jeg har et norsk pass, ser jeg hvor mye lettere det har blitt”, forteller Rosa. Lettere mobilitet med norsk pass i hende blir en konkret opplevelse ved grensekontroller for innvandrere som har naturalisert seg som norske. Dette legger til en verdi til statsborgerskapet utover verdier av formell karakter. Uavhengig om det var primærgrunnen til å erverve norsk statsborgerskap, er den positive opplevelsen ved det å ha norsk pass understreket av samtlige informanter. Juan, som opprinnelig er fra Sør-Amerika, har også erfart det slik: “Jeg ser forskjellen når du reiser. Når du er i et europeisk land og viser ditt norske pass, da er du velkommen. ‘God tur!’, hører du! Mens når du kommer med andre pass, hører du ofte: Hvor skal du?’ og ‘Hvorfor er du her?’ Det har blitt en fordel med norsk pass”, sier Juan.

Chariat, som kommer fra Thailand og har vært i Norge mer en 12 år, vurderer å søke norsk statsborgerskap for å få norsk pass: “Jeg må tenke nå på fremtiden min. Jeg har ikke søkt norsk pass ennå og jeg vet ikke akkurat hvorfor jeg har ikke gjort dette. Men norsk pass kan gi meg bedre muligheter i å reise i Europa og bedre muligheter i Norge. Jeg skal søke. Jeg må gjøre dette”, sier Chariat. Hun oppfatter at den tryggeste måten å reise på er å gjøre det med norsk pass istedenfor sitt thailandske pass. Hun kunne ha søkt om statsborgerskap for flere år siden og selv om hun sier hun ikke vet hvorfor hun har ikke gjort dette, vil hun søke om norsk pass i fremtiden. Da jeg intervjuet henne i slutten av 2015, hadde hun nettopp blitt separert. Hun ble spurt om hun hadde norsk statsborgerskap og ved å svare meg som hun gjorde, reflekterte hun rundt hva det kunne bety for henne å erverve norsk statsborgerskap. Dette var først og fremst

pga. ønsket om norsk pass. Hun hadde vært 6 måneder i denne nye situasjonen, altså alene. Chariat hadde ikke fast arbeid da hun ble intervjuet. Hun sa at hun ikke lenge kunne reise hvert år til sitt hjemland på grunn av endringen i hennes familiesituasjon og med dette økonomien hennes. Hun forbinder statsborgerskap med sikkerhet i Norge og bedre reisemuligheter som i det konkrete kommer i form av norsk pass. Å ha norsk statsborgerskap betyr også å ha ubetinget rett til å oppholde seg i Norge.

Juan fikk statsborgerskap da han var mindreårig fra sin far som ble norsk statsborger etter 40 år arbeidsopphold i Norge. Juans far søkte om statsborgerskap for ham ved begynnelsen av 2000 tallet. På dette tidspunkt hadde ikke kommet innstramming i statsborgerskapslovgivningen av 2005. “Jeg var heldig. Da jeg flyttet til Norge hadde faren min gitt meg norsk statsborgerskap. Det gjorde at jeg kunne flytte hit veldig lett da jeg bestemte meg for å komme for 12 år siden. Jeg vet at det er masse folk som ikke får det så lett. Det var muligheten i den tiden”, reflektere Juan. Etter endringen er det i dag generelt ikke tillatt med dobbelt statsborgerskap og derfor har Juan beholdt også sitt chilenske pass og kan fremdeles bruke begge. Juan, med sin doble tilhørighet, kan sies å være en av disse transnasjonale borgere som kan ha rettigheter og forpliktelser både her i Norge og i opprinnelseslandet.

Da informanter oppgir at det å ha norsk pass har gitt dem en positiv opplevelse, beskrives denne opplevelse som en praktisk årsak til å bli norske. “For meg var dette en praktisk grunn. At jeg kunne reise uten å splitte lag med min norske mann og barn, var av stor betydning”, sier Rosa. Hun vektlegger at i tillegg til større og flere juridiske rettigheter er det å ha fått norsk pass en annen positiv side ved statsborgerskapet. Verdien informantene tillegger det å inneha det norske passet peker på at verden er mer tilgjengelig for noen enn for andre, og at statsborgerstatus påvirker migrantenes bevegelsesrom. Samtidig fortelles det om en konkret positiv opplevelse som følge at å erverve statsborgerskap. Denne ser jeg som en praktisk årsak som inkluderes i beslutningen om å naturalisere seg som norsk.

5.2.6 Kan medborgerskap være grunn for å søke om statsborgerskap?

Å erverve seg norsk statsborgerskap gir innvandrere rettigheter og forpliktelser samt en bekreftelse på at de er blitt norske. Men følelsen av å være norsk er ikke nødvendigvis noe som kommer med tildeling av statsborgerskapet. Informantenes erfaring viser at å være juridisk

norsk er ikke av samme betydning som å føle seg som norsk. Rosa er en av informantene som er norsk statsborger. Hun husker at “akkurat på den tida da jeg bestemte meg for å søke, var det ikke slik at jeg ville bli nordmann”. Oppfattelsen av å tilhøre det norske samfunnet, altså medborgerskap, er det noe har kommet med tiden. For Summan har det “vært en gradvis prosess”. Han har bodd 27 år i Norge. Han husker at “i begynnelsen [av oppholdstiden i Norge] tenkte jeg at jeg ikke ville søke om norsk statsborgerskap. Å ha gjort det var det en mental forberedelse”. Summans erfaring leder meg til å tro at å søke kan være en tosidig opplevelse. På en side oppfyller man vilkårene for å være norsk; og på den andre side er det den subjektive selvoppfattelse om ens identitet og tilhørighet i forhold til det norske; ens egen oppfattelse av medborgerskap. [Altså det å være norsk statsborger betyr ikke at man er blitt medborger]. Det å bli norsk statsborger kan komme før man opplever seg selv som norsk. Denne opplevelse er for meg den som henviser oss til medborgerskap. Den juridiske dimensjonen går altså ikke nødvendigvis hånd i hånd med den sosiale. Summan forteller:

Jeg følte meg ikke som norsk da jeg søkte om norsk statsborgerskap. Etter at jeg hadde bodd i Norge i 10 år, fortsatt følte jeg meg ikke norsk. Men valget gjorde meg tryggere i min følelse av å være norsk. Da jeg ble norsk statsborger, følte jeg meg trygg. Følte meg velkommen og akseptert i dette landet, i dette samfunnet. Men igjen; det har vært en lang reise til det til å føle seg som norsk.

Hans erfaring viser at for noen kan aksepten fra staten Norge i form av retten til å bli norsk statsborger ha den konsekvensen at den forsterker opplevelsen av medborgerskap. Statsborgerskapet bringer fram opplevelse av identitet og tilhørighet. Summan begrunner som følger:

Det å gi rett til statsborgerskap viser at innvandrere lovlig aksepteres i Norge. Det aksepteres fullt ut at noen vil bli norske. Det er positivt for innvandrere å ha norsk statsborgerskap. Det er lettere for meg å føle meg norsk nå at jeg er norsk statsborger. Jeg er norsk og føler meg som talt. Jeg kan vise det og er anerkjent som norsk i landet og i verden.

Statsborgerlovgivningen legger til rette for at innvandrere bli norske. Min erfaring gjennom informantene tilsier at dette ikke betyr at innvandrere føler seg som norske ved selve tildelingen av statsborgerskapet. Opplevelsen av å bli norsk, medborgerskapsdimensjonen, springer ut av både følelsen av tilhørighet til nasjonalstaten Norge, men også identitet og tilhørighet med dens majoritets befolkning. For å oppnå samfunnsborgerskap kan jeg se at man vil trenge noe mer enn den formelle adgangen til like rettigheter og plikter som majoritetsbefolkning, ettersom samfunnsborgerskap henvender seg til hva som utgjør felleskapet i majoritetsbefolkning.

5.3 Identitet og tilhørighet med utgangspunkt i ens statsborgerskap

Slik jeg erfarte det i kontakten med informantene, viser det seg at de har bevisstheten om at statsborgerskap er det noe man kan innhente som rettighet fra det tidspunkt man oppfyller vilkårene. Avgjørelsen treffes på forskjellige tidspunkt og utløses av forskjellige årsaker. Til tross for variasjonene opplevde jeg av samtlige av informantenes egen oppfattelse av statsborgerskap hang sammen men deres ønske om å oppleve medborgerskap eller at denne følelsen oppsto ubevisst og ble erkjent i etterkant.

Grethe Brochmann (Brochmann 2002) hevder at medborgerskap knyttes til spørsmål om identitet og tilhørighet. Temaet identitet ledet informantene mine fram til refleksjoner som knyttet deres identitet til deres kultur, språk, familie, migrasjonsløp og deres liv generelt. Jeg spurte hver av informantene om de kunne si noe om sin identitet og tilhørighet i forhold til deres hjemland og i forhold til Norge? Svarene, selv om de var forskjellige, viste dynamikken mellom identitet og tilhørighet. Ved at deres opplevelser henviste til hvor de kommer fra, men også var preget av migrasjon til Norge. Olatz beretter:

Selvfølgelig hvis noen spør meg «hvor er du fra? så sier jeg at jeg er fra Spania. Jeg sier aldri at jeg er norsk! Med en gang jeg åpner munnen avslører jeg meg, jeg er ikke norsk. Nei! men vet du hva? Jeg føler at jeg hører mer til Norge. Men jeg ser heller ikke helt norsk ut. Nei! Jeg kan ikke lyve! Jeg kan ikke si: Jeg er norsk. Men jeg føler meg veldig norsk.

Identitet og tilhørighet går altså ikke alltid hånd i hånd. Identiteten blir kanskje mer mosaikkpreget for migranten enn for den som bor i eget fødeland. Jeg kan derfor ikke generalisere om opplevelsene til innvandrere som lever i to verdener, men jeg kan hevde at identitet og tilhørighet er ikke endimensjonale størrelser. For eksempel føler Olatz seg som norsk, men hun ser ikke norsk ut. Her trekkes etniske kriterier inn for å kunne bekrefte og avklare tilhørighet. Hun trekker også inn kulturelle faktorer som eksemplifiseres i språket. Man kan forvente at for å være norsk må man snakke norsk som en etnisk nordmann. Kan man ikke det, kan man ikke si man ser på seg selv som norsk selv om man føler seg norsk. Det blir å *lyve* til å med. Dilemmaet synes for meg å være bevisstheten om at man faktisk er norsk, iallfall for staten, men man ser ikke seg selv som norsk nok til å kunne å bli anerkjent som norsk.

Jeg mener at uansett hvilke omgivelser vi referer til, landet innvandrere bor eller det de migrerte fra, viser innvandrernes beretninger at begge blir en faktor som påvirker og aktiviserer ens tilhørighet. Juan, f.eks., oppfatter sin identitet og tilhørighet som fleksible:

Jeg føler meg 100 prosent chilensk. Det gjør jeg. Jeg føler meg ikke norsk, men jeg må ha noe i meg siden jeg har bodd nesten halve livet her? Ikke sant. Jeg hører strandbyen der jeg vokste opp. Men selv om jeg introduserer meg som fra Sør-Amerika når jeg er her; når jeg reiser i Norge f.eks. til Oslo eller Stavanger, sier jeg at jeg er norsk, fra mitt bosted.

Juans ord vitner om at ens identitet og tilhørighet er ikke noe absolutt. Den bygges og påvirkes av omgivelser og kontekst. Den kan aktiviseres i forhold til hvor man befinner seg. Når han er på reise i Norge, er han norsk fra byen han bor i her. Er han i Chile er hans chilensk. Når han er på reise i Europa sier han at han er norsk. I hjembyen forteller Juan at han presenterer seg som “Sør-Amerikansk”. *Faktisk jeg sier at jeg er internasjonal*”. Å føle seg som norsk og beskrive seg som norsk, er en veldig individuell oppfattelse, selv om tilpasning til nye kulturkoder og botid kan utløse identitetsfølelse til det nye landet. Selv om man har norsk statsborgerskap, føler man seg altså ikke nødvendigvis eller alltid norsk. Rosa forteller at etter 12 år i Norge “føler jeg at jeg er blitt mest norsk. Av og til tilpasser jeg meg mer til det norske”. Denne tilhørigheten til Norge bekreftes når hun er på besøk i hennes fødeland: “Da jeg reiste på besøk til México opplevde jeg at det er en del ting som ikke passer meg lengre. Hvor er jeg fra? Jeg er fra México, men hva følger jeg meg som? Jeg føler at jeg er norsk og har litt fra mitt hjemland”. Rosa forteller at for henne var “terrorangrep i utøya, den 22 juli 2011 dagen som jeg følte at jeg var norsk. Det følte jeg veldig mye. Jeg følte meg som norsk den dag”. Dette er en gradvis prosess: “Ja! Jeg føler meg litt norsk. Jeg liker 17 mai, jeg bruker ikke bunad men jeg tar gjerne norske flagg”, forteller Rosa. Hennes beretninger belyser at man ikke mister tilhørigheten og identiteten knyttet til opprinnelseslandet, men at mottakerlandet begynner å ta plass i ens selvoppfattelse. Både Rosas og Juans selvoppfattelse referer til opphavsland og til mottakerland. Statsborgerskap er det som knytter noen av innvandrere direkte til identitet: “Statsborgerskap for meg betyr ditt land, din kultur. Det er identiteten du har, det stedet der du kommer fra. Det er alt: språk, etikk, moral, det du gjør, dine vaner”, mener Frida. Olatz sier at “jeg er ikke norsk selv om jeg har norskstatsborgerskap”. Noen av informanter viser til at statsborgerskapstildeling, som gir offisiell status som norsk borger, kan ha lite påvirkning på ens opplevde identitet, selv om man bevisst har sagt opp statsborgerskapet fra ens opprinnelsesland, som i Olatz’ tilfelle.

Fem av informantene er formelt sett norske på grunn av deres norske statsborgerskap, og selv om av to av dem er kun norske ettersom de har sagt opp sitt opprinnelige statsborgerskap, var

det ingen av informantene som hadde en selvoppfattelse som helt norsk eller fra Norge. Informantenes svar viser at identitet og tilhørighet knyttes til deres livsløp som migranter og til to eller flere land. At ingen oppfattet seg selv som “helt norske” kan anvendes til den forskningen jeg presenterte i kapittel 3. Der har kommet frem at noen innvandrere, selv om de er født i Norge og har norsk statsborgerskap, stadig vekk oppfatter seg selv som ikke helt norsk.

5.4 Å si opp sitt opprinnelig statsborgerskapet kan bety lite

Summan er en av informantene som sa opp sitt opprinnelige statsborgerskap, og opplevelsene hans peker på hvordan norsk statsborgerskap kan gi noen innvandrere en opplevelses av tilhørighet i nasjonen. Han viser at etnisk opphav kan trekkes inn eller ut av det å høre til en bestemt stat. Samtidig viser han oss hvor viktig det kan være at vår opplevde tilhørighet har en juridisk anerkjennelse. “Det var ikke vanskelig å si opp mitt opprinnelige statsborgerskap. Jeg har aldri følt meg som en fra Sri Lanka. Jeg har en etnisk tilhørighet, Tamil”, forteller Summan. Norge har gitt Summan rettigheter til å ha juridisk og formell tilhørighet til et nasjonalt felleskap. Summan opplever seg selv som *norsk-tamil* og mente at Norge har gitt ham denne muligheten. Jeg oppfatter ham som en som selv ser seg som norsk samfunnsborger. Dette til tross for at dette begrepet, altså «norsk samfunnsborger», ikke var et han brukte, ei heller gjorde de andre informantene. De hadde heller ikke i kjennskap til at det trengs for å gjøre rede for tilhørigheten til felleskapet både juridisk og sosialt. Det at han beskriver seg som norsk-tamil, understreker fenomenet dobbelt tilhørighet:

Jeg er norsk. Eller norsk- tamil. Ja, jeg kan si det. Jeg synes at mitt norsk identitet er først og fremst at jeg tenke veldig individuelt og at jeg kan på mitt eget grunnlag, uavhengig av andre, ha en tilknytning til staten. Jeg kan ha tillitsgrunnlag til staten [...]. Min situasjon er spesiell fordi jeg aldri har hatt noen nasjonalfølelse eller tilhørighet eller stolthet knyttet til en annen stat en til den Norske. Jeg hadde ikke noen tilknytning til mitt fødeland, det betydde ingenting å si fra meg statsborgerskapet. Jeg måtte flykte og jeg hadde ingen rettighet der. Jeg kunne ikke drømme om et liv i mitt fødeland. Det har jeg fått her.

Han mener generelt at innvandrere fra Sri Lanka som er etniske Tamiler ikke har noe spesielt forhold til sitt land og da er det lett å si opp sitt statsborgerskap. “Men jeg har sett at noen er veldig nasjonalistisk i sin tankemåte, og holder veldig fast for sitt tidligere statsborgerskap”.

Summan mener at dette, [ens statsborgerskapspolitikk] kan: ”være positiv fordi da kan du unngå nasjonalistiske tanker [holde fast på opprinnelses land tilhørighet basert på etnisitet] som stå i veien for å integrere seg her. Men som sagt for meg Sri Lanka betyr ingenting, men jeg aksepterer at dette kan bety noe for andre”. Summan legger vekt på at “min opplevelse er at Tamiler fra Sri Lanka ikke har et nasjonalistiske stolthet av sitt statsborgerskap. Faktisk, min erfaring tilsier at de er veldig glad for å bli kvitt den srilankisk pass”. Hans ord får meg til å tenke i to retninger. På en side ser jeg at hans erfaring kan vise at dersom man ikke har en sterk tilknytning til opprinnelses land kan det være lett å si opp sitt opprinnelige statsborgerskap. På den andre side kan dette styrke behovet for tilhørighet i det nye felleskapet, både juridisk og sosialt. Studiet *Rettingheter og tilhørighet* (2010) viste at flyktninger raskt og i meget stor grad søker norsk statsborgerskap. Summans mening viser meg at utgangspunktet kan være annerledes for innvandrere med flyktning bakgrunn. Det kan hende at ettersom de er statsløse eller ikke har et statsborgerskap av verdi som de må gi avkall på, denne gruppen: “kan i mindre grad flytte tilbake til opprinnelseslandet. Det virker som om at å skaffe seg norsk statsborgerskap betyr å få noe som har verdi: rettigheter, beskyttelse, stabilitet i livet” (Viblemo et al. 2010: 62)

Olatz, som kommer fra Spania, har også sagt opp sitt statsborgerskap. Hun sa at det var fordi “mitt land ikke tillater å ha dobbelt statsborgerskap”. Sannheten er at Spania tillater dette og at det er Norge som har ettstatsborgerskapspolitikk. Olatz skyldte på hennes opprinnelsesland, og sier at om “Spania hadde tillatt å ha dobbelt statsborgerskap, hadde jeg ikke sagt opp”. Dette selv om at det for henne “betydde ingenting å si opp. Jeg reiste til Oslo og fylte et skjema i den spanske ambassaden. Dagen etter følte jeg meg det samme person”, husker hun. “Jeg vet ikke om det er av stor betydning at faktisk jeg har den norske pass. Det er praktiske ting, dette at jeg kan stemme f.eks”, legger til. Videre forteller Olatz om at selv om hun er norsk, når folk spør hvor er hun fra, svarer hun: «Fra Spania». “Vet du hva folk spørre meg, andre innvandrere faktisk, spørre meg om jeg har dobbelt nasjonalitet ikke sant”, sier Olatz. For henne viser dette at “kanskje andre har mer tilhørighet til det landet de komme fra en jeg hadde. Men jeg bodde her nesten 18 år uten den norske”. Olatz mener at om Spania hadde tillat henne å ha to statsborgerskap, “ville jeg ha hatt de to. Selvfølgelig! Tenk, jeg kunne stemme. Ja, kunne ha stemt i Spania”. Olatz var en av dem som valgte å ha norsk statsborgerskap fordi hun ville stemme her i landet, samtidig som ønsket hennes om å kunne stemme ved valg i hennes

opprinnelsesland henviser meg til begrepet *den globale borger*, som ved flytting vil ta med seg rettigheter og plikter på tvers av grenser.

5.5 Hva indikerer fravær om søknad om norsk statsborgerskap?

Det å ikke ha søkt statsborgerskap til tross at vilkårene er til stede kan også belyser hva betydning denne rettigheten har for innvandrerbefolkningen i Norge. Det var tre av informantene i mitt feltarbeid som ikke hadde søkt om norsk statsborgerskap. Alle tre er eller var gift med nordmenn og er kommet til landet som familieinnvandrere. En av dem, Taylor, har dobbelt statsborgerskap, ett fra et ikke-vestlig land og ett fra et europeisk land, det siste har gitt grunnlag for permanent oppholdstillatelse i Norge til hele familie på fire. Det å ikke ha søkt forklarer de med ulemper ved å miste opprinnelseslandets statsborgerskap og med identitetsfølelse med opprinnelsesland.

5.5.1 Statsborgerpolitikken hindrer flere i å søke

At man ikke vil si opp sitt opprinnelige statsborgerskap er et utbredt argument blant innvandrere i Norge for ikke å søke norsk statsborgerskap. Denne problemstillingen ble i forkant av forslaget for Statsborgerloven av 2005 tatt opp slik: “Muligheten for å beholde opprinnelig statsborgerskap ved erverv av annet statsborgerskap har for enkelte trolig avgjørende betydning” (ot.pr.nr. 41: 24). Taylors svar på hvorfor hun har ikke søkt om norsk statsborgerskap, bekrefter dette:

Jeg vil ikke si opp statsborgerskap fra mitt hjemland og heller ikke mitt europeiske statsborgerskap. Jeg vil ikke fordi de har å gjøre med hvem jeg er. Jeg vil ikke si bort noe jeg ble født som. Jeg kan returnere til mitt Australia og bo som talt i mitt hjemland. Tenk! hvis jeg mister passet mitt må jeg reise til mitt land og etter 3 mnd., må jeg reiser ut.

Statsborgerskap er noe *hun ble født med*. Hennes doble tilhørighet er hvem hun er, og det å si det opp blir for henne tap av identitet. Hun vil heller ikke miste rettigheter som de innfødte innehar i hennes opprinnelses land. Å være på besøk som et slags turist i hennes opprinnelsesland er uaktuelt. Taylor sier at “uten det norske statsborgerskapet er jeg en skygge i demokratiet. Jeg vil ha tilgang til demokratiet, jeg må det”. Ved opplevelsen å være *en skygge* i et demokrati, står vi foran av en av de problemstillingene stater blir konfrontert med ved migrasjon, nemlig hvordan kan regelverket rundt statsborgerskap medvirke til full integrering og likestilling av nye borgere? Samtidig står vi foran spørsmålet om hvordan statene medvirker

til spørsmål knyttet til identitet og tilhørighet ved migrasjon. Jeg ser at begge henger sammen, veves sammen. Det virker som at Norge, ved å stå for ettstatsborgerskapspolitikk, er av den oppfatning at innvandrere kun skal ha én helhetlig identitet og tilhørighet, en slags monoidentitet.

“Statsborgerskap betyr en juridisk tilknytning mellom en person og et land. Ved å ha et statsborgerskap får man et bevis også på sin identitet. Du har et godkjent bevis, du har et bevis fra staten, uten tvil”, hevder Taylor. Retten til å erverve statsborgerskap blir med Taylors ord som et formelt bevis på tilhørighet og identitet, ikke bare juridisk, men også sosialt. Hun henviser altså til dimensjonen *medborgerskap*. For henne er det uaktuelt å søke norsk statsborgerskap så lenge Norge ikke tillater dobbelt statsborgerskap. Dette oppfatter jeg som et syn på at statsborgerskap trengs som en juridisk anerkjennelse av hvem de er, mennesker med transnasjonale bånd, med en tilhørighet og identitet på tvers av grenser. Medborgerskap, som *stiller spørsmål vedr. identitet og tilhørighet*, blir midlertidig ikke anerkjent ettersom det kreves å løse seg fra sitt lands statsborgerskap. Statsborgerskapet i opprinnelses land knyttet flere av informanter til deres identitet og tilhørighet. Taylor forklarer sitt syn på norsk statsborgerpolitikk som at “Norge og nordmenn virker veldig umoden nå det gjelder multikulturalisme”. Hun mener at dette er annerledes i Australia ettersom de har forskjellige kulturer som lever sammen og det tillates dobbelt statsborgerskap der. “Jeg føler at vi er blitt mer moden på multikulturalisme. Her i Norge er det litt fremmedfrykt og det er ikke bra”, påpeker hun. Taylor sier at hun opplever at “det virker som at Norge i dag er bare for nordmann. De antar ikke at det er folk fra hele verden her. Norge må akseptere endringer”. Taylor er av den formening av ved å tillate dobbelt statsborgerskap hadde Norge vist at “demokratiet anerkjenner andre identiteter”. Problemet for Taylor oppstår fordi det i Norge “har vært en innstramning rundt innvandring og statsborgerskapslovgivning. Her politikerne driver med en sammenblanding av asylsøker, flyktningkrise og innvandring og integrasjon”. Taylor ønsker at det tillates dobbelstatsborgerskap fordi “Dette hadde ført til at vi i Norge hadde gjort det mulig for de som bo her å kunne delta i demokratiet. Vi kunne si at vi faktisk er et moderne demokrati og ikke bli sittende som den land i Norden som ikke tillater det (dobbelt statsborgerskap)”.

Frida, som heller ikke vil søke om statsborgerskap, mener at “Norge er veldig norsk og er ikke så åpne som land”. Hun er bevisst på at med den nåværende statsborgerlov trenger hun ikke å avlegge sitt hjemlands statsborgerskap. “Kanskje er jeg veldig patriot? Jeg er ikke norsk!

Hvorfor skal jeg bestemme meg for å bli det?”, legger hun til. Frida var utvekslingsstudent i Frankrike i ett år da hun var i begynnelsen av 20-årene. Hun trekker sin migrasjonserfaring inn da hun snakker om Norge og innvandring. “I Frankrike ser du så mye migrasjon. Her, de [norske] passer så mye på sitt norske folk. Du må være norsk her, derfor tro jeg har de ettstatsborgerskap politikk”, mener hun. Hun er av den oppfatning at Norge er kulturelt sett isolert fra resten av Europa:

I Frankrike er folk fra hele verden. Her passer de så mye på sitt velferdsstaten. De har det bra og derfor åpner ikke for andre. Fordi her tenkes at innvandrere kan ødelegge noe. De vil ha det som det er. Kanskje er de redde til forandring. De tror at de skulle koste så mye hvis de få mange innvandrere.

Mine funn bekrefter påstanden om at kravet om å si fra seg sitt opprinnelige statsborgerskap står i veien for noen hva det gjelder søke om norsk at statsborgerskap. Statsborgerloven oppleves av de som ikke har søkt som et tegn på umodenhet og liten åpenhet. Når Frida sier man *må være norsk her*, tolker jeg dette som at for henne er det liten plass for identiteter som ikke er norske. Dette forsterker hennes tolking av ettstatsborgerskapspolitikk som uttrykk for at i Norge tillates kun det tradisjonelt norske. Statsborgerlov hindrer flere i å søke å si opp veie sterk som argument som hindre innvandrere om innhente statsborgerskap. Samtidig opplevde jeg i informantens beretning av Statsborgerskapspolitikk og debatt viser dem lite åpenhet for et flerkulturelle Norge.

5.6 Positiv opplevelse av dobbelt statsborgerskap

I og med at de av mine informanter som har kunnet beholde sitt opprinnelige statsborgerskap og har dobbelt statsborgerskap opplever denne muligheten som noe positivt, blir ettstatsborgerskapspolitikken et argument som kan stå i veien ikke bare for å søke statsborgerskap, men også en faktor som påvirker oppfatningen av Norge som mottakerland for innvandrere. Abdo har beholdt sitt opprinnelige statsborgerskap. Han sier at dette var tilfeldig, da krigen som oppsto i hans hjemland gjorde det umulig å si det opp. “Jeg har begge, det norske og mitt fødelands. Jeg sier takk! Min identitet opplever jeg ble sterkere da jeg fikk beholde mitt hjemlands pass. Det føles for meg som at jeg er i et demokratisk land som anerkjenner hvem jeg er”. At en kan beholde sitt opprinnelige statsborgerskap oppleves som anerkjennelse fra mottakerland på hvem man er. Det siste er en veldig individuell vurdering. “Jeg har dobbelt. Jeg måtte heldigvis ikke si fra meg mitt opprinnelige. Hvis jeg var nødt til å si det fra meg tror

jeg at det hadde gjort vondt, men jeg måtte ha gjort det til slutt. Uff! Det hadde gjort vondt”, forteller Rosa.

At hun fikk beholde sitt opprinnelige statsborgerskap, opplever hun som noe positivt. Det er mulighet som gi rom for at “i Norge er jeg norsk. Og i mitt hjemland er jeg en fra mitt hjemland”, sier Rosa. For enkelte av innvandrerne er dette en tematikk som viser at det ikke bare handler om hvordan hver enkelt innvandrer påvirkes i sitt forhold til Norge, men at det også kan handle om hvordan Norge kan takle sin egen identitet ved å innlemme innvandrere. Til tross forteller hun hun har kjent på hvor problematisk kan være for enkelte mennesker å måtte si opp sitt hjemlands statsborgerskap. “Jeg ser hvor vondt var for ei venninne fra Colombia å ha sagt opp sitt statsborgerskap for å bli norske. Uff da! Jeg er så heldig i å ikke ha vært i det dilemmaet”, sier Rosa.

Her tar jeg meg friheten til å kort fortelle det en av mine informanter opplever, selv om det ikke har en direkte tilknytning til det jeg gjør rede for i dette avsnitt. Det kan likevel knyttes til det norske regelverk, som har valgt innstramming ved å nekte dobbelt statsborgerskap. Taylor var først i Norge i fire år på slutten av 90-tallet. Hun og hennes norske ektefelle reiste tilbake til hennes hjemland fordi hun ville bygge karriere og stifte familie i hennes fødeland. Nå er de tilbake i Norge, og to små barn er med. Og denne gang var det ikke så lett å komme inn som forrige gang pga. Statsborgerlov av 2005:

Partneren min har tapt sitt norske statsborgerskap fordi han ervervet mitt hjemlands statsborgerskap. Han tok det for å få jobben i min stat, det var vilkår i stilling han fikk. Nå er det slik at hele familien min kan bo i Norge fordi jeg fra min fars side har fått statsborgerskap i et annet europeisk land. Det er rart fordi partneren min prater flytende norsk, er født i Norge av to norskfødte foreldre, er oppvokst i Norge, studerte i Norge, alt i Norge, men han lever i dag i sitt opprinnelses land som innvandrer.

Hennes opplevelser og de andre informantenes beretninger vedrørende den norske statsborgerskapslovgivning reiser flere spørsmål vedrørende de konsekvenser globalisering kan ha for den norske nasjonalstaten idet den må håndtere internasjonal migrasjon og økt mobilitet.

5.7 Kapitels oppsummering

I dette kapitlet er det blitt presentert data innhentet fra informanter. Funnene i mitt feltarbeid samsvarer med funnene gjort i studien ” Rettigheter og tilhørighet”, hvor forskerne fremla

påstander om at det finnes ulike grunner til å søke om norsk statsborgerskap, som f.eks. praktiske grunner, fulle rettigheter, livet i Norge, identitet som norsk, pass og konsulær bistand (sikkerhet og trygghet), stabilitet i livet og bedre muligheter for et godt liv (2010:58). Samtidig viser mine funn at selv om det kan finnes forskjellige grunner for hvorfor innvandrere bosatt i Norge ikke søker om norsk statsborgerskap, er frasingelse av opprinnelig statsborgerskap av betydning for avgjørelsen om ikke å søke.

6.0 Kapittel 6

6.0 Innledning

Målet med denne oppgaven har vært et ønske om å bringe inn ny kunnskap og med dette bidra til ny viten om statsborgerskap ut fra innvandreres erfaring i Norge. I dette kapittelet vil jeg drøfte innvandreres beretninger. Informasjonen som er skaffet, vil jeg diskutere i lys av teori fremlagt i kapitel 2 samt i lys av konteksten som er aktuell for temaet, det vil si statsborgerskapslovgivning i Norge og det norske samfunnet. Forskning har vist at statsborgerskap synes ha stor bevisst betydning for informanter med innvandrerbakgrunn. Kan derfor innvandrere være med å bidra til refleksjoner, bedre forståelse eller utvikling av selve statsborgerskapets betydning og lovgivning i Norge?

6.1 Tilhørighet til staten er ikke bare juridisk

Fra ett perspektiv får man statsborgerskap helt tilfeldig. Det er ikke et fritt valg, men en rettighet man får ved fødsel. I en verden som lar seg forklare ut i fra statsdannelser, finner vi at det hovedsakelig er tre prinsipper som har blitt brukt i oppbygging av regelverk som har med tildeling av statsborgerskap å gjøre. Retten til statsborgerskap får man ut fra *ius solis*, *ius sanguinis* og *ius domicilii* prinsippene. Det er det tredje og siste prinsippet som gjelder for innvandrere i Norge, ettersom dette er en rettighet man får ved oppfylle visse vilkår, hvor det er i lagt vekt på botid, språkkunnskap og samfunnskunnskap. Ved å få innvilget søknad blir innvandrere norske og juridisk likestilt med norskfødte borgere.

Funnene fra min undersøkelse kan argumentere for at ja, det kan trenge nye innfallsvinkler på statsborgerskap som kan hjelpe å fremme bevissthet rundt andre aspekter enn utelukkende de politiske og juridiske. Nye innfallsvinkler kan hjelpe å reflektere over hvilke aspekter som i dag utgjør fellesskapet i nasjonen. Ettersom fellesskapet ut fra en sosialantropologisk innfallsvinkel ikke bare består på grunn av rettigheter og plikter; men også av andre aspekter hvor det som er felles, kan oppstå og bli til og ikke bare noe som finnes *a priori* på bakgrunn av (tidligere) felles kultur, språk eller historie. Statsdannelse og adgangen til fellesskapet basert på *ius solis*, *ius sanguinis* og *ius domicilii* blir ikke tilstrekkelig til å omfavne hva det er som skaper fellesskapet under den paraplyen staten representerer.

En av utfordringen er for de moderne stater, blant dem Norge, er å svare på spørsmålet om hvordan nasjonal identitet skapes ut fra diversitet, fra den sammenvevde verden. Hvordan skal staten makte å være paraplyen for sin befolkning, under hvilke premisser skal den reguleres, og hvem er og kan bli dens borgere? Fokus på den juridiske dimensjon av individets tilhørighet til staten, altså statsborgerskap, er etter min mening for rigid til å kunne gi plass til nye innfallsvinkler til tilhørighet i nasjonen. Spørsmålet mot slutten av denne oppgaven blir da: Hvordan kan statsborgerlovgivning og innvandringsregelverket sammen legge til rette for og romme medborgerskap som tar høyde for følelser og behov knyttet til tilhørighet og identitet?

6.2 Hvorfor velger noen å bli norske og andre ikke?

Jeg har erfart at det finnes mange nyanser i de grunnene innvandrere oppgir hva gjelder å erverve norsk statsborgerskap. Deres beretninger korresponderer med tidligere forskning gjort i Norge rundt tematikken jeg har forsket på.

Man kan søke norsk statsborgerskap først og fremst fordi det er praktisk å ha den. Dette er en av fellesoppfatningene jeg møtte blant informantene. Norsk statsborgerskap gjør det lettere å reise f.eks. rundt om i Europa. Majoriteten av informantene kunne bekrefte dette. Det norske passet er av verdi dersom man er på flyttefot og vil oppleve verden som turist. Jeg erfarer at det norske statsborgerskap først blir et reelt alternativ når innvandrere kommer til bevissthet om at man er og vil bli i Norge. Hvor mange år innvandrere trenger for å nå denne erkjennelsen, varierer. Noen vet på grunn av flukt at de ikke kan returnere. Andre kom til Norge som statsløse og føler det ville være fornuftig å søke norsk statsborgerskap. Andre vil aldri søke norsk statsborgerskap. Når man beslutter ikke å søke om norsk statsborgerskap, opplevde jeg at avgjørelsen vitner om en motstand mot den norske statsborgerskapslovgivning, ettersom den ikke tillater dobbelt statsborgerskap og dermed krever at man sier opp sitt opprinnelige statsborgerskap. Denne påstanden blir bekreftet av tidligere forskning som også konkluderer med at dette er en demotiverende faktor i valget om å erverve norsk statsborgerskap.

Det var flere av informantene til tross for regelverket hadde dobbelt statsborgerskap. Det å ha fått denne muligheten oppfatter jeg som noe helt tilfeldig. Det har ikke noe å gjøre med selve personen, integreringsprosess, kognitiv-normativ forståelse av statsborgerskap, eller lojalitet og troskap mot Norge. Dette hevder jeg ettersom at det å ha dobbelt statsborgerskap kan oppstå

når vedkommende f.eks. kommer fra et land som ikke tillater å gi fra seg sitt opprinnelige statsborgerskap. Endringen i Statsborgerloven i 2005 ble begrunnet med argumenter om lojalitet og troskap til Norge, noe som ikke kan kobles med realitetene: dobbelt statsborgerskap synes ut ifra hva mine informanter berettet, ikke å påvirke deres lojalitet til Norge – kanskje tvert om.

6.3 Statsborgerskap kobles til identitet og tilhørighet

Statsborgerskap ble ansett av noen av informantene som å være en symbolsk side av hvem man er. Ved å inneha et statsborgerskap symboliseres tilhørighet og dette kan kobles videre til ens identitet. Denne tilhørigheten skaper rettigheter som i en global verden kan og bør drive noen til å jobbe for at rettighetene blir gjeldende langt over landegrensene. Chiles fjortende region, som eksempel på mobilitet og frakobling, illustrerer både felleskapet på tvers av fysiske grenser og politiske rettigheter på tvers av landegrenser. Den fjortende region oppsto for chilenerne i diaspora og var resultatet av en kamp chilenerne i eksil hovedsakelig tok for å få stemmerett i opprinnelseslandet deres. Denne kampen ga dem tilbake stemmeretten på tvers av de fysiske landegrensene. Noen land har tillat sine borgere å stemme ved nasjonalvalg på tross av bosetting i et andreland. Men Chiles eksempel viser oss det motet noen borgere har hatt i gitt kontekst og at det er mulig at staten territorialisering kan følge globale prosesser, som reterritorialisering.

Statsborgerskap kobles i høyt grad til ens identitet og tilhørighet. Den kobles både til opprinnelsesland og til mottakerland. Statene utfordres her til å omfavne begge slik at en kan bygge et nasjonalt felleskap som rommer alle. Identitet og tilhørighet er kriterier som har å gjøre med ens egen oppfatning og ut fra koblinger en gjør med andre. Det kan sies at det stemmer at identitet er bildet i speilet. Og at det bildet en ser, påvirkes av omstendighetene rundt speilet samt av konteksten, altså hvor en befinner seg når spørsmålet blir stilt. Både identitet og tilhørighet påvirkes av både indre og ytre aspekter. Indre aspekter blir den enkeltes selvoppfatning og ytre aspekter preges av omgivelser fra den enkeltes liv, f.eks. av status om innvandrere og migrant bosatt i Norge.

Mine informanter har et syn på seg selv og sin gruppe at de aldri vil bli norske nok til å kunne betrakte seg selv og av andre som *helt norske*. Dette handler ikke bare om innvandrernes egne beskrivelser av seg selv i forhold til det norske, men henviser til mer mangefasetterte identiteter

som omfavner hvem de er ut ifra kriterier som kultur, migrasjonserfaring, familie, omgivelse, etnisitet, og språk. Deres syn på hva som er norsk nok defineres ut ifra deres oppfatning av majoritetskulturen. Samtidig har dette å gjøre med selve majoritetssamfunnet og dets definisjon av hva det betyr å være norsk. Her er det spenning mellom mangfold og likhet: Skal Norge være demokratisk, flerkulturelt og mangfoldig eller mer lukket og nasjonalistisk, utelukkende bygget på felles språk og kultur, felles fortid og etnisitet. Dette er en åpen og aktuell diskusjon per dags dato.

6.4 Statsborgerskap kan sette fokus på stemmerett

Statsborgerskap har jeg primært definert ved hjelp av politisk teori. Dette fordi statsborgerskap er hovedbegrepet som henviser oss til forholdet mellom et individ og dens stat. Politisk teori danner rammene rundt forståelsen av dette forholdet bygget på gjensidige rettigheter og plikter mellom individet og dens stat. For at statsborgerskap skal kunne eksistere, trengs en suveren stat, og for at staten skal eksistere trenger den en befolkning. Denne befolkningen består av både mennesker med statens statsborgerskap og noen uten statsborgerskap, nemlig de bosatte innvandrere.

Siden Aristoteles' tid kan man si at staten er blitt betraktet som det felleskapet hvor mennesker organiserer og lever deres liv. På den tid var det slik at de som ble betraktet som borgere, var de stemmeberettigede. Aristoteles kunne best beskrive en borger innenfor et demokrati. I den tid kunne ikke slaver og kvinne stemme. Gjennom historiens løp har mennesker sluttet med slaveri, og kvinnen er blitt mer likestilt med mannen. I dag er demokratiet generelt sett forstått som et politisk system hvor makten ligger i folket – inkludert de befolkningsgrupper som tidligere var ekskludert fra å stemme. *Folket* er i dag generelt forstått som alle voksne innbyggere. Det er de som velger representanter til å utforme lover og ta viktige politiske beslutninger. Det er derfor viktig at representanter for folket tillates å stille til politiske valg, da det er folket som legitimerer det demokratiske system. Sett fra dette ståsted kan innvandrere i Norge bare ved ervervelse av statsborgerskap oppfylle vilkårene for å kunne bli betraktet som medlemmer av den delen av befolkning som styre og selv kan stilles til valg. Retten til å stemme og stille til valg er grunnleggende prinsipper for samtidens demokrati. Det er staten som gjennom lover og regler har myndighet til å bestemme hvem og hvilke vilkår som kan stilles for komme inn i landet. Staten bør vise veie til hvordan mennesker kan bli innlemmet både som borger og medborger.

Norge har gitt innvandrere retten til å søke norsk statsborgerskap. Ved tildeling av statsborgerskap følger retten til å delta ved alle demokratiske prosesser i landet. Det å stemme blir av betydning for ervervelse av norsk statsborgerskap for noen av informantene i mitt utvalg da det oppleves som adgangen til felleskapet, som kun er reservert de norske. I deres beretninger opplevde jeg at denne deltakelse virker for noen som en politisk anerkjennelse av dem som medlemmer av nasjonen, og de opplever samhørighet med befolkningen for øvrig og tilhørighet til stat og samfunn. Stemmeretten ser jeg som en bekreftelse av medlemskap i nasjonen. Å kunne stemme ved stortingsvalg blir et symbol på medlemskap i samfunnet.

Likevel kan valget, som ved folkestemming legitimerer statens myndighet til å øve deres beslutning med suverenitet, bli en prosess som istedenfor å inkludere hele befolkningen i sine demokratiske prosesser, faktisk være en ekskluderende prosess, i dette tilfellet for de bosatte innvandrere. Per i dag er denne andelen litt over 13% av befolkningen (Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, 1. januar 2017). Denne gruppen i befolkningen må stort sett forholde seg tause, og det er landets lover og regler som forsvarer denne utestengelsen av dem fra demokratiet. De kan ikke stemme i alle demokratiske prosesser i Norge. Dette ser jeg som en situasjon som vil kunne true statens suverenitet til å fatte beslutninger og som samtidig truer selve oppfatningen av et reelt demokrati ved at staten ekskludere en del av sin befolkning fra deltakelse i alle demokratiske prosesser. Bosatte innvandrere kan stemme ved kommune og fylkesvalg, men ikke ved stortingsvalget, det er reservert de norske. Hvorfor kan innvandrere som en del av norske befolkning delta i noen av de demokratiske prosesser og ikke i alle? Hva gjør at kun befolkning med norske statsborgerskap delta? Her ser jeg mulighet for videre diskusjon bl.a. om utvikling av selve forståelsen av stemmeretten, f.eks. emigrasjon og immigrasjon. Det er slik at flere av innvandrere ikke stemme i deres respektive land fordi de har flyttet fra landet, og noen av dem kan heller ikke stemme i deres mottakerland dersom ikke tilhører de innfødte eller får innvilget statsborgerskap. Dette bekymrer meg fordi når alt kommer til alt betyr det at det er noen mennesker som står helt uten stemmerett. Jeg er av den oppfatning at staten består *av* individet og *for* individet, og at individet derfor bør kunne kreve deltakelse.

6.5 Innvandreres statsborgerskap stiller spørsmål ved nasjonalstaten

Moderne stater bygger på ideen om nasjonalstaten. Denne ideen henviser oss til to ulike fenomener, den ene er territorial og den andre knyttet til følelsen av felleskap. Sistnevnte kan baseres på felles språk, kultur, religion eller av en felles fortid. Jeg ser at både statsborgerskapslovgivning og innvandreres erfaring viser til at begge dimensjoner, den politiske og den historisk-kulturelle er viktige i forhold til felles nasjonal identitet.

Lovgivning legger til rette for og anerkjenner retten til innvandreres adgang til politiske medlemskap i nasjonen. For at adgang skal skje, kan man velge å bli norsk statsborger. Fra et visst perspektiv kan således retten til politisk deltakelse innhentes på tvers av språk, kultur, religion eller felles fortid. Dette til tross, lovgivningsutviklingen viser oss at i de siste årene er språk og samfunnskunnskap om Norge blitt viktige faktorer, ettersom de har blitt vilkår for å innhente politiske rettigheter. Det politiske og det sosiale veves sammen. Utvikling i lovgivning kan føre til oppfattelse av at det sosiale blir lagt vekt på. Informantenes beretninger viser at dette er det ikke en enkel forening. Det politisk og det sosiale hører ikke alltid sammen.

Jeg ser at Statsborgerloven er blitt et middel for den norske stat skal kunne øve innflytelse på hvordan tilhørigheten til nasjonen skal skje. Det å sette vilkår er å sende et signal om hva det trengs for å bli en del av majoriteten. Det er ikke bare å bosette seg, man må vise kjennskap til samfunnet. Informantene viser til at opplæring av språket kan blir nøkkelen til det norske samfunnet. Opplæring i norsk gir adgangen til arbeidsmarked, utvikling av nettverk og kulturforståelse. Dette kan styrke medborgerskapet som sammen med det juridiske aspektet kan bidra til samfunnsborgerskap som innvandrerbefolkningen kan oppleve både juridisk (objektiv) og sosial (subjektiv) være en del av. Dette gir mulighet til å skape et samfunn som ikke legger til rette for annenrangsborgeren, marginaliserte eller utestengte medlemmer.

6.6 Statsborgerskap blir invitasjonen til å ha innflytelse

Statsborgerskapslovgivning i Norge ser på tildeling av den norske statsborgerskap som sjanse til å ha innflytelse. "Norsk statsborgerskap er derfor avgjørende for muligheten til å delta i og påvirke sentrale demokratiske beslutningsprosesser i samfunnet" (NOU 2000: 32: 17). Ut fra informantenes egen erfaring virker det for meg som at det er ikke først og fremst er ønsket om å ha innflytelse som ligger til grunn for å søke norsk statsborgerskap. Den politiske oppfattelse

av tilhørighet og dermed deltakelse i nasjonen kan gå tapt. Bare to av informantene formulerte seg slik at en kunne si at det var politisk deltakelse som var viktig for dem i avgjørelsen. Majoriteten av utvalget begrunnet overgang til norsk statsborgerskap med praktiske årsaker som f.eks. pass for å unngå familiesplittelse ved grensekontroller.

For å sette innflytelse som politisk deltakelse i perspektiv, kan statistikk fra SSB (Kommunestyre- og fylkestingsvalget, 2015) være nyttig. Her vises det til at deltakelse av befolkning med innvandrerbakgrunn - altså de som har blitt norske statsborgere - ved valget i Norge, er betydelig lavere enn i majoritetsbefolkningen. Det er vanskelig å si hva som skal være normalt deltakelse ved valget i landet, men at kun 6% av de stemmeberettigede innvandrerne deltar, synes jeg er bekymringsfullt. Dette fordi det viser seg at det er flere innvandrere som deltar ved kommunevalg og fylkesvalg (valgdeltakelsen blant utenlandske statsborgere var på 29 prosent) enn det er som deltar ved stortingsvalget. Det trengs selvsagt mer informasjon enn SSBs statistikk for å trekke konklusjoner, men jeg kan i det minste stille meg spørrende til hva det er som gjør at politisk deltakelse går ned blant innvandrere idet de innvilges norsk statsborgerskap. Det er nærliggende og igjen å minne om at (Viblemo et al. 2010:21):

Demokratiet forutsetter at innbyggerne deltar i politiske valg, og det er ønskelig at flest mulig av innbyggerne har muligheten til å delta. Med norsk statsborgerskap får man ikke bare en rett, men også et ansvar, til å delta i demokratiske prosesser.

Bevisstheten blant informantene i denne oppgaven, vedrørende ansvaret i å delta i de demokratiske prosesser som følge av norsk statsborgerskap, var generelt at dette ikke var avgjørende i å erverve norsk statsborgerskap.

6.7 Statsborgerskap blir garanti for likestilling

Data fra oppgavens utvalg viste at statsborgerskap kan virke som middel for innvandrernes opplevelse av likestilling med majoritetsbefolkning. Staten skal sørge for at alle som er en del av dette fellesskapet, garanteres og sikres likestilling seg imellom. I utgangspunktet skal alle i det norske befolkning behandles likeverdig mennesker i Norge, selv om de ikke har samme statsborgerrett. Vi har sett allerede at hva det gjelder rettigheter og plikter er ikke alle likestilt i befolkning.

Statsborgerskapslovgivningen ser på retten til naturalisering som en naturlig konsekvens av å bli boende i landet. Det er ikke dermed sagt at den er en garanti for likestilling, og i utgangspunktet skal alle behandles likt i Norge. Befolkningen har samme rettigheter og plikter, unntatt de som er reservert de norske. Til tross for dette viser seg blant utvalget at naturalisering kan oppfattes som et middel til å bli likestilt med majoritetsbefolkningen. Informantens utsagn taler om en antakelse om at en ikke behandler alle slik. Majoritetsbefolkning har mer *til gode* for dens statsborger. Man vil ha samme rettigheter og plikter. Innvandreres oppfattelse om å ikke behandles likt kan minere sosial kohesjon og inkludering av nye medlemmer. Det handler ikke bare om å bosette seg i et slags felleskap, her altså en stat, for å være likestilt en majoritetsbefolkning. For at reell likestilling skal skje i Norge, må man innhente landets statsborgerskap. Selv om man ved bosetting overgir seg i et forhold med både rettigheter og plikter til lover og regler, er man ikke likestilt. Staten blir dermed ikke det fellesskapet hvor alle mennesker skaper livet ut fra samme rettigheter. Staten bør representere paraplyen som både innvandrerne og den norske befolkning står under. Det er kun norsk statsborgerskap som juridisk sett garanterer at alle er like i Norge. Er man norsk statsborger spiller botid ingen rolle. Det spiller heller ingen rolle hvorvidt man behersker språket, betaler skatt eller anser seg selv som godt integrert. Som jeg ser det, om man vil definere eller redefinere statsborgerskap, er oppgaven med å komme til en enighet om hvordan man skal forstå staten og dens borgere sentralt og viktig. Her vet jeg faktisk ikke om innvandreres statsborgerskap bør være så avgjørende for likestilling med majoritetsbefolkning hva det gjelder rettigheter. De bor jo her, livet er blitt her. Fra dette perspektivet ser jeg at ens landstilhørighet, for innvandrere, kan føre til forskjellsbehandling.

6.8 Verdens ubalanse representeres i statsborgerskap

Bevissthet rundt globalisering som prosess innebærer at på tross av at det er lett å tenke på globalisering som prosessen som forener, er det også slik at prosessen har vist seg å skape marginalisering og tapere. Det kreves bevissthet over dilemmaet som kan springe ut av globaliserings prosessen. Teori om samtidens globalisering har vist meg at den er en påvirkningskraft som har hatt og vil ha konsekvenser for de moderne nasjonalstatene på en global basis. Økt mobilitet har f.eks. ført til behov for mer effektivitet og grundighet ved grensekontroller. Grensekontroll har vært et hett tema i nasjonale og internasjonale politiske fora, i diplomatiske møter og i overnasjonale fora som EU og FN. Samtidig flytter de fysiske grensene seg i den globale verden. For eksempel er Norges yttergrense i regi av Schengens

avtale. Schengen-avtalen gjør det tydelig hvordan statsborgerskap åpner for åpnere landskap og rettigheter utenfor landegrensen og nasjonalstaten.

Globalisering virker ved sin *supraterritorial* og *transplanetary* karakter (Schlote 2005) til å ha kraft nok til en reformulering og kanskje en reforhandling av hva og hvordan staten utøver suverenitet og nasjonalidentitet, hvis vi betrakter globalisering som “the intensifications of worldwide social relation which link distant localities in a such way that local happenings are shaped by events occurring miles away and vice versa” (Giddens 1990:64). Med slik mobilitet som utgangspunkt, utfordres identitet og tilhørighet gjennom krav om statsborgerskap, både på mikro- og makronivå; både innenfor og utenfor landegrenser. Utfordringen skjer ved at statens rammer deterritorialiseres. Utfordringen finner vi bl.a. i det at den som forlater hjemlandet og flytter for å bli, i det å flytte tar med seg sin identitet, sin tilhørighet og sitt statsborgerskap. I kraft av dette utfordrer mobilitet både lokalsamfunnet og staten. De oppstår møter mellom forskjellige kulturer, hvor noen er majoriteten og andre minoriteter. Identitet kan omdefineres både på individnivå og på fellesnivå. Ved bosetting av våre nye landsmenn og -kvinner utfordres statens lovgivning som opprettholder lover og regler rundt hvordan nye landsmenn og -kvinner skal tas imot og integreres. Dette stiller samtidig spørsmål til hvem og hva som skal tillates å være med å forme en nasjonal identitet som skal bli befolkningens felles identitet.

“Regjeringens ønske om at flest mulig innvandrere som blir permanent boende i Norge, blir norske statsborgere” (Ot.prp. nr. 41:9), er ordlyden i det offentlige i Norge. Å være norsk statsborger betyr altså å være medborger? Informantenes svarer tyder på at statsborgerskap som uttrykk for tilhørighet, er tosidig. Statsborgerskapet refererer til ens juridiske landtilhørighet og på samme måte har den å gjøre med oppfattelsen av ens identitet. Selv om den juridiske landstilhørighet i Norge kun kan henvise til tilhørighet til landet, henviser medborgerskap til en opplevelse og en mer fleksibel tilhørighet preget av innvandreres opprinnelsesland, men også av sin bosettingsland. Jeg er av den mening at identitet er en dynamisk størrelse som henger sammen med den konteksten en er satt i og med ens selvoppfattelse i det nasjonalfelleskap man lever i. Identitet har også å gjøre med ens selvoppfattelse i forhold til ens etniske opphav, kultur og historie. Tilhørigheten til dette, det aller innerste, er noe staten ikke kan berøre. Staten kan legge til rette for anerkjennelse av innvandreres tilhørighet til det norske, men dette tar ikke bort f.eks. etnisk og kulturell tilhørighet. Selv om man er norsk juridisk sett, kan ens private og opplevde tilhørighet knyttes til opprinnelses land, de er jo i utgangspunktet *transborder citizen*.

For noen av informantene representerte Norges Statsborgerlov en devaluering av deres opplevde tilhørighet og identitet.

6.9 Statsborgerskap kan bli devaluert til en døråpner

Migrasjonsteoriene viser oss at forflytting av mennesker ikke er noe nytt og derfor ikke er et samtidsfenomen. Men globaliseringen viser derimot at ved migrasjon fra stat a til stat b er statsborgerskap avgjørende og kan definere hvordan migrasjon vil kunne skje. Hvorvidt man gikk gjennom grensekontrollen med pass i hånda, krøp under piggrådsgjerdet eller ble møtt med blitzregn fra pressen da en krysset grensa, kan avhenge av hvilke land man kommer fra. Samtlige informanter i utvalget hadde en positiv opplevelse av å gå gjennom grensekontroller med norsk pass i hånda. For noen dette var primærgrunnen til å erverve seg norsk statsborgerskap. Verden med norsk pass på innerlomma oppleves som mer grenseløs eller mer tilgjengelig, mens verden for dem med andre pass kan oppleve større bevoktning av grenser, eller til og med stengte grenser. At statsborgerskap primært tillegges en verdi som et slags døråpner ved grensekontroll, ser jeg på som en devaluering av den viktige politiske betydning som statsborgerskap har, den som kan styrke deltakelse i demokratiet.

Dette virker som at de moderne nasjonalstatene på den ene side har jobbet intenst med å garantere oppbygging av en lovgivning rundt rettighetene til sine statsborgere som kan anerkjennes på tvers av grenser, mens de samme statene på den annen side sørger for at disse lovene har betydd mer grensekontroll og grenseovervåkning, og i tillegg utilgjengeliggjøring av verden, om en vil flytte på seg på lovlig vis. Statsborgerskap er ikke bare forholdet mellom et individ og stat som bygger på rettigheter og plikter, statsborgerskap i den globale verden kan bety inngang eller avvisning. Ens statsborgerskap vil kunne påminne og vise mennesker at på tross av at “alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter [og] er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd” (FN-Sambandet 2016), er ikke alle like for staten. Ulikheten ligger i statsborgerskapet, som kan virke samlende for dem med samme statsborgerskap, men splittende på den globaliserte verden.

7.0 Konklusjon

7.0 Oppgavens konklusjon

Hovedintensjonen har med denne oppgaven vært å undersøke på hvilken måte teoretiske perspektiver på statsborgerskap kan belyse over innvandreres valg rundt hvorvidt de ønsker å bli norske statsborgere. Jeg er kommet frem til at ens statsborgerskap er en viktig del av hvem vi som individer er, både som politisk subjekt, innlemmet i staten, og som medlem i en sosial kontekst. Undersøkelsen min viser at innvandreres syn på statsborgerskap kobler den norske stats demokratiske forfatning, dens nasjonalidentitet, til det å ha stemmerett. Innvandrerne ser seg selv som borgere av en globalisert menneskehet som ønsker likestilling uavhengig av om de tilhører en minoritet eller majoritetsbefolkning. Det kan utledes av min undersøkelse at i en norsk kontekst ville det å innlemme innvandrere via stemmerett og uavhengig av statsborgerskap styrke deres ønske om og faktiske muligheter til å bidra på forvaltning av felleskapet gjennom de demokratiske prosesser den norske velferdsstaten bygger på og er avhengig av. De norske krav til statsborgerskap kan synes for rigide idet de primært knyttes til statstilhørighet. Dette fordi innvandrere opplever at avgjørelsen om å søke norsk statsborgerskap representerer et brudd med deres identitet og tilhørighet, som er bi-/multilateral og knyttet både til opphavelig og norsk politisk, språklig, kulturell og historisk bakgrunn. Slik ekskluderes de implisitt, gjennom et tvunget valg mellom identiteter, fra å kunne bære sin del av ansvaret for det norske demokratiet og i forlengelsen av dette forhindres de fra å kunne delta i et globalt samhold som hviler på universelle verdier. Mer forskning på forholdet mellom statsborgerskap og medborgerskap trengs for å bekrefte mine funn. Slik forskning vil også kunne hjelpe det norske samfunn til å fatte kloke politiske avgjørelser knyttet til statsborgerskap. Dette er særdeles aktuelt i en verden som i skrivende stund er vitne til en polarisering knyttet til nasjonal identitet og tilhørighet.

8.0 Litteraturliste

- Arbeids og Inkluderingsdepartementet 2007. "Et inkluderende språk". Publikasjonsnummer A-0018 B/N 2007:11). Tilgjengelig på: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/aid/publikasjoner/veiledninger_og_brosjurer/2007/veileder_inkluderende_sprak_2007.pdf, besøk 18.01.2016.
- Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2006. Trokapsløfte for nye statsborgere Tilgjengelig på: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/trokapslofte-for-nye-statsborgere/id100342/> , besøk 25.03.2017
- Aristoteles. 2007. Politikk. Oversatt av Tormond Eide. Vidarforlaget. Oslo.
- Aquinas, Thomas.1993. Kapittel VI 88-99. I Malnes, Raino og Midgaard, Knut. "Politisk Tenking. Fra antikken til vår tid. Universitets forlaget. Drammen.
- Basch, L, Schiller, Nina Glik &Blanc-Szanton, C. 1994. Nations Unbound: transnational Migration, Postcolonial Predicaments, and the Deterritorialized Nation-State. Gordon and Breach. London
- Bauman, Zygmunt.1998. "Globaliseringen og dens menneskelige konsekvenser". Vidarforlaget A/S. Oslo.
- Bergh, Johannes, Bjørklund, Tor og Aalandslid, Vebjørn. Innvandrere og Stortingsvalget 2013, Samfunnspeilet 3/2014, s. 26 - 30, Statistisk sentralbyrå.
- Brochmann, Grete. 2002. "Statsborgerskap. medborgerskap og tilhørighet". I: Grete Brochmann, Tordis Borchgrevink &co. Jon Rogstad, red. Sand i maskineriet. Gyldendal Akademisk. Oslo.
- Bryman, Alan. 1999. Qualitative Research. Vol. 4. Sage Publications. London.
- Du kan ikke gi avkall av statsborgerskap 2009. No se puede renunciar a la nacionalidad. DyN 03.09.2009. Tilgjengelig: <http://www.migraciones.gov.ar/prensa/noticias/No%20se%20puede%20renunciar%20a%20la%20nacionalidad,%20DyN,%2008-03-09.htm> ; besøk 03.05.2016.

- Egendal, Eirik & Elnan, Cathrine. 2012. "Når er man norsk". Aftenposten: 16.03.2012. Tilgjengelig <http://www.aftenposten.no/meninger/Nar-er-man-norsk-580522b.html>, Hentet 18.04.2016.
- Erdal, Marta Bivand. 2015a. Governing and Experiencing Citizenship in Multicultural Scandinavia (GOVCIT). Tilgjengelig på: <https://www.prio.org/Projects/Project/?x=1669>, besøk 15.02.2015
- Erdal, Marta Bivand & Talleraas, Cathrine. 2015 b. Becoming One of Us?, PRIO Policy Brief, 11.2015.Oslo. PRIO. Tilgjengelig : <https://www.prio.org/Publications/Publication/?x=8715>, besøk 15.02.2016
- Eriksen. Thomas Hylland. 2010. Globalisering. Åtte Nøkkelbegreper. 2. opplag. Universitetsforlag. Oslo.
- Eriksen, Thomas Hylland. 1997. "Flerkulturell forståelse" (RED). Tano Aschehoug. Otta.
- Eriksen, Thomas Hylland. 2014. "Flerkulturell forståelse" (RED). Universitetsforlaget. Oslo.
- Eriksen, Thomas Hylland. 1999. Kulturterrorismen. Et oppgjør med tanken om kulturell renhet. Spartacus Forlag AS. 2 utgave. Oslo.
- FN- sambandet 2017. Hva en er stat. Tilgjengelig på <http://www.fn.no/Tema/Folkerett/Hva-er-en-stat>; besøkt 16.04.2017
- FN- sambandet 2016. FNs verdenserklæring om menneskerettigheter. Tilgjengelig på <http://www.fn.no/FN-informasjon/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklæring-om-menneskerettigheter> ; besøkt 02.02.2016
- Figur 1. Kilde SSB. Tilgjengelig på: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/statsborger/aar> , besøk 21.06.2016
- Figur 2 Kilde SSB. Tilgjengelig på: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/statsborger/aar>, besøk 21.06.2016.
- Figur 3 Kilde SSB. Tilgjengelig på: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/statsborger/aar>, 21.06.2016.

- Figur 4 Kilde SSB. Tilgjengelig på: <https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/nokkeltall>, besøk 23.08.2016.
- FOR-2006-06-30-756. 2006. Forskrift om erverv og tap av norsk statsborgerskap (statsborgerforskriften). Tilgjengelig: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-30-756#>, besøk 13.11.2016.
- Forfang, Frodde. 2013. "Lov å være både norsk og utenlandsk". Ytring NRK. 09.12.2013. Tilgjengelig i <https://www.nrk.no/ytring/bade-norsk-og-utenlandsk - 1.11394080>, besøk 10.11.2016
- Gadamer, Hans Geor.2010. "Sannhet og Metode", Grunntrekk i en filosofisk hermeneutikk. Pax forlag. Norge.
- Giddens, Anthony. 1990. The consequences of modernity. Polity Press. Oxford
- Hammersley, Martyn & Atkinson, Paul. 2010. "Feltmetodikk. Grunlaget for feltarbeid og feltforskning. Gyldendal. 6. opplag. Oslo.
- IOM. 2015. "The World Migration Report 2015: Migrants and Cities, New Partnerships to Manage Mobility". IOM (International Organization for Migrations). Tilgjengelig: http://publications.iom.int/system/files/wmr2015_en.pdf, besøk 27.03.2016.
- Johannessen, Asbjørn, Tufte, Arne Per og Christoffersen, Line. 2010. Introduksjons til samfunnsvitenskapelig Metode. Abstrakt forslag. Oslo
- Jørgensen, Stein Inge. Attac og Globalisering. 2001. Aschehaug & Co. (w Nygaard). Oslo.
- Kjeldstadli, Knut. 2008. Sammensatte samfunn. Innvandring og Inkludering. Pax Forlag. Oslo.
- Lazar, Sian. 2013. The Anthropology of citizenship. John Willey & Sons, Inc. USA.
- Lov om norsk statsborgerskap (statsborgerloven). 2005. LOV-2005-06-10-51. Departement. Justis- og beredskapsdepartementet. Sist endret LOV-2015-06-19-65. Tilgjengelig på: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-10-51>, besøk 15.01.2016

- LOV-1997-06-19-82. Lov om pass (passloven). Departement Justis- og beredskapsdepartementet. Sist endret LOV-2015-06-19-65 fra 01.10.2015. Tilgjengelig på: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-19-82>, besøk 23.04.2016.
- Lynnebakke, Brit og Fangen, Katrine. 2011. Tre oppfatninger av norskhet: Opphav, kulturell praksis og statsborgerskap. Sosiologi i dag, Årgang 41, NR. 3-4/2011 133-155. Universitetet i Oslo, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Hentet 29.03.2016 fra: <http://ojs.novus.no/index.php/SID/article/viewFile/1033/1024>
- Malnes, Raino og Midgaard, Knut. 1993. ”Politisk Tenking. Fra antikken til vår tid. Universitets forlaget. Drammen.
- Marshall, T. H. 1983 (1950): 253). I Kontinen, Tiina & Onadera, Henri. Citizenship, Civil Society and development. interconnections in a Global World. 2015. Taylor & Francis. Routledge. New York. USA.
- Midtbøen, Arfinn Haagensen.2009. «Statsborgerrettslig revisjons og integrasjonspolitik. Variasjon i de skandinaviske landene» Tidsskrift for samfunnsforskning 50 (4): 523-550. Universitetsforlag. Oslo.
- Myhre, Cecilie, Fox, Donna, Norvik, Harald, dr. juris Halvorssen, Anita M., Gamenius, Cathrine. 2016. Ja til dobbelt Statsborgerskap. Rapport om dobbelt statsborgerskap i Norge. Tilgjengelig: <http://statsborgerskap.info/wp-content/uploads/2015/07/JatilDobbeltStatsborgerskapH%C3%B8ringen2016.pdf>, Besøk 25.04.2016.
- Navaratnan, Shalini. 2016. «På grunn av hudfargen min blir jeg aldri norsk nok”. Debatt Aftenposten. 15.02.2016. Tilgjengelig på: <http://www.aftenposten.no/meninger/sid/Pa-grunn-av-hudfargen-min-blir-jeg-aldri-norsk-nok-10980b.html> , besøk 17.02.2016.
- NOU 2000:32. Norges offentlige utredning. Lov om erverv og tap av norsk statsborgerskap”. Statsborgerskapsloven. Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 12. februar 1999. Avgitt til justis- og politidepartementet 21.desember 2000. <https://www.regjeringen.no/contentassets/7f010dcc7b77416c81368385374ae5c3/no/pdf/nou200020000032000dddpdfa.pdf> , besøk 27.03.2016.

- NOU 2015:4. NOU. Norges offentlige utredning. Tap av norsk statsborgerskap. 2015. Tilgjengelig på: <https://www.regjeringen.no/contentassets/cfd58282be3c43a3b244df40f41e5fb3/no/pdfs/nou201520150004000dddpdfs.pdf>, besøk 27.03.2016.
- Passportindex. 2017. Global Passport Power Rank 2017. Tilgjengelig fra: <https://www.passportindex.org/byRank.php> ; besøk 05.05.2016
- Pedersen, Jørgen. 2010. Moderne Politisk Teori. Pax Forslag. Norge.
- Pettersen, Silje Vatne. 2012. Overgang til norsk statsborgerskap 1977-2011. Reports 25/2012. SSB. Tilgjengelig: https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201225/rapp_201225.pdf , besøk 06.04.2016.
- Pettersen, Silje Vatne. 2015. Stadig lavere andel som tar norsk statsborgerskap. SSB. Tilgjengelig på: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/stadig-lavere-andel-som-tar-norsk-statsborgerskap> , besøk 06.04.2016.
- Repstad, Pål. 2007. ”Kvalitative intervjuer. I mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag”. 4. utgave. Universitetsforlaget. Oslo.
- Ruud, Morten & Ulfstein, Geir. 1998. Innføring i folkerett. Tano Aschehoug, Oslo.
- Scholte, Jan Aart. 2005. “Globalization. A Critical Introduction”. 2. oppgave. Palgrave Macmillan.
- Skirbekk, Sigurd. 1999. Utdrag fra kap. 1: S. Skiberkk: Ideologi, myte og tro. Sosiologisk kulturteori og funksjonsanalyse. Tano/Aschehoug. Oslo
- Sluzki, Carlos E. 1979. Migrasjon og familiekonflikter. Family Process; 18:4.
- SSB 2016a. Folkemengde og befolkningsendringer, 1. kvartal 2016. Tilgjengelig på: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/folkemengde/kvartal/2016-05-12>, besøk 15.05.2016
- SSB 2016b. Overgang til norsk statsborgerskap, 2015. Tilgjengelig på: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/statsborger/> , besøk 09.06.2016.
- Stephens, Paul. 2013. Er vi redd det ukjente? 10.01.2013. Stavanger Aftenbladet. Stavanger. Papirutgave.

- Sørensen, Ø. Ed. 1998. Jakten på det norske: perspektiver på utviklingen av en norsk nasjonal identitet på 1800-tallet. Gyldendal. Oslo.
- Olavarría, Rodrigo Tapia. 2013. Chilenos en el exterior: derechos civicos i politicos. S. 13-20. Aun creemos en los suenos. Chile.
- Ot.prp. nr. 41 (2004-2005). Om lov om norsk statsborgerskap (statsborgerloven). Tilgjengelig på: <https://www.regjeringen.no/contentassets/8611c2d8c4644b49937cf26157edfbc4/no/pdf/s/otp200420050041000dddpdfs.pdf> , hentet 12.11.2015.
- Thagaard, Tove. 2009. ”Det vitenskapsteoretiske grunnlaget for kvalitativ metode. 3 utgave. Fagforlaget. Bergen
- UDI 2015. Dobbelst statsborgerskap. Tilgjengelig på <https://www.udi.no/ord-og-begreper/dobbelt-statsborgerskap/>. Besøk 20.01.2016
- Urry, John, 2007. Mobilities. Polity Press. Cambridge.
- Viblemo, Tor Egil; Gustafsson, Marianna; Ersbøll, Eva; Damsholt, Tine; Aagedal, Olaf, Slottved, Mette & Salomonsen, Josef. 2010. Rettigheter og Tilhørighet. Evaluering av Stasborgerregelverket”. Barne-, og Likestilling- og Inkluderingsdepartementet. Oxford Research. Kristiansand. Tilgjengelig på: http://www.oxfordresearch.no/media/45886/evaluering_av_statsborgerregelverket.pdf , hentet 17.11.2015.
- Varvin, Severre. 2003. ”Flukt og Eksil. Traume, identitet og mestring. Universitetsforlaget. Oslo.
- Vassenden, Anders. 2011. «Hvorfor en sosiologi om norskhet må holde norskheter fra hverandre». Sosiologi i dag, Årgang 41, Nr. 3-4/2011. 156-182. International Research Institute of Stavanger. Hentet: 22.02.2016 fra: [file:///Users/carolinaormazabal/Downloads/1034-1025-1-PB%20\(2\).pdf](file:///Users/carolinaormazabal/Downloads/1034-1025-1-PB%20(2).pdf)
- Øyvind, Østerud. 1994. ”Hva er nasjonalismen? Det blå bibliotek Universitet Forslag. Oslo.

- Østerud, Øyvind. 1997. "Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse. Universitetsforlaget. Oslo.